आधारभूत तह (कक्षा १-८) को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम, २०७९

कानेपोखरीको सेरोफेरो

प्रकाशक

कानेपोखरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
शिक्षा तथा सामाजिक विकास शाखा
बयरवन, मोरङ

कानेपोखरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

आधारभूत तह (कक्षा १-८) को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम, २०७९

कानेपोखरीको सेरोफेरो

प्रकाशक

कानेपोखरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
शिक्षा तथा सामाजिक विकास शाखा
बयरबन, मोरङ

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

प्रकाशकः कानेपोखरी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

शिक्षा तथा सामाजिक विकास शाखा कानेपोखरी, मोरङ

सर्वाधिकारः कानेपोखरी गाउँपालिका

वि.स.२०७९

मुद्रणः

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

प्रमुख सल्लाहकारः गाउँपालिका अध्यक्ष राजमती इङ्नाम

सल्लाहकारः गाउँपालिका उपाध्यक्ष भोलाप्रसाद अधिकारी

सल्लाहकारः प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सन्तोष घिमिरे

पाठ्यक्रम निर्माण समिति (कार्यदल) सदस्यहरूः

संयोजकः वेगबहादुर काफ्ले

सह-संयोजकः पूर्णबहादुर राई

सदस्यः दामोदर सिग्देल

सदस्यः राजकुमार बराल

सदस्यः ऋषिराज धिमाल

सदस्यः धर्मराज थापा

सदस्यः गंगाराम फूयल

सदस्यः महेन्द्र बोहोरा

सदस्य सचिवः चुडामणि कोइराला

भाषा सम्पादनः दामोदर सिग्देल

राजकुमार बराल

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

भूमिका

शिक्षालाई दिगो विकास र समृद्धिको आधारको रूपमा लिइएको छ । शिक्षाबाट देश विकासको लागि आवश्यक मानव संसाधनको विकास हुन्छ । समाज सुधारका लागि दक्ष र सुसंस्कृत जनशक्ति तयार गर्न दिगो सोंचमा आधारित शिक्षा नीति, योजना र कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन अपरिहार्यता रहेको छ। नेपाल सरकारको शिक्षा नीति, प्रदेश सरकारको शिक्षा विकास नीति र गाउँ शिक्षा नीतिको कार्यान्वयनमा आवश्यक स्थानीय ऐन, नियम र कार्यविधिहरूको निर्माण र कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले आफ्नो संवैधानिक एवम् कानुनी दायित्त्व पुरा गर्न क्रियाशीलताका साथ प्रयास गरिरहेको छ । शिक्षाको माध्यमबाट व्यक्ति र समाजमा रहेका सम्भावनाहरूको उजागर् गर्नु पर्दछ । समाजमा रहेको असमानताहरूको अन्त्य गरी समतामूलक समानता र समावेशी विकासमार्फत देश विकास गर्न शिक्षाको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । सामाजिक न्यायका लागि आधारभूत कक्षाहरूदेखि नै व्यक्तिगत सक्षमता विकासका अतिरिक्त सामाजिक सम्मान, सद्भाव र नैतिक तथा कानुनी दायित्त्वहरू निर्वाह गर्न सक्ने शिक्षा दिनुपर्दछ । शिक्षाको माध्यमबाट समाजका गलत संस्कार र विकृतिहरूको पहिचान र अन्त्य गर्न सक्ने क्षमता विकास गर्नु पर्दछ ।

मानव अधिकार र लोकतन्त्रको विश्वव्यापी मूल्य र मान्यताहरू पहिचान गराइ राष्ट्र र जनताको वृहत्तर हितमा योगदान गर्न सक्ने नागरिकको विकास गर्नु शिक्षाको महत्त्वपूर्ण कार्य हो । हाम्रा परम्परागत मूल्य मान्यताको पहिचान तथा विकास गर्ने र त्यसमा आधुनिक प्रविधिको समुचित प्रयोगको नीति मार्फत व्यक्तिको प्रतिस्पर्धी क्षमता विकास गर्नु पर्दछ । तीनै तहको नीति, योजना र कार्यक्रमको तादात्म्यता, अन्तर आबद्धता र दिगोपनको आवश्यकता पर्दछ । देशको आवश्यकताअनुसार बालबालिकाको अपेक्षित क्षमता विकास गर्न पाठ्यक्रम महत्त्वपूर्ण योजना हो । पाठ्यक्रम शिक्षाको उद्देश्य प्राप्त गर्न विद्यार्थीको सक्षमता हासिल गर्न आवश्यक विषयवस्तु र सिकाइ क्रियाकलापहरूको विस्तृत योजना हो । यसमा सिकाइका लागि कक्षाकोठा र कक्षाबाहिर गर्न आवश्यक क्रियाकलाप समावेश गरिएको हुन्छ । प्रारम्भमा शिक्षक वा गुरूको योजनाअनुसार सिकाइ योजना तयार हुने गरेको थियो । विकासक्रमसँगै यसको विकासमा पनि विभिन्न सिद्धान्त तथा मूल्य मान्यताहरू स्थापित भएको छ। पाठ्यक्रम विकास र कार्यान्वयनको क्रममा आवश्यकता पहिचान, सरोकारवालाको सहभागिता, समावेशीकरण र अपनत्व जस्ता गुणात्मक पक्षले स्थान पाउन थालेको छ । शिक्षामा विकेन्द्रीकरणको अभ्याससँगै स्थानीयस्तरमै पाठ्यक्रमको विकास र कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी विद्यालयसम्म आएको हो । स्थानीय पाठ्यक्रम केन्द्रीय पाठ्यक्रमसँगै कार्यान्वयन गरिन्छ तसर्थ यो राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको एक अभिन्न अङ्ग हो। बालबालिकाहरूले घर, परिवार, मातृभाषा तथा स्थानीय परिवेशमा विकास गरेका अवधारणा र ज्ञान भण्डारको सदुपयोग गरी नयाँ अवधारणा तथा ज्ञानको सिकाइमा उनीहरूको आत्मविश्वास बढाउँदै गुणात्मक वृद्धि गर्नु स्थानीय पाठ्यक्रम उपयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

विद्यालय तहको शिक्षाको व्यवस्थापकीय जिम्मेवारी संविधानतः स्थानीय सरकारलाई प्राप्त भएपछि यसलाई कार्यान्वयन गर्ने अभिभारा समेत स्थानीय सरकार कै हो । स्थानीय ज्ञान, सिप र कौशल भावी पुस्तालाई हस्तानान्तरण गर्ने र कानेपोखरीका समग्र विशिष्टताहरुलाई बालबालिका समक्ष पुऱ्याउने उद्देश्यले यो पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको हो ।

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

नेपालको संविधान, २०७२, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४, शिक्षा ऐन, २०२८(संशोधन समेत), शिक्षा नियमावली, २०५९ (संशोधन समेत), विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६, स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारूप,२०७१, आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम, २०७६, आधारभूत शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ४-५), २०७६, आधारभूत शिक्षा कक्षा (६-८) पाठ्यक्रम २०७७, माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम, २०७७ कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ। उल्लिखित कानुन तथा नीतिले सिर्जना गरेको दायित्वहरू पुरा गर्दै गुणात्मक शिक्षा प्रदान गर्ने क्रममा गाउँपालिकाले सरोकारवालाको सहभागितामा कानेपोखरीको सेरोफेरो विषयको स्थानीय पाठ्यक्रम विकास र कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । कानेपोखरीको सेरोफेरो पाठ्यक्रममा स्थानीय परिवेशको समग्र चिनारी गराउने र सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूलाई विभिन्न कक्षाका विषयवस्तुमा समावेश गरिएको छ । सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय सरकारबिच शिक्षा क्षेत्रमा सहअस्तित्व, समन्वय, सहकारिता र साझेदारी विकास गर्न पाठ्यक्रम सहयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

कानेपोखरी गाउँपालिकाले निर्माण गरेको यस पाठ्यक्रमको कार्यान्वयनमा सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रिया, विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रिया, पाठ्यक्रम कार्यान्वियन योजना र पाठ्यक्रम मूल्याङ्कन, परिमार्जन तथा सुधारको प्रक्रिया समेत समावेश गरिएको छ । शिक्षालाई संविधानमा व्यवस्था भएको नागरिकको मौलिक हक, आधारभूत आवश्यकता, राज्यको दायित्त्व, समृद्धिको आधार एवम् विकासको महत्त्वपूर्ण सूचकको रूपमा विकास गर्न कानेपोखरी गाउँपालिकाको प्राथमिक आवश्यकताहरू समावेश गरी तयार भएको यो पाठ्यक्रम एक जीवन्त दस्तावेजको रूपमा रहने हुदाँ यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन र समय सापेक्ष सुधार गर्न सबै पक्षको सकारात्मक सहयोग र सुझावको अपेक्षा गरिएको छ ।

कानेपोखरी गाँउपालिकामा रहेको विविधताको अवस्थाअनुसार सबै पक्षको सुझाव समेट्ने र सहभागितामूलक पद्धतिबाट आवश्यकता पहिचान र प्राथमिकीकरण गरी पाठ्यक्रमको स्वरूप दिन काम गर्ने कार्यदलका सदस्यहरू र शिक्षा तथा सामाजिक विकास शाखाका विज्ञ कर्मचारीलाई गाउँपालिकाको तर्फबाट विशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौ । स्थानीय पाठ्यक्रम विकासलाई महत्त्व दिइ सल्लाह सुझाव प्रदान गर्नुहुने गाउँपालिकाका सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरू, गाउँपालिकाका कर्मचारी वर्ग, राजनीतिक दलका नेतृत्व वर्ग, व्यापार समितिका पदाधिकारी, सामुदायिक वनका पदाधिकारी, सहकारी सङ्घसंस्थाका पदाधिकारी, शिक्षा समितिका पदाधिकारी, नागरिक समाज, गैर सरकारी संस्थाका पदाधिकारी, विभिन्न जातीय तथा धार्मिक सङ्घ संस्थाका पदाधिकारी, प्राध्यापक, विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी, शिक्षकका पेसागत सङ्घ सङ्गठन, कानेपोखरी एनप्याक्सन, प्रधानाध्यापक, शिक्षक, बाल क्लबका पदाधिकारी, अभिभावक, विद्यार्थी भाइबहिनी र सबै सरोकारवालालाई कानेपोखरी गाउँपालिका हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छ ।

२०७९ भाद्र,

कानेपोखरी गाउँपालिका

संतोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

स्थानीय पाठ्यक्रम

१. स्थानीय पाठ्यक्रम परिचय

राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले समेट्न नसकेका स्थानीय विषयवस्तुहरूलाई समेटेर विद्यार्थीको सिकाइलाई पूर्णता दिन स्थानीयस्तरमा नै तयार पारी शिक्षण गरिने पाठ्यक्रमलाई स्थानीय पाठ्यक्रम भनिन्छ । स्थानीय पाठ्यक्रममा स्थानीय सभ्यता, संस्कृति, सम्पदा, व्यवसाय, परम्परागत सिप र प्रविधि आदिलाई समेटिएको हुन्छ । प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम, २०६२ अनुसार "स्थानीय सरोकारवालाको सहभागितामा स्थानीय आवश्यकताअनुसार विषयवस्तु समावेश गरी निर्माण र कार्यान्वयन हुने पाठ्यक्रम नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो ।" त्यसै गरी प्राथमिक तहको पाठ्यक्रम निर्माण निर्देशिकाअनुसार स्थानीय आवश्यकता, विषयक्षेत्र, विषयवस्तु, शैक्षणिक व्यवस्था र सामग्रीको निर्माण गरी स्थानीय परिवेशको शिक्षा दिने कुरालाई स्थानीय पाठ्यक्रमको सैद्धान्तिक अवधारणाका रूपमा स्वीकारेको देखिन्छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयन सम्बन्धी स्रोत सामग्री, २०६८ अनुसार, "स्थानीय सरोकारवालाको आवश्यकता, चाहना र उनीहरूकै सहभागितामा स्थानीय विषयवस्तुलाई समावेश गरी निर्माण र कार्यान्वयन हुने पाठ्यक्रम नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो । स्थानीय ज्ञान, सिप र प्रविधिलाई समेटी तयार पारिएको पाठ्यक्रमलाई नै स्थानीय पाठ्यक्रमको रूपमा लिन सकिन्छ, जसले स्थानीयतालाई जोड दिन्छ ।" उल्लिखित परिभाषालाई हेर्दा स्थानीय पाठ्यक्रम भन्नाले स्थानीय सरोकारवालाले आवश्यक ठानेको विषयवस्तुलाई उनीहरूकै विज्ञता र सक्रियतामा यथाशक्य कम लागतमा तयार गरिएको पाठ्यक्रम हो । यसले त्यस समाजका आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्छ । सिकारुलाई सिक्नमा उत्प्रेरित गर्छ । सिकाइलाई स्थायी र व्यावहारिक बनाउँछ । शिक्षक र विद्यार्थीबिच सामीप्यता ल्याउछ । समाज र राष्ट्रप्रति उत्तरदायी र जवाफदेही हुन सिकाउँछ । परम्परा, मूल्य र मान्यतालाई जगेर्ना गर्छ । नयाँ सिप, प्रविधिलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारसम्म जोड्न सहयोग गर्छ । समुन्नत, समृद्ध र आधुनिक नेपाल निर्माणका लागि आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक पक्षमा टेवा पुर्याउँछ।

पाठ्यक्रममा सिकारुका लागि स्थानीय आवश्यकता र सन्दर्भमा आधारित विषयवस्तु समावेश गरिनु पर्दछ भन्ने भनाइका आधारमा स्थानीय पाठ्यक्रमको सैद्धान्तिक अवधारणालाई विश्लेषण गर्न सकिन्छ । स्थानमा आधारित शिक्षाको सिद्धान्त (Place-Based Education Theory) ले वातावरण तथा ग्रामीण जनजीवनको संरक्षणका लागि समुदायलाई सचेत र सक्रिय बनाउन स्थानीय ज्ञानलाई विद्यार्थीसामु फरक ढङ्गले राख्न स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण हुनुपर्दछ भन्ने कुरामा जोड दिन्छ । त्यस्तै सामाजिक पुनर्संरचनावादी सिद्धान्त (Social Reconstructivism Theory) ले पाठ्यक्रम निर्माणमा सामाजिक आवश्यकता, सामाजिक मुद्दा, सामयिक विचार र भविष्यपरक आशा उल्लेख गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिन्छ **(Murray Print, 1998)** । कक्षा १-३ सम्म साप्ताहिक ५ पाठ्यघण्टा र वार्षिक १६० कार्यघण्टा, कक्षा ४-८ सम्म साप्ताहिक ४ पाठ्यघण्टा र वार्षिक १२८ कार्यघण्टा निर्धारण गरिएको छ । पाठ्यक्रमको उद्देश्य राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले लिएको राष्ट्रिय उद्देश्य पूरा गर्न सहयोग हुने गरी निर्धारण गरिएको छ । सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया बालकेन्द्रित क्रियाकलापको अलावा भ्रमण (क्षेत्र अवलोकन) तथा प्रतिवेदन र विज्ञहरूसँग अन्तरक्रिया गरी तयार गरिएको छ । मूल्याङ्कन प्रक्रिया आधारभूत तह कक्षा १-३ का लागि विद्यार्थी मूल्याङ्कन मार्गदर्शन २०७६, लेटर ग्रेडिङ निर्देशिका २०७८ र निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनका प्रक्रिया तथा मापदण्डलाई मुख्य आधार बनाइएको छ ।

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

१.१ स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणका सिद्धान्तहरू

जसरी अन्य विषयक्षेत्रको पाठ्यक्रम निर्माण गरिन्छ, सोही आधारमा स्थानीयस्तरको पाठ्यक्रम पनि केही महत्त्वपूर्ण सैद्धान्तिक आधारलाई ख्याल गरेर निर्माण गरिन्छ । हामीलाई थाहा छ, स्थानीय स्तरको पाठ्यक्रमले स्थानीय संस्कृति, भाषा, जातजाति, वेशभूषा, जीवनशैली, धर्म, प्राकृतिक स्रोत, भौगोलिक परिवेश लगायत त्यहाँको मौलिक परम्परागत पेसा, व्यवसाय आदि विषयवस्तुलाई समेट्ने गरी निम्न सिद्धान्तका आधारमा यो स्थानीय पाठ्यक्रम, २०७९ निर्माण गरिएको छ :

क) स्थानमा आधारित शिक्षाको सिद्धान्तः

यो स्थानीय पाठ्यक्रम स्थानीय वातावरण तथा ग्रामीण जनजीवनको संरक्षणका लागि समुदायलाई सचेत र सक्रिय बनाउने, विद्यालयका वरिपरि वा निश्चित स्थानमा विशेष गरी गाउँ, वडा तथा गाउँपालिका केन्द्रित भएर त्यहाँका विशेषता तथा आवश्यकतामा आधारित भइ निर्माण गरिएको छ ।

ख) सामाजिक पुनसंरचनावादी सिद्धान्तः

यो पाठ्यक्रमले बालकले सिक्ने कार्यलाई कक्षाकोठाको वातावरण र शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापबाट मात्र सिकाइ हुने कुरामा विश्वास नगरी सामाजिक अन्तर्क्रियाबाट पनि सिकाइ हुने कुरामा विश्वास गरेको पाइन्छ । यसै आधारमा सामाजिक आवश्यकता, सामाजिक मुद्दा, समस्या र सामाजिक परिवेशलाई समेटी यो पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ ।

ग) सान्दर्भिकताको सिद्धान्तः

विशेष गरी स्थानीय पाठ्यक्रमलाई जीवन सान्दर्भिक बनाउन जीवन र सिकाइ (Life and Learning) सँग सम्बन्धित विषयवस्तुहरू समेट्नु पर्ने देखिन्छ । यस अनुरूप जीवन सान्दर्भिक विषयवस्तु, उदाहरणहरू, अनुभवहरू प्रस्तुत गर्नुपर्ने कुरालाई यस पाठ्यक्रमले जोड दिएको छ ।

१.२ स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणका पक्षहरू

क) **स्थानीय आवश्यकता** : स्थानीय पाठ्यक्रमले स्थानीय आवश्यकता समेट्नु पर्दछ । स्थानीय समुदायको आवश्यकतालाई पहिचान गरी विकास गरिएको पाठ्यक्रमलाई मात्र स्थानीय पाठ्यक्रम भन्न सकिन्छ । यसका लागि पाठ्यक्रम विकास गर्ने क्रममा स्थानीय समुदायमा रहेका व्यक्तिको सही तरिकाले आवश्यकता पहिचान गर्न सक्नुपर्दछ । स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणका क्रममा सुझाव सङ्कलन गर्नका लागि स्थानीय जनप्रतिनिधि, विभिन्न क्षेत्रका स्थानीय विज्ञ, शिक्षक, विद्यार्थी, विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी, अभिभावक आदिसँग स्थानीय तहका वडाबासीहरूका प्रतिनिधित्व हुने गरी समावेश गरी समूहगत तथा व्यक्तिगत छलफल, अन्तरक्रिया, प्रश्नोत्तर तथा निश्चित समूह केन्द्रित छलफल (Focal Group Discussion) गरी स्थानीय आवश्यकता पहिचान गरिएको छ ।

ख) **स्थानीय विषयवस्तु** : स्थानीय पाठ्यक्रमको अर्को आधारभूत पक्ष भनेको स्थानीय विषयवस्तु हो । स्थानीय पाठ्यक्रम हो, होइन भनेर जाँच्ने कसी भनेको स्थानीय विषयवस्तु हो । स्थानीय पाठ्यक्रम हुनका लागि जुन समुदायका लागि पाठ्यक्रम बनाइएको हो त्यस समुदायमा आधारित स्थानीय ज्ञान, सिप, प्रविधि हुनु जरुरी छ । यसमा स्थानीय भाषा, संस्कृति, ऐतिहासिक विषयवस्तु, स्थानीय सिप आदि विषयवस्तु समावेश गरी यो पाठ्यक्रम निर्माण गरिएकोछ ।

ग) **स्थानीय सहभागिता र विज्ञता** : स्थानीय पाठ्यक्रमको अर्को आधारभूत पक्ष भनेको स्थानीय सहभागिता र विज्ञता पनि हो । स्थानीय पाठ्यक्रम हुनका लागि पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन प्रक्रियामा स्थानीय

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डुङ्गाना
अध्यक्ष

समुदायमा रहेका व्यक्तिको सहभागिता अनिवार्य हुन्छ । यसमा उनीहरूकै विज्ञताको प्रयोग गरिन्छ । पाठ्यक्रम विकासमा स्थानीयको सहभागितालाई पाठ्यक्रम विकास तथा परिमार्जनमा सुझाव दिने कार्यमा, पाठ्यक्रम लेखनमा विशेषज्ञको रूपमा, विभिन्न स्रोत, साधन र सूचना उपलब्ध गराउने सूचना सम्प्रेषकका रूपमा विज्ञताको उपयोग गर्न सकिन्छ । यसैगरी पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गराउने क्रममा कक्षाकोठाभित्र तथा बाहिर विद्यार्थीलाई विभिन्न क्रियाकलाप गराउन शिक्षकका रूपमा, स्रोतव्यक्तिका रूपमा, विद्यालय तथा शिक्षकलाई सल्लाह प्रदान गर्ने सल्लाहकारका रूपमा, विभिन्न सहयोग प्रदान गर्ने सहयोगीका रूपमा पनि सहभागिता बढाउन सकिन्छ । यसै आधारमा यो पाठ्यक्रम स्थानीय विज्ञहरूको सहभागितामा विभिन्न विषयवस्तु र विषयक्षेत्रमा अनुभव भएका व्यक्तिहरूसँग सोधपुछ गरी निर्माण गरिएको छ ।

१.३ स्थानीय पाठ्यक्रमको महत्व र विशेषता

स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७५ ले स्थानीय पाठ्यक्रमको विशेषता एवम् महत्वलाई निम्नलिखित बुँदामा समेटेको देखिन्छः

- स्थानीय पाठ्यक्रमले स्थानीय आवश्यकताको परिपूर्ति गर्छ ।
- यो स्थानीय मागमा आधारित हुन्छ ।
- यसले स्थानीय स्रोत, साधन र विज्ञताको उपयोग गर्छ ।
- यसले स्थानीयस्तरमा नै सिक्ने र सिकाउनेको सहभागिताको सुनिश्चितता गर्छ ।
- यसले अपनत्वको भावनाको विकास गराउँछ ।
- यसले स्थानीयस्तरमा रहेका सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्छ ।
- यसले रोजगार तथा स्वरोजगारको सिर्जना गर्छ ।
- यसले सैद्धान्तिकभन्दा व्यावहारिक पक्षमा जोड दिन्छ ।
- यसले विद्यार्थी केन्द्रित र प्रयोगात्मक विधिमा जोड दिन्छ ।

१.४ स्थानीय पाठ्यक्रमको सम्बन्धमा भएको व्यवस्था

स्थानीय पाठ्यक्रमलाई अवधारणागत रूपमा प्रष्ट्याउने क्रममा नेपालका विभिन्न दस्तावेजमा रहेका प्रावधानलाई हेर्न जरूरी छ । हाल कार्यान्वयनमा रहेका नीतिहरूमा स्थानीय पाठ्यक्रमका बारेमा निम्नानुसार उल्लेख भएको पाइन्छ ।

१.४.१ नेपालको संविधान

वि.सं. २०७२ सालमा जारी नेपालको संविधानको भाग ३ मा मौलिक हकको व्यवस्थाअन्तर्गत धारा ३२ मा भाषा तथा संस्कृतिको हकको व्यवस्था गरिएको छ । यसको उपधारा (२) मा प्रत्येक व्यक्ति र समुदायलाई आफ्नो समुदायको सांस्कृतिक जीवनमा सहभागी हुन पाउने हक हुने छ र उपधारा (३) मा नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई आफ्नो भाषा, लिपि, संस्कृति, सांस्कृतिक सभ्यता र सम्पदाको संवर्धन र संरक्षण गर्ने हक हुनेछ भन्ने प्रावधान रहेको छ ।

अतः यसलाई व्यवहारतः कार्यान्वयनका लागि स्थानीय पाठ्यक्रममार्फत समाजमा रहेका भाषा, लिपि, संस्कृति, सांस्कृतिक सभ्यता र सम्पदालाई जगेर्ना गर्ने प्रकृतिको ज्ञान, सिप र प्रविधि विद्यार्थीलाई दिनु जरुरी छ । यसका लागि स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास र प्रभावकारी कार्यान्वयन नै एक सशक्त माध्यम रहेको छ ।

१.४.२ पन्ध्रौं योजना (२०७६/०७७-२०७९/०८०)

पन्ध्रौं योजनाको उद्देश्य प्रासिका लागि परिलक्षित मानव संसाधन, पूर्वाधार तथा प्रविधिको विकास र जीवनोपयोगी ज्ञान र सिपमा आधारित पाठ्यक्रममार्फत् सबै तहको शिक्षामा गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने

रणनीतिलाई विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक समयानुकूल परिमार्जन गर्नुका साथै आधारभूत तहको कक्षा १ देखि ३ सम्मको एकीकृत पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गर्दै आधारभूत तहको शिक्षण सिकाइका लागि आवश्यकताअनुसार माध्यम भाषाको रूपमा मातृभाषा वा स्थानीय भाषा वा नेपाली भाषा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाइ सङ्घीय तहबाट तोकिएको मापदण्ड बमोजिम विद्यालय तहको स्थानीय पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्री स्थानीय तहबाट विकास गर्ने गरी स्थानीय तहको क्षमता विकास गरिनेछ भन्ने कार्यनीतिमार्फत प्राप्त गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

१.४.३ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ (ज) (४) मा मातृभाषामा शिक्षा दिने विद्यालयको अनुमति, अनुगमन तथा नियमनसम्बन्धी व्यवस्था गरी स्थानीय पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन अवस्थालाई इङ्गित गरेको छ । यस्तै उक्त ऐनको दफा ११ (ज) (१८) मा स्थानीय स्तरको शैक्षिक ज्ञान सिप र प्रविधिको संरक्षण, प्रवर्धन र स्तरीकरण गर्ने कुरा उल्लेख गरिएको छ ।

१.४.४ राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०६३

नेपाल सरकारले विद्यालय शिक्षाको मूल दस्तावेजका रूपमा २०६३ सालमा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप तयार गरिएको थियो । पाठ्यक्रम स्थानीय आवश्यकतामा आधारित बनाउनु पर्ने कुराले विश्वव्यापी मान्यता पाइसकेकाले नेपालमा निम्नानुसारका अभ्यास हुन थालेको पाइन्छ भनी यस प्रारूपले उल्लेख गरेको छः

(क) स्थानीय पाठ्यक्रमका सामान्य पथ प्रदर्शनका सिद्धान्त तयार गर्ने र त्यसैका आधारमा थप विषयवस्तु स्थानीय तहमा समावेश गर्ने

(ख) केन्द्रीय पाठ्यक्रमको संरचनाका आधारमा निश्चित गरिएको पाठ्यभारका लागि विषय, विषयवस्तु छनोटदेखि सम्पूर्ण प्रक्रिया स्थानीय तहमा नै विकास र व्यवस्थापन गर्ने

(ग) स्थानीय तहमा नै स्थानीय परिवेश, व्यक्ति, समाज, राष्ट्र र विश्वव्यापी परिवेशलाई सम्बोधन गर्ने पाठ्यक्रमको विकास र व्यवस्थापन गर्ने

१.४.५ राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६

'राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ मा स्थानीय पाठ्यक्रमका लागि कक्ष १-३ मा ५ पाठ्यघण्टा अर्थात् वार्षिक १६० घण्टा र कक्षा ४-८ मा यसका लागि ४ पाठ्यघण्टा अर्थात वार्षिक १२८ घण्टा छुट्याइएको छ । उक्त प्रारूपमा स्थानीय पाठ्यक्रम सम्बन्धमा निम्नलिखित कुरा उल्लेख गरिएको छः

(क) स्थानीय आवश्यकताको पहिचानमा स्थानीय तहमा पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक विकास गरिनेछ ।

(ख) राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको ढाँचाका आधारमा पाठ्यक्रमको स्थानीय तहमा अनुकूलन हुनेगरी स्थानीय पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक विकास गरिने छ ।

(ग) स्थानीय पाठ्यक्रममा आवश्यकतानुसार विषयवस्तुहरू परिमार्जन तथा सिकाइ उपलब्धिको मापन गर्ने कार्य स्थानीय तहबाट गरिने छ ।

(घ) स्थानीय आवश्यकतामा आधारित पाठ्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्दा बालकेन्द्रित, स्थानीय आवश्यकतामुखी हुने गरी लचकता प्रदान गरिने छ ।

(ङ) राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको संरचनाभित्र रही स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयनका लागि प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय रूपमा स्थानीय तहलाई सक्षम र जिम्मेवार बनाइने छ ।

(च) स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन, विद्यालयको वार्षिक पाठ्यक्रम, कक्षाकोठाको व्यवस्थापन तथा शैक्षणिक विधिका सम्बन्धमा विद्यालयले निर्णय लिने छ ।

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

(छ) स्थानीय पाठ्यक्रमको स्वीकृति प्रदेश वा स्थानीय तहमा रहने पाठ्यक्रम सम्बद्ध संरचनाबाट हुनेछ ।

१.४.६ राष्ट्रिय शिक्षा आयोगको प्रतिवेदन, २०४९

२०४६ सालको आन्दोलनपछि २०४७ साल फागुन १४ गते गठित राष्ट्रिय शिक्षा आयोगले २०४९ सालमा सरकार समक्ष प्रतिवेदन पेस गरेको थियो । यस प्रतिवेदनले परिवर्तित सन्दर्भलाई अङ्गीकार गरी भावी पाठ्यक्रमका बारेमा देहाय बमोजिमको समस्या उल्लेख गर्दै विभिन्न विषयमा सिफारिस गरेको छः

(क) ग्रामीण परिवेशसँग सान्दर्भिक कार्यकलाप पाठ्यक्रममा नराख्नेका कारण धेरैजसो केटाकेटी विद्यालयका शैक्षिक क्रियाकलापमा कुनै चाख दिँदैनन् र विद्यालय छोडिदिन्छन् ।

(ख) जातीय जीवनका विविध पक्षलाई पाठ्यक्रममा समुचित रूपले समायोजन गरी ज्ञान र समझदारीको विकास गर्नुपर्दछ ।

(ग) प्राथमिक तहको पाठ्यक्रमलाई देशको आवश्यकता सुहाउँदो सान्दर्भिक र व्यावहारिक बनाउनुपर्ने आवश्यकता छ । यसलाई क्षेत्रीय वा स्थानीय आवश्यकतालाई सुहाउँदो व्यवस्था गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

(घ) कुनै इच्छुक विद्यालय वा समुदायले आफ्नो क्षेत्रको विद्यालयमा छुट्टै पाठ्यक्रम तयार गरी लागु गर्न चाहेमा त्यस्तो पाठ्यक्रम शिक्षाका उद्देश्य र लक्ष्यसँग तालमेल खानुपर्छ र नेपाल सरकार, शिक्षा मन्त्रालयबाट स्वीकृत गरिएको हुनुपर्छ ।

१.४.७ विद्यालय क्षेत्र विकास योजना

सन् २०१६ देखि सन् २०२२ सम्मका लागि ल्याइएको विद्यालय क्षेत्र विकास योजनाले सिप सिकाउने सन्दर्भमा परम्परागत तथा स्थानीय ज्ञानको प्रयोग कसरी भइरहेको छ, सोको खोजी गर्ने र मातृभाषा, राष्ट्रिय भाषा तथा अन्तर्राष्ट्रिय भाषालाई शिक्षण सिकाइका माध्यमका रूपमा त्रैभाषिक नीति अवलम्बन गर्ने व्यवस्थाबाट स्थानीय मातृभाषाको जगेर्ना र प्रयोगलाई संवर्धन गरेको छ ।

१.४.८ प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम, २०६२ र २०६५

प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम, २०६२ तथा २०६५ ले प्राथमिक तह (१-५) मा स्थानीय विषय/मातृभाषा विषयलाई पाठ्यभार ४ र पूर्णाङ्क १०० कायम गरेको छ । यसमा निम्नानुसार हुनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छः

(क) विद्यालयमा पठन पाठन हुने मातृभाषाको छनोट गर्दा बहुसङ्ख्यक विद्यार्थीले बोल्ने मातृभाषा छनोट गर्नुपर्ने ।

(ख) मातृभाषाको पठनपाठन गराउन नसकिने विद्यालयमा स्थानीय तहका लागि उपयोगी पेसा, व्यवसाय, धर्म, परम्परा, संस्कृति, रीतिरिवाज, स्थानीय सम्पदा, वातावरण संरक्षण, खेतीपाती, स्थानीय प्रविधि, चाडपर्व, सामाजिक व्यवहार आदि स्थानीय विषय छनोट गरी पठन पाठन गराउन सकिनेछ ।

(ग) मातृभाषा वा स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्री स्रोत केन्द्रको सहयोग र जिल्ला पाठ्यक्रम समन्वय समितिको समन्वयमा विद्यालयबाटै निर्माण गर्न सकिने छ । जिल्लाभर एउटै खालको विषय मिल्दो देखिएमा जिल्लास्तर र स्रोत केन्द्रस्तरमा मात्र मिल्ने विषय भएमा स्रोत केन्द्रस्तरीय रूपमा पाठ्यक्रम निर्माण गर्न सकिने ।

(घ) पाठ्यक्रममा स्थानीय अंश सामाजिक अध्ययन, सिर्जनात्मक कला र शारीरिक शिक्षा विषयको २० प्रतिशत पाठ्यभारको पाठ्यक्रम र पाठ्य सामग्री विद्यालय आफैंले निर्माण गर्न सक्नेछन् । यस्तो पाठ्यक्रममा सामाजिक अध्ययनका लागि ३२ घन्टी, सिर्जनात्मक कलाका लागि १९ घन्टी र शारीरिक शिक्षाका लागि १२ घन्टी निर्धारण गरिएको ।

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती डुङ्गनाम
अध्यक्ष

(ङ) स्थानीय विषयको पाठ्यक्रमअन्तर्गत संस्कृतका विषयवस्तु पनि पठनपाठन गर्न सकिने ।

१.४.९ आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम, २०७५

आधारभूत तहमा पाठ्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्दा निम्नलिखित पक्षहरू समावेश गरिने छः

(क) स्थानीय विषयअन्तर्गत मातृभाषा, स्थानीय ज्ञान, सिप र प्रविधिमा आधारित विषयसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप पर्ने छन् । स्थानीय विषयअन्तर्गत मातृभाषा वा मातृभाषा र स्थानीय विषय समावेश गर्नुपर्ने छ । सिर्जनात्मक सिप विकाससम्बन्धी क्रियाकलापलाई अन्य विषय क्षेत्रका क्रियाकलापहरूसँग पनि सम्बन्धित गराउनुपर्ने छ ।

स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री विद्यालयले स्थानीय विज्ञ, अभिभावक तथा स्थानीय तहको सहयोग र समन्वयमा विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने छ । संस्कृत, गुरुकुल, गुम्बा/विहार, मदरसा, किराँत मुन्धुम जस्ता परम्परागत शिक्षा पद्धतिका हकमा नेपाली र सामाजिक विषयबाहेक अन्य विषयहरू परम्परागत शिक्षा पद्दतिअनुसार अनुकूलन र विकास गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।

(ख) संस्कृत तथा परम्परागत शिक्षाको प्रारम्भिक शिक्षा (कक्षा १-३) लाई एकीकृत सिद्धान्तअनुरूप साधारण शिक्षाकै समकक्षी शिक्षा प्रदान गरिने छ । यस शिक्षामा मातृभाषाको सट्टामा सम्बन्धित भाषा (संस्कृत रचना, भोट भाषा, अरेबिक र उर्दू भाषा, किराँत, लिम्बू भाषा आदि) का पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्री कार्यान्वयन गरिने छ ।

(ग) कक्षा १-३ को कूल पाठ्यभार २६ पाठ्यघण्टामध्ये ५ पाठ्यभारको मातृभाषा वा स्थानीय विषय समावेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यसप्रकार स्थानीय पाठ्यक्रमका लागि वार्षिक १६० कार्यघण्टा छुट्याइएको छ भने यस्तो पाठ्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयन विद्यालयहरूको समेत सहभागितामा स्थानीय तहले नै गर्नुपर्ने छ ।

१.४.१० आधारभूत शिक्षा (कक्षा ६-८) पाठ्यक्रम, २०६९

आभारभूत तहको कक्षा ६ देखि ८ सम्मको पाठ्यक्रममा विद्यमान प्राथमिक तह कक्षा १-५ को पाठ्यक्रमभन्दा केही फरक व्यवस्था गरिएको छ । यसमा मातृभाषा वा स्थानीय विषय वा संस्कृत वा अन्य विषय भनी यसलाई पाठ्यभार ५ र पूर्णाङ्क १०० कायम गरिएको छ । संस्कृत र गुरुकुल शिक्षातर्फ स्थानीय पाठ्यक्रमका बारेमा व्यवस्था गरिएको छैन भने गोन्पा तथा विहार शिक्षातर्फ स्थानीय विषय वा बौद्ध शिक्षा वा सम्भोटा व्याकरण वा अन्य विषय भनी पाठ्यभार ५ र पूर्णाङ्क १०० कायम गरिएको छ । यी विषयलाई प्रस्ट पार्दै भनिएको छः

(क) विद्यालयमा पठनपाठन हुने मातृभाषाको छनोट पाठ्यक्रम निर्माण, पाठ्यपुस्तक विकास तथा कार्यान्वयन स्थानीय निकायको परामर्शमा विद्यालय वा सम्बन्धित शैक्षिक संस्था आफैंले गर्ने ।

(ख) स्थानीय विषयको हकमा स्थानीय तहका लागि उपयोगी सिप, धर्म, परम्परा, संस्कृति, रीतिरिवाज, स्थानीय सम्पदा, वातावरण संरक्षण, स्थानीय प्रविधि, चाडपर्व, सामाजिक व्यवहार आदि विषयवस्तु सम्बन्धी विषय स्थानीय निकायको परामर्शमा विद्यालय आफैंले छनोट गर्नसक्ने । यस्ता विषयको पाठ्यक्रम निर्माण, पाठ्यपुस्तक विकास तथा कार्यान्वयन स्थानीय निकायको परामर्शमा विद्यालय वा सम्बन्धित शैक्षिक संस्था आफैंले गर्ने छ ।

(ग) मातृभाषा र स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्री स्रोत केन्द्रको सहयोग र जिल्ला पाठ्यक्रम समन्वय समितिको समन्वयमा विद्यालय आफैंले निर्माण गर्ने छ । जिल्लाभर एउटै खालको विषय मिल्दो

राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

देखिएमा जिल्लास्तरमा र स्रोत केन्द्रस्तरमा मात्र मिल्ने विषय भएमा स्रोतकेन्द्र स्तरीय रूपमा पाठ्यक्रम निर्माण गर्न सकिने ।

(घ) अन्य विषयका रूपमा कम्प्युटर तथा सूचना प्रविधि, सामाजिकशास्त्र अन्तर्गतका विषय भाषा समूहका विषय गणित तथा विज्ञान समूहका विषय, परम्परागत चिकित्सा पद्धति, सहकारी शिक्षा, सङ्गीत, मूर्तिकला, काष्ठ कला, वास्तुकलालगायतका मागमा आधारित विषय पर्ने छ । उपलब्ध साधन र स्रोतका आधारमा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले यस्ता विषयको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक विकास गर्दै जाने अवस्थालाई दृष्टिगत गर्दा स्थानीय पाठ्यक्रमभित्र मातृभाषा तथा संस्कृत शिक्षाको अध्ययन/अध्यापनलाई पनि स्वतन्त्रता दिएको देखिन्छ । तर स्थानीय पाठ्यक्रम र मातृभाषाका बिचमा प्रष्ट सीमाङ्कन भने जरुरी देखिन्छ ।

१.५ स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण प्रक्रिया

स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गर्न सर्वप्रथम कानेपोखरी गाउँपालिकाको शिक्षा तथा सामाजिक विकास शाखाले मिति २०७८।११।१० मा पेश गरेको कार्य ढाँचाका आधारमा कानेपोखरी गाउँपालिकाको बैठकले मिति २०७८।११।२१ मा शिक्षा तथा सामाजिक विकास शाखाका प्रमुखको संयोजकत्वमा विषयगत विज्ञ सहितको ८ सदस्य स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण समिति (कार्यदल) गठन गरिएको थियो । त्यसपछि शिक्षा तथा सामाजिक विकास शाखा पाठ्यक्रम निर्माण समितिले २०७९।०२।२६ गते स्थानीय सरोकारवालाहरुको वृहत सुझाव संकलन कार्यशाला आयोजना गरेको थियो । यसअन्तर्गत आठ ओटा विषय क्षेत्र समेटेर आधारभूत तह कक्षा १-८ का लागि १०० पूर्णाङ्कको कानेपोखरीको सेरोफेरो नामक स्थानीय पाठ्यक्रम विकास गरिएको छ।

१.६ शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया

स्थानीय पाठ्यक्रम तहगत पाठ्यक्रमकै एक अंश भएको हुनाले यसको शिक्षण सिकाइ प्रकृया पनि सामान्यतया अन्य विषयकै जस्तो हो तर यसको शिक्षण सिकाइ प्रक्रियामा बाल केन्द्रित, सामग्री केन्द्रित र प्रयोगात्मक पद्धति अपनाउनु पर्दछ । यो पाठ्यक्रम शिक्षण सिकाइका लागि अपनाउन सकिने शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापहरू स्पष्ट रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.७ मूल्याङ्कन प्रणाली

वर्तमान पाठ्यक्रमले आधारभूत तहसम्म विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा निर्माणात्मक र निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई विशेष जोड दिएको छ । कक्षा १-३ मा निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन अन्तर्गत सिकाइ उपलब्धिस्तरमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने कक्षा ४ देखि ८ सम्म आन्तरिक मूल्याङ्कन ५० प्रतिशत र वाह्य मूल्याङ्कन ५० प्रतिशत प्रावधान राखिएको छ । स्थानीय पाठ्यक्रमका विषयमा विद्यार्थीले पढेरभन्दा प्रत्यक्ष अवलोकन गरेर, पेसा व्यवसायका काम गरेर एवम् स्वयम् कार्याभ्यासमा संलग्न भएर तथा सामाजिक र सामुदायिक गतिविधिमा सहभागी भएर सिक्दछन् । यस्तो सिकाइ प्रक्रियाको मूल्याङ्कन अनौपचारिक रूपमा निरन्तर गरिनुपर्दछ । यसका लागि प्रश्नोत्तर, छलफल, क्रियाकलापको अवलोकन, अभिभावक वर्गको राय प्रतिक्रिया, विद्यार्थी वर्गकै साथी समूहको राय प्रतिक्रिया आदि उपयोगी हुन्छन् । विद्यार्थीलाई स्थानीय सिप सिकाउने पाठ्यक्रम भएमा उत्पादन प्रणालीसँग आबद्ध गरी अभिभावकको आयआर्जनमा पनि सहयोग पुग्न सक्छ । त्यसकारण स्थानीय पाठ्यक्रम बमोजिमको मूल्याङ्कनमा लिखित परीक्षालाई भन्दा प्रयोगात्मक र निरन्तर मूल्याङ्कनलाई नै बढी जोड दिनुपर्दछ । तोकिएका ढाँचामा प्रगति अभिलेख र पोर्टफोलियो व्यवस्थित गरी

राखुपर्दछ । आवश्यकता अनुसार लिखित, मौखिक र परियोजना कार्यहरूबाट पनि मूल्याङ्कन गर्न सकिने कुरा उल्लेख गरिएको छ।

१.८ शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्य

विद्यालय शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्यहरू निम्नानुसार हुने छन् :

१. प्रत्येक व्यक्तिमा अन्तर्निहित प्रतिभा प्रस्फुटन गरी व्यक्तित्व विकास गर्ने,
२. राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति निष्ठावान्, सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रका मूल्य मान्यताप्रति प्रतिबद्ध, स्वाभिमानी, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधतालाई सम्मान गर्ने, चरित्रवान्, नैतिकवान् एवम् जिम्मेवार नागरिक तयार गर्ने,
३. श्रमप्रति सम्मान एवम् सकारात्मक सोच भएका, रोजगार तथा स्वरोजगार उन्मुख, उत्पादनमुखी, उद्यमशील र सिपयुक्त नागरिक तयार गर्ने,
४. व्यक्तिको सामाजिकीकरणमा सहयोग गर्दै सामाजिक सद्भाव तथा सहिष्णुता र राष्ट्रिय एकता सुदृढ गर्न सहयोग पुऱ्याउने,
५. प्राकृतिक तथा राष्ट्रिय सम्पदा र पर्यावरणको संरक्षण, संवर्द्धन र सदुपयोग गर्दै दिगो विकासमा योगदान गर्ने सचेत नागरिक तयार गर्ने,
६. प्रत्येक व्यक्तिमा शान्ति, मानव अधिकार, समानता, समावेशिता र सामाजिक न्यायका मान्यता अनुरूपको आचरण विकास गरी समतामूलक, समावेशी, न्यायपूर्ण र समाजवाद उन्मुख राष्ट्र निर्माणमा मद्दत गर्ने,
७. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धी, आधुनिक सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रयोग गर्न सक्ने विश्व परिवेश सुहाउँदो दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने,
८. वैज्ञानिक अवधारणा, तथ्य, सिप, सिद्धान्त तथा प्रविधिको प्रयोग गर्न सक्ने वैज्ञानिक सुझबुझ भएका तथा अनुसन्धानमुखी जनशक्ति तयार गर्ने,
९. रचनात्मक तथा समालोचनात्मक चिन्तन गर्ने, जीवनोपयोगी सिप भएका सहिष्णु र भाषिक सक्षमतामा निपुण नागरिक तयार गर्न,
१०. नेपाली मौलिक कला, संस्कृति, सौन्दर्य, आदर्श तथा वैशिष्ट्यहरूको संरक्षण, संवर्द्धन र विस्तारतर्फ अभिप्रेरित भएका नेपालको इतिहास, भूगोलको ज्ञान भएका, नेपाली पहिचान र जीवनशैलीप्रति गौरव गर्ने नागरिक तयार गर्ने,
११. जलवायु परिवर्तन तथा प्राकृतिक एवम् मानव सिर्जित प्रकोपप्रति सचेत रही सम्भावित जोखिम न्यूनीकरण तथा विपत् व्यवस्थापन गर्न सक्षम नागरिक तयार गर्ने,
१२. सामाजिक न्यायमा आधारित समृद्ध राष्ट्र निर्माणका निम्ति आवश्यक मानव संसाधनको विकास गर्ने ।

२. तहगत सक्षमता

क) राष्ट्रिय पाठ्यक्रम अन्तर्गत तहगत सक्षमता

आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) का सक्षमताहरू

आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) को उद्देश्य बालबालिकालाई औपचारिक शिक्षासँग परिचित गराउने र आधारभूत साक्षरता, गणितीय ज्ञान र सिप तथा जीवनोपयोगी सिपहरूका साथै व्यक्तिगत स्वास्थ्य तथा सरसफाइ सम्बन्धी बानीको विकास गर्ने अवसर प्रदान गर्ने हुने छ । उनीहरू आफू रहेको प्राकृतिक तथा सामाजिक वातावरणसँग परिचित र सचेत हुने छन् । यस तहको पाठ्यक्रम बालबालिकाको उमेरगत क्षमता एवम् रुचिलाई ध्यान दिइ

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

एकीकृत सिद्धान्तअनुसार विकास गरिने छ । आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) का सक्षमता देहायबमोजिम हुने छन् :

१. आधारभूत भाषिक तथा सञ्चार सिपको विकास र प्रयोग
२. आधारभूत गणितीय अवधारणा र सिपको विकास र प्रयोग
३. अनुशासन, सदाचार र स्वावलम्बन जस्ता सामाजिक एवम् चारित्रिक गुणको विकास
४. विज्ञान, वातावरण, सूचना प्रविधि सम्बन्धी आधारभूत ज्ञानको विकास
५. शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वस्थकर बानी र जीवनोपयोगी सिप (Life skills) को विकास
६. कला तथा सौन्दर्यप्रति अभिरुचि र सिर्जनात्मकताको विकास
७. आफ्नो परिवेशसँग परिचित भई विभिन्न जातजाति, धर्म, भाषा, संस्कृति, क्षेत्रप्रति सम्मान र समभावको विकास ।

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ४-५) का सक्षमताहरू

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ४-५) का सक्षमताहरू निम्नानुसार हुने छन् :

१. देशप्रेमको भावना एवम् लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यता र संस्कारको विकास
२. आधारभूत भाषिक तथा सञ्चार सिपको विकास र व्यावहारिक प्रयोग
३. आधारभूत गणितीय अवधारणा र सिपको विकास र प्रयोग
४. नैतिकता, अनुशासन, सदाचार र स्वावलम्बन जस्ता सामाजिक मूल्य मान्यता एवम् चारित्रिक गुणको विकास
५. विज्ञान, वातावरण, सूचना प्रविधिसम्बन्धी आधारभूत ज्ञान र सिपको विकास
६. शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वस्थकर बानी, सरसफाइ र जीवनोपयोगी सिप (Life skills) तथा व्यवहार कुशलसिप (Soft skills) को विकास
७. कला तथा सौन्दर्यप्रति अभिरुचि, सिर्जनात्मक र समालोचनात्मक सिपको विकास
८. आफ्नो परिवेशसँग परिचित भई विभिन्न जातजाति, धर्म, भाषा, संस्कृति, क्षेत्रप्रति सम्मान र समभावको विकास ।

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ६-८) सक्षमताहरू

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ६-८) का सक्षमता देहायबमोजिम हुने छन् :

१. देशप्रेम एवम् राष्ट्रिय एकताको भावनाको विकास
२. लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यता र संस्कारको विकास र विविधताप्रति सम्मान
३. भाषिक तथा सञ्चार सिपको विकास र व्यावहारिक, सिर्जनात्मक एवम् सान्दर्भिक प्रयोग
४. सूचना र विचारहरूको आदानप्रदान, विश्लेषण तथा सूचना प्रविधिको समुचित प्रयोग
५. तार्किक तथा व्यावहारिक गणितीय ज्ञान, सिप र अभिवृत्तिको विकास र प्रयोग
६. वैज्ञानिक अवधारणा, तथ्य, सिद्धान्त र नियमप्रतिको जिज्ञासा एवम् बोध र व्यावहारिक जीवनमा प्रयोग
७. नैतिकता, अनुशासन, सदाचार, स्वावलम्बन जस्ता सामाजिक र मानवमूल्य, मान्यता एवम् चारित्रिक र नागरिक गुणको विकास
८. जनसङ्ख्या, वातावरण संरक्षण र दिगो विकासबिचको अन्तरसम्बन्धको बोध एवम् व्यवस्थापनमा सहयोग
९. शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वस्थकर जीवनशैली र जीवनोपयोगी सिप (Life skills) को विकास
१०. स्थानीय र आधुनिक पेसा, व्यवसाय र प्रविधि र श्रमप्रति सम्मान तथा व्यवहारकुशल सिप (Soft skills) को प्रयोग
११. नेपाली कला, साहित्य र संस्कृतिको संरक्षण तथा संवर्धन एवम् सिर्जनशीलताको प्रयोग

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

१२. राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सामाजिक तथा भौगोलिक परिवेशसँग परिचत भई विविधता, सद्भाव र सहअस्तित्व बोध तथा स्वीकार

१३.दैनिक जीवनमा आइपर्ने व्यावहारिक समस्याहरूको पहिचान, विश्लेषण तथा समाधान ।

आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-८) का सक्षमताहरू

आधारभूत शिक्षाले विद्यार्थीकेन्द्रित शिक्षाका माध्यमद्वारा बालबालिकामा अन्तर्निहित प्रतिभाको विकास गर्नुपर्छ । यसको मूल उद्देश्य राष्ट्र प्रेम र लोकतन्त्रमा विश्वास गरी राष्ट्रियताको संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने, अधिकार र कर्तव्यको पालनासहित स्वतन्त्रताको सम्मान गर्ने, सामाजिक र प्राकृतिक वातावरणप्रति सचेत भई मानवीय मूल्य र मान्यता अनुकूल व्यवहार गर्ने कर्तव्यनिष्ठ नागरिक उत्पादन गर्नु हो । यस तहको शिक्षा ग्रहण गरिसकेका बालबालिकाहरू आफ्ना विचार आदानप्रदान एवम् दैनिक जीवनमा आइपर्ने व्यावहारिक समस्या समाधान गर्न सक्षम, स्वावलम्बी, परिश्रमी, वैज्ञानिक सुझबुझ भएका, स्वास्थ्यप्रति सचेत र नैतिकवान् हुने छन् । आधारभूत शिक्षाका सक्षमता देहायबमोजिम हुने छन् :

१. देशप्रेम र राष्ट्रिय एकताको भावनाबाट ओतप्रोत एवम् लोकतान्त्रिक मूल्य, मान्यता र संस्कारको विकास व्यवहारमा प्रदर्शन,
२. भाषिक तथा सञ्चार सिपको विकास र व्यावहारिक, सिर्जनात्मक एवम् सान्दर्भिक प्रयोग,
३. सूचना र विचारहरूको आदानप्रदान, विश्लेषण तथा सूचना प्रविधिको समुचित प्रयोग,
४. तार्किक तथा व्यावहारिक गणितीय ज्ञान, सिप एवम अभिवृत्ति विकास र प्रयोग,
५. वैज्ञानिक अवधारणा, तथ्य, सिद्धान्त र नियमप्रतिको जिज्ञासा एवम् बोध र व्यावहारिक जीवनमा प्रयोग,
६. मानवमूल्य र मान्यता एवम् सामाजिक गुणको विकास तथा नागरिक कर्तव्यप्रति सजग,
७. जनसङ्ख्या, वातावरण संरक्षण र दिगो विकासबिचको अन्तरसम्बन्धको बोध र व्यवस्थापनमा सहयोग,
८. शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वस्थकर जीवनशैली र जीवनोपयोगी सिप (Life skills) को विकास,
९. स्थानीय, आधुनिक पेसा, व्यवसाय र प्रविधि एवम् श्रमप्रति सम्मान तथा व्यवहारकुशल सिप (Soft skills) को प्रयोग,
१०. नेपाली कला, साहित्य र संस्कृतिको संरक्षण तथा संवर्धन एवम् सिर्जनशीलताको विकास र प्रयोग,
११. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय परिवेशसँग परिचित भई विविधता, विश्वबन्धुत्व र सहअस्तित्व बोध तथा स्वीकार,
१२. दैनिक जीवनमा आइपर्ने व्यावहारिक समस्याहरूको पहिचान, विश्लेषण तथा समाधान ।

ख) विद्यालय तहको पाठ्यक्रम संरचना

आधारभूत शिक्षाअन्तर्गत प्रारम्भिक बालशिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना

क्र.स.	सिपका क्षेत्रहरू	सिपहरू	वार्षिक समय (घन्टामा)
१.	आधारभूत सिप सिकाइका क्षेत्र	▪ शारीरिक सिप ▪ संवेगात्मक सिप ▪ सामाजिक, सांस्कृतिक र नैतिक सिप ▪ बौद्धिक तथा मानसिक सिप ▪ स्वास्थ्य, पोषण, सुरक्षा र वातावरण सिप ▪ सिर्जनात्मक सिप	३८४
२.	विषयगत सिप सिकाइका क्षेत्र	▪ भाषिक सिप ▪ पूर्व गणितीय सिप	१९२

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती दहनाल
अध्यक्ष

		▪ दृश्यकला कार्य तरिका र सिर्जनशीलता ▪ वरपरको वातावरण ▪ सामाजिक सिप	
		जम्मा	५७६

(उपर्युक्त तालिकामा उल्लिखित क्रियाकलाप र समयबाहेक मनोरञ्जन क्रियाकलाप, बाह्य खेल र आराम गर्ने समय गरी कम्तीमा दैनिक एक घन्टाका दरले वर्षभरिमा २५६ घन्टासम्म वार्षिक समय थप हुने छ ।)

आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम संरचना

क.स.	विषय	पाठ्यघन्टा	वार्षिक कार्यघन्टा
१.	भाषिक सिप विकास क्रियाकलाप (नेपाली)	५	१६०
२.	भाषिक सिप विकास क्रियाकलाप (अङ्ग्रेजी)	४	१२८
३.	गणितीय सिप विकास क्रियाकलाप	४	१२८
४.	विज्ञान, स्वास्थ्य र शारीरिक शिक्षा, सामाजिक अध्ययन , चारित्रिक विकास तथा सिर्जनात्मक कलासम्बन्धी क्रियाकलाप (सेरोफेरो)	८	२५६
५.	मातृभाषिक सिप/स्थानीय विषयवस्तुसम्बन्धी क्रियाकलाप	५	१६०
	जम्मा	२६	८३२

पठनपाठन सञ्चालनका लागि उपयोग भएको ३२ घन्टाको समयावधिलाई एक पाठ्यघन्टा (Credit Hour) मानिएको छ ।

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ४-५) को पाठ्यक्रम संरचना

क.स.	विषय	पाठ्यघन्टा	वार्षिक कार्यघन्टा
१.	नेपाली	५	१६०
२.	अङ्ग्रेजी	५	१६०
३.	गणित	५	१६०
४.	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०
५.	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	५	१६०
६.	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला	३	९६
७.	मातृभाषा/स्थानीय विषय	४	१२८
	जम्मा	३२	१०२४

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ६-८) को पाठ्यक्रम संरचना

क.स.	विषय			पाठ्यघन्टा	वार्षिक कार्यघन्टा
	साधारण	संस्कृत/गुरुकुल/वेद विद्याश्रम	गोन्पा/विहार/मदरसा		
१.	नेपाली	नेपाली	नेपाली	५	१६०
२.	अङ्ग्रेजी	अङ्ग्रेजी वा संस्कृत	अङ्ग्रेजी रचना	५	१६०
३.	गणित	गणित	गणित	५	१६०
४.	विज्ञान तथा प्रविधि	विज्ञान तथा प्रविधि वा संस्कृत	विज्ञान तथा प्रविधि	५	१६०

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती दुर्गानाम
अध्यक्ष

		व्याकरण			
५.	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा	५	१६०
६.	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला	संस्कृत भाषा	स्थानीय विषय वा बौद्ध शिक्षा वा व्याकरण वा अन्य आचार शिक्षा (दिनियात) र कुरान (अरेबिक)	३	९६
७.	मातृभाषा/स्थानीय विषय	वेद तथा नीति शास्त्र	भोट भाषा वा पाली भाषा वा संस्कृत वा अन्य भाषा/उर्दू भाषा	४	१२८
जम्मा				३२	१०२४

ग) स्थानीय पाठ्यक्रमअन्तर्गत आधारभूत तह (कक्षा १-८) का सक्षमताहरू

१) स्थानीय रुपमा मेरो घरपरिवार र छिमेकीको धारणा बनाउँदै त्यहाँ हुने क्रियाकलाप बारे अवगत

२) स्थानीय गाउँपालिका क्षेत्रको भौगोलिक अवस्था त्यहाँको जनसङ्ख्या बनोट बारे जानकारी

३) स्थानीय जातजाति, भाषा, धर्म र सांस्कृतिक परम्पराको बारेमा सामान्य जानकारी र त्यसको संरक्षणको उपाय

४) स्थानीय सिप, पेसा र व्यवसायको बारेमा सामान्य जानकारी हासिल सहित त्यसको विकास प्रवर्द्धन र संरक्षणमा जोड

५) स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा, प्राकृतिक प्रकोप र विपद् व्यवस्थापन र जोखिम व्यवस्थापनका उपायहरु बताउन

६) स्थानीय तहमा सञ्चालित शिक्षा र त्यस अन्तर्गतका शैक्षिक संस्था हरित विद्यालय, शान्तिपूर्ण, भयरहित, स्वास्थ्य, सरसफाइयुक्त विद्यालयको वातावरण निर्माणमा जोड

७) स्थानीय तहमा खेलिने खेल सँगसँगै स्थानीय सङ्घसंस्थाहरुको पहिचान, उनीहरुको योगदानको चर्चा सहित त्यस्ता संस्थाहरुको उत्थानमा जोड

८) स्थानीय सरकार त्यसको कार्य र त्यहाँका नागरिकको मुख्य कर्तव्य र खेल्नुपर्ने भूमिका बारे सामान्य जानकारी लिन ।

स्थानीय पाठ्यक्रम अन्तर्गत आधारभूत तह (१-३) का सक्षमताहरु

१) आफ्नो घर र वरपर र छर छिमेकीहरुको नाम, सङ्ख्या बताउन ।

२) स्थानीय भौगोलिक अवस्था अवस्थित टोलको नाम, साँध सिमाना, घरपरिवार सङ्ख्या बताउन ।

३) स्थानीय जाति, धर्म, संस्कृतिअनुसार मनाइने चाडपर्व, मेलालगायत घरपरिवार टोलका व्यक्तिहरुबिच आदर सम्मान देखाउन ।

४) स्थानीय तहका विभिन्न परम्परागत सिप, प्रविधि, पेसा तथा व्यवसायहरुको नाम भन्न ।

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

५) स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटबिरुवा, जडिबुटी, पानीका स्रोतहरु तथा जीवजन्तुहरुको नाम भन्न ।

६) नियमित रुपमा विद्यालय जाने बानी बसाल्न तथा विद्यालय क्षेत्रको सरसफाइ र स्वच्छ खानेपानीको विकास गर्न ।

७) स्थानीय गाउँपालिकाको नाम तथा नागरिकले गर्ने सामान्य कर्तव्य भन्न ।

८) स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको नाम भन्नका साथै स्थानीय रुपमा खेलिने आफूलाई मनपर्ने खेलमा सहभागी भई खेलहरु प्रदर्शन गर्न ।

स्थानीय पाठ्यक्रम अन्तर्गत आधारभूत तह (४– ५) का सक्षमताहरु

१) आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका सदस्यहरुले गर्ने पेसा र एक आपसमा सहयोगका क्रियाकलाप सँगसँगै घरपरिवार र छिमेकमा देखिएका मुख्य सामाजिक समस्याहरु बताउन ।

२) स्थानीय भौगोलिक अवस्थाको सामान्य विवरण बताउँदै त्यस क्षेत्रमा बसोबास गर्ने छरछिमेक, टोलका व्यक्तिहरुको जनसाङ्ख्यिकी विवरण बताउन ।

३) स्थानीय जाति, धर्म, मेला, चाडपर्व र धार्मिक स्थलहरुको नाम बताउन ।

४) स्थानीय रुपमा गरिने खेती, व्यापार, व्यवसाय, उद्योगहरुको नामसहित त्यसको सूचीकरण गर्न ।

५) स्थानीय क्षेत्रमा रहेका बोटबिरुवा, जडिबुटी जीवजन्तु तथा प्राकृतिक प्रकोप र शारीरिक जोखिमहरुको नाम सूचीकरण गर्न ।

६) स्थानीय क्षेत्रका शैक्षिक केन्द्रहरुको नाम बताउँदै भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको अवधारणासहित प्रमुख ऐतिहासिक व्यक्तित्वहरुको सामान्य विवरण बताउन ।

७) स्थानीय गाउँपालिका अन्तर्गत वडा सिमाना, वडाका जनप्रतिनिधिको नाम तथा ट्राफिक नियम बताउन ।

८) स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य कार्यहरु बताउँदै स्थानीय खेलहरुको नाम सूचीकरण गरी त्यस्ता खेलहरु खेल्ने नियमहरु बताउनुका साथै खेलमा सहभागी हुन ।

स्थानीय पाठ्यक्रम अन्तर्गत आधारभूत तह (६-८) का सक्षमताहरु

१) आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीबिच हुने मेलमिलापका फाइदाहरु बताउदै स्थानीय सामाजिक समस्याहरुको सामान्य विवरण प्रस्तुत गर्न ।

२) स्थानीय भौगोलिक क्षेत्रको विवरण सँगसँगै त्यहाँको सामान्य जनसाङ्ख्यिकी स्थिति बताउन ।

३) स्थानीय रुपमा मनाइने चाडपर्व, धर्म, संस्कृति, मेलाको सामान्य परिचय दिन र मेला पर्वमा सहभागी हुन ।

४) स्थानीय तहमा रहेका परम्परागत सिप, पेसा, प्रविधिको सामान्य परिचय दिनुका साथै आधुनिक कृषि फर्म, उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुको छोटो परिचय दिन ।

५) स्थानीय क्षेत्रमा रहेका बोटबिरुवा जडिबुटी, जीवजन्तुहरुको संरक्षणका उपायहरु बताउँदै विपद् व्यवस्थापन र शारीरिक जोखिमबाट बच्ने उपायहरु प्रस्तुत गर्न ।

६) स्थानीय क्षेत्रमा रहेका शिक्षा र चेतनाको विकास सँगसँगै हरेक विद्यालय र स्वास्थ जीवनयापनका लागि स्थानीय तहबाट भएका प्रयासहरु बताउन ।

७) स्थानीय गाउँपालिका अन्तर्गतको वडा विभाजन नक्सा भर्न साथै मुख्य जनप्रतिनिधिहरुको भूमिका सँगसँगै योगदान पुर्याउने प्रमुख व्यक्तित्वहरुको योगदान बताउन ।

८) स्थानीय सामुदायिक सङ्घ/संस्थाहरुको कार्य, स्थानीय खेल अभ्यास र योगाभ्यासको महत्व बताई उक्त क्रियाकलामा सहभागी हुन ।

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

घ) विषयवस्तुका क्षेत्रहरू

(१) मेरो घरपरिवार र छिमेकी
(२) भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या
(३) जाति, धर्म र संस्कृति
(४) स्थानीय पेसा र व्यवसाय
(५) प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण
(६) शिक्षा र स्वास्थ्य
(७) स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य
(८) खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती [illegible]
अध्यक्ष

३.कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

कक्षा १-३

कक्षा	क्षेत्र/ थिम	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो नाम बताउन - आफ्नो परिवारको सदस्य सङ्ख्या बताउन - आफ्नो बुबा, आमाको नाम बताउन - आफ्नो छिमेकी साथीको नाम बताउन	- परिवारका सदस्यहरुको नाम बताउन - छिमेकीको परिवारको सदस्य सङ्ख्या बताउन - छिमेकीसगँको नाता बताउन - घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने काम बताउन	- आफ्नो परिवारको सदस्य सङ्ख्या र नाम बताउन - आफ्नो परिवारका सदस्यहरुबिच गर्ने सहयोग भन्न - छिमेकीबाट हुने सहयोग बताउन - आफूले छिमेकीलाई गर्ने सहयोग भन्न
२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो गाउँको नाम बताउन - आफ्नो टोलको नाम बताउन - आफ्नो वरिपरिका खोला, खोल्साखोल्सीको नाम बताउन - परिवारमा रहेका सदस्य सङ्ख्या बताउन	- आफू बसेको वडा नम्बर भन्न - आफू बसेको ठाउँको भौगोलिक बनोट (अग्लो, होचो, भिरालो, सम्म) बताउन - आफू बसेको ठाउँ वरपरको खोला, खोल्साखोल्सीको नाम बताउन - आफ्नो परिवार र छिमेकीका सदस्यहरुको सङ्ख्या भन्न	- आफू बसेको गाउँपालिकाको नाम भन्न - आफू बसेको टोलको भौगोलिक धरातल अन्तर्गत माटोको विविधता (रातो माटो, कालो माटो, बलौटे माटो) भन्न - आफू बसेको क्षेत्रको हावापानी (जाडो, गर्मी, हुरीबतास, चटयाङ्ग) विविधता बारे बताउन - आफ्नो र छिमेकीको सदस्य सङ्ख्या लैङ्गिक आधारमा बताउन
३	जाति, धर्म र संस्कृति	- आफू आफ्नो घरपरिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच आदर, सम्मानको भाषा प्रयोग गर्न - आफू आफ्नो घरपरिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच माया र ममता देखाउन - आफ्नो घरमा मनाइने चाडपर्वको	- टोलको अग्रज र सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र आदर सत्कार गर्न - आफ्नो जात र धर्मको नाम बताउन - आफ्नो र छिमेकीले मनाउने चाडपर्वहरुको नाम बताउन - आफू र छिमेकीले लगाउने पोसाकको नाम बताउन	- आफ्नो घर र छिमेकमा रहेका जातिको पहिचान गर्न - टोल छिमेकमा बोलिने भाषाको नाम बताउन - टोलमा मनाइने चाडपर्वहरुको नाम बताउन - धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न

राजमती डङ्गनान
अध्यक्ष

		नाम भन्न - आफूले मान्ने धर्मको नाम भन्न		
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने परम्परागत पेसाहरु बताउन - स्थानीय आफ्नो टोलमा उपलब्ध पेसाहरुको नाम बताउन - आफ्नो घर वरपर छिमेकीले गर्ने परम्परागत प्रविधिहरुको नाम बताउन - घरपरिवारका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम बताउन	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको नाम भन्न - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको नाम भन्न - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिको नाम बताउन - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम बताउन	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको सूचीकरण गर्न - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको वर्गीकरण गर्न - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको पहिचान गर्न - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको सूचीकरण गर्न
५	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम भन्न - जङ्गली जनावरहरु चिन्न र नाम बताउन - आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको नाम भन्न - आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटीहरुको नाम बताउन	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीजन्य बिरुवाहरु पाउने मुख्य स्थान र पानीको स्रोतहरुको नाम भन्न - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम भन्न - जङ्गली जनावरहरु चिन्न र नाम बताउन - आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको नाम भन्न - आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटीहरुको नाम बताउन - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिंडडुल गर्दा शारीरिक जोखिमका बस्तुहरुको नाम भन्न	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीहरुको वर्गीकरण गर्न - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको सूचीकरण गर्न - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको फरक छुट्याउन - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिंडडुल गर्दा हुन सक्ने सम्भावित शारीरिक जोखिमको नाम बताउन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

६	शिक्षा र स्वास्थ्य	- दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास गर्न - आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुने असल बानीको विकास गर्न - नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न आवश्यक सामग्रीहरुको नाम भन्न - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा खाने बानीको विकास गर्ने त्यस्ता सामग्रीहरुको नाम भन्न - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नाम भन्न	- दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास गराइ विद्यालयलाई एउटा सिक्ने थलो हो भनी बताउन - आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास गराउन - नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न सरसफाइ गर्ने अङ्गहरुको नाम बताउन - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा पाउने ठाउँ बताउन - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै त्यस्ता वस्तुहरुको रुप बताउन	- आफूले पढने विद्यालयको बारेमा छोटो विवरण भन्न - विद्यालयमा अध्ययन गर्ने शिलशिलामा आफूलाई साथी समूहसँग घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास गराउन - नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न घर तथा विद्यालय सफा हुनु पर्दछ भन्ने धारणा बताउन - स्वस्थ रहन, स्वच्छ र सफा खानेकुरा खानु पर्छ भनी बताउन - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै त्यसले पारेको असर बताउन
७	स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य	- आफ्नो गाउँपालिकाको नाम बताउन - आफू बसेको वडा नम्बर बताउन - आफ्नो देशको नाम बताउन - आफू बसेको देशको नागरिक भएको बताउन	- आफ्नो गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम बताउन - आफू बसेको वडाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम बताउन - आफू बसेको वडाको वडाध्यक्षको नाम बताउन - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वको नाम बताउन	- आफू बसेको वडाको वडा सदस्यहरुको सङ्ख्या र नाम बताउन - छिमेकी वडा नम्बर र वडाध्यक्षहरुको नाम बताउन - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वले गरेका योगदानको नाम बताउन - आफू पनि सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित नागरिक हुने बताउन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

८	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- आफूलाई मनपर्ने खेलको नाम भन्न - आफूलाई मनपर्ने खेलमा सहभागी हुन - आफ्नो विद्यालयमा भएको बाल क्लबको नाम बताउन - आफ्नो घर वरपर रहेको सङ्घ/संस्थाको नाम बताउन	- स्थानीय खेलहरुको नाम बताउन - आफूलाई मनपर्ने खेलको नियम बताइ खेलमा सहभागी हुन - आफ्नो विद्यालयमा भएको बाल क्लबको सदस्यहरुको नाम भन्न - आफ्नो घर वरपर रहेको सङ्घ/संस्थाको मुख्य कार्य बताउन	- स्थानीय खेलहरुमा सहभागी हुँदै शारीरिक व्यायामका तरिकाहरु बताउन - साथी समूहमा भेला भइ खेलका नियमहरु छलफल गर्न - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको नाम र रहेको स्थान बताउन - स्थानीय सङ्घ/संस्थामा कार्यरत व्यक्तिहरुको नाम भन्न

कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

कक्षा ४-५

क.स.	क्षेत्र	कक्षा- ४	कक्षा - ५
१	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घरपरिवारका सदस्यको उमेर, लिङ्ग बारेमा बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने पेसाको सूचीकरण गर्न - छिमेकीका परिवारको उमेर, लिङ्ग बारे बताउन - छिमेकीहरुले गर्ने पेसा र काम बारेमा बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएका मुख्य समस्याहरुको नाम बताउन	- आफ्नो घरपरिवारका सदस्यको पेसाको बारेमा छोटो विवरण र परिचय दिन - छिमेकका परिवारको सदस्यको पेसाको बारेमा छोटो विवरण र परिचय दिन - आफ्नो परिवारका सदस्यहरुले गर्ने पेसा वा कामको राम्रो/नराम्रो पक्ष बताउन - छिमेकीका सदस्यहरुले गर्ने पेसा वा कामको राम्रो/नराम्रो पक्ष बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएको मुख्य समस्याहरुको सूचीकरण गर्न

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डुङ्गाना
अध्यक्ष

२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो टोलको साँध सिमाना बताउन - आफू बसेको पालिकाको सिमाना बताउन - आफू बसेको क्षेत्रको माटोका प्रकारहरु बताउन - आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीका प्रकारहरु बताउन - आफ्नो टोल र छिमेकी टोलमा बसोबास व्यक्तिहरुको जम्मा जनसङ्ख्या टिपोट गर्न	- आफ्नो घर वरिपरिको भौगोलिक बनोट र चार दिशा छुट्याउन सक्ने - आफ्नो क्षेत्रमा रहेको माटोको उपयोगिता बारे बताउन - खोलानालाहरुको महत्व बारे बताउन - लिङ्ग र पेसाका आधारमा आफ्नो टोलको जनसङ्ख्याको बनोट भन्न
३	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ टोलमा रहेका जातिको पहिचान गर्न - स्थानीय टोलमा रहेका धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न - स्थानीय टोलमा मनाइने चाडपर्वहरुको नाम लेख्न - स्थानीय टोलमा बोलिने भाषाको सूचीकरण गरी छोटकारीमा बताउन	- आफ्नो गाउँ टोलमा रहेका जातिको पहिचान गर्न - स्थानीय धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न सक्ने - गाउँटोलमा मनाइने चाडपर्वको सूची बनाएर छलफल गर्ने - स्थानीय व्यक्तिहरुले बोल्ने भाषाको सूची बनाएर छलफल तथा व्याख्या गर्ने
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको छोटो विवरण बताउन - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको छोटो परिचय दिन - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको पहिचान गर्न - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको सूचीकरण गर्न	- स्थानीय परम्परागत सिप र प्रविधिहरुको परिचय दिन - स्थानीयस्तरका प्रयोग हुने परम्परागत सिपहरुको नामको सूची तयार गर्न - स्थानीयस्तरमा प्रयोग हुने परम्परागत पेसा/रैथाने पेसाहरुको नाम लेख्न - स्थानीयस्तरमा रोजगारीका सन्दर्भमा गरिने व्यवसायहरुको वर्गीकरण गर्न - स्थानीयस्तरमा भएका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको नाम भन्न
५	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको बासस्थान बारे बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको उपयोगका तरिकाहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम टिपोट गरी बताउन	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणबाट हुने फाइदा बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदा बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको छोटो विवरण बताउन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक् प्रकोप र विपद्हरुको नाम त्यसबाट हुने क्षति सूचीकरण गर्न - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरु सूचीकरण गर्न	- स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम र त्यसबाट हुने क्षति बताउन - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरु बताउन
६	शिक्षा र स्वास्थ्य	- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयबिच भिन्नता बताउन - विद्यालयमा आफूले पढ्ने विषयवस्तुहरु र त्यसबाट प्राप्त हुन सक्ने सामान्य ज्ञान बताउन - व्यक्तिगत तथा घरायसी सरसफाइको महत्व बताउन - स्वच्छ र सफा खानेकुरा खाँदा हुने फाइदाहरु बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको अवधारणा दिन	- विद्यालयका तहगत प्रकारहरु र आफ्नो विद्यालय वरिपरिका विद्यालयहरुको नाम बताउन - पढाइबाट हुने व्यावहारिक फाइदाहरु बताउन - घर र विद्यालयको सरसफाइको महत्व बताउन - मिसावट युक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को धारणा बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको महत्व बताउन
७	स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य	- आफ्नो छिमेकी पालिकाहरुको नाम बताउन - वडामा रहेका सार्वजनिक सेवा प्रदायक कार्यालयको नाम बताउन - नागरिक अधिकारसँगसँगै आफूले गर्ने कर्तव्यहरु बताउन - ट्राफिक नियमको अवधारणा बताउन	– वडा समिति गठन प्रक्रिया बताउन – वडा कार्यालयहरुले दिने मुख्य सेवाहरु बताउन – समाज र स्थानीयस्तरको विकासको लागि नागरिकले गर्ने कार्यहरु बताउन – ट्राफिक चिन्ह र नियमहरु बताउन
८	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेलको महत्व बताउँदै खेलमा सहभागी हुने - स्थानीय खेलाडीहरुको नाम बताउन - शारीरिक व्यायाम तथा खेलमा सहभागी हुँदा स्वास्थमा हुने फाइदाहरु बताउन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य कामहरु बताउन	– स्थानीय खेलबाट हुने फाइदाहरु बताउन – स्थानीय रुपमा खेल खेलाउने सङ्घ /संस्थाहरुको नाम बताउन – शारीरिक व्यायाम गर्दा पालना गर्नु पर्ने नियमहरु (अनुशासन) बताउन – स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य सेवाहरु बताउन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती ...
अध्यक्ष

२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो टोलको साँध सिमाना बताउन - आफू बसेको पालिकाको सिमाना बताउन - आफू बसेको क्षेत्रको माटोका प्रकारहरु बताउन - आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीका प्रकारहरु बताउन - आफ्नो टोल र छिमेकी टोलमा बसोबास व्यक्तिहरुको जम्मा जनसङ्ख्या टिपोट गर्न	- आफ्नो घर वरिपरिको भौगोलिक बनोट र चार दिशा छुट्याउन सक्ने - आफ्नो क्षेत्रमा रहेको माटोको उपयोगिता बारे बताउन - खोलानालाहरुको महत्व बारे बताउन - लिङ्ग र पेसाका आधारमा आफ्नो टोलको जनसङ्ख्याको बनोट भन्न
३	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ टोलमा रहेका जातिको पहिचान गर्न - स्थानीय टोलमा रहेका धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न - स्थानीय टोलमा मनाइने चाडपर्वहरुको नाम लेख्न - स्थानीय टोलमा बोलिने भाषाको सूचीकरण गरी छोटकारीमा बताउन	- आफ्नो गाउँ टोलमा रहेका जातिको पहिचान गर्न - स्थानीय धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न सक्ने - गाउँटोलमा मनाइने चाडपर्वको सूची बनाएर छलफल गर्ने - स्थानीय व्यक्तिहरुले बोल्ने भाषाको सूची बनाएर छलफल तथा व्याख्या गर्ने
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको छोटो विवरण बताउन - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको छोटो परिचय दिन - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको पहिचान गर्न - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको सूचीकरण गर्न	- स्थानीय परम्परागत सिप र प्रविधिहरुको परिचय दिन - स्थानीयस्तरका प्रयोग हुने परम्परागत सिपहरुको नामको सूची तयार गर्न - स्थानीयस्तरमा प्रयोग हुने परम्परागत पेसा/रैथाने पेसाहरुको नाम लेख्न - स्थानीयस्तरमा रोजगारीका सन्दर्भमा गरिने व्यवसायहरुको वर्गीकरण गर्न - स्थानीयस्तरमा भएका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको नाम भन्न
५	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको बासस्थान बारे बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको उपयोगका तरिकाहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम टिपोट गरी बताउन	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणबाट हुने फाइदा बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदा बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको छोटो विवरण बताउन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम त्यसबाट हुने क्षति सूचीकरण गर्न - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरु सूचीकरण गर्न	- स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम र त्यसबाट हुने क्षति बताउन - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरु बताउन
६	शिक्षा र स्वास्थ्य	- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयबिच भिन्नता बताउन - विद्यालयमा आफूले पढ्ने विषयवस्तुहरु र त्यसबाट प्राप्त हुन सक्ने सामान्य ज्ञान बताउन - व्यक्तिगत तथा घरायसी सरसफाइको महत्व बताउन - स्वच्छ र सफा खानेकुरा खाँदा हुने फाइदाहरु बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको अवधारणा दिन	- विद्यालयका तहगत प्रकारहरु र आफ्नो विद्यालय वरिपरिका विद्यालयहरुको नाम बताउन - पढाइबाट हुने व्यावहारिक फाइदाहरु बताउन - घर र विद्यालयको सरसफाइको महत्व बताउन - मिसावट युक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को धारणा बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको महत्व बताउन
७	स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य	- आफ्नो छिमेकी पालिकाहरुको नाम बताउन - वडामा रहेका सार्वजनिक सेवा प्रदायक कार्यालयको नाम बताउन - नागरिक अधिकारसँगसँगै आफूले गर्ने कर्तव्यहरु बताउन - ट्राफिक नियमको अवधारणा बताउन	– वडा समिति गठन प्रक्रिया बताउन – वडा कार्यालयहरुले दिने मुख्य सेवाहरु बताउन – समाज र स्थानीयस्तरको विकासको लागि नागरिकले गर्ने कार्यहरु बताउन – ट्राफिक चिन्ह र नियमहरु बताउन
८	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/ संस्था	- स्थानीय खेलको महत्व बताउँदै खेलमा सहभागी हुने - स्थानीय खेलाडीहरुको नाम बताउन - शारीरिक व्यायाम तथा खेलमा सहभागी हुँदा स्वास्थमा हुने फाइदाहरु बताउन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य कामहरु बताउन	– स्थानीय खेलबाट हुने फाइदाहरु बताउन – स्थानीय रुपमा खेल खेलाउने सङ्घ /संस्थाहरुको नाम बताउन – शारीरिक व्यायाम गर्दा पालना गर्नु पर्ने नियमहरु (अनुशासन) बताउन – स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य सेवाहरु बताउन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती छन्त्याल
अध्यक्ष

कक्षा ६-८

क्रस	क्षेत्र/ थिम	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका व्यक्तिहरुले गर्ने पेसाको वर्गीकरण गर्न - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका व्यक्तिहरुले गर्ने पेसाबाट हुने फाइदा बताउन - घरपरिवार र छिमेकीबिच घुलमिल हुने क्रियाकलापमा सहभागी हुन - घरपरिवार र छिमेकीबिच हुने सहयोग आदान प्रदानका क्रियाकलापहरु प्रस्तुत गर्न - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा देखिएका मुख्य समस्याहरुको छोटो विवरण बताउन	- आफ्नो घरपरिवार छिमेकीका व्यक्तिहरुले गर्ने पेसा तथा स्थानीय पेसाका क्षेत्रहरु बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुन आवश्यक पर्ने क्रियाकलाप बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीबिच घुलमिल हुन आफूले गर्नु पर्ने भूमिका प्रस्तुत गर्न - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनाको सत्कार गर्न - स्थानीय क्षेत्रका सामाजिक समस्याहरुले पारेका असरहरु बताउन	- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने पेसा तथा व्यवसायहरुको आधारमा यसले आफ्नो जीवनशैलीमा परेको प्रभाव बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुँदा हुने प्रत्यक्ष फाइदाहरु बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुँदा अन्य वाह्य कुराहरुले पार्ने असरहरु बताउन - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनालाई गर्ने सत्कारबाट हुने फाइदा बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा देखिएका सामाजिक समस्याहरु निराकरणका लागि स्थानीय निकायबाट गरिएका प्रयासहरु बताउन
२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो वडाको सिमाना बताउन - आफ्नो पालिकाको अक्षांश र देशान्तर बताउन - ऋतु परिवर्तनअनुसार हावापानी वा मौसममा आउने परिवर्तन बताउन - वडाभित्रको जनसङ्ख्या र जनसङ्ख्याको बनोट बारे बताउन	- आफ्नो पालिकाको सिमाना बताउन - आफ्नो पालिका अन्तर्गतका वडाहरुको अवस्थिति बताउन - गाउँपालिकाको नक्साभित्र विभिन्न ठाउँहरु चिन्न - ऋतु परिवर्तनअनुसार हावापानी वा मौसमले स्थानीय जनजीवनमा पर्ने प्रभाव बताउन - वडाभित्रको जनसङ्ख्या, जनसङ्ख्या बनोट र जनघनत्व बारे बताउन	- कानेपोखरी गाउँपालिकालाई छुने वरिपरिका पालिका बताउन - मोरङ जिल्लाको नक्सामा कानेपोखरी गापाको बारेमा छोटो विवरण बताउन - नक्साको मद्दतबाट वनजङ्गल, खोलानाला, बाटो लगायतका ठाउँहरु भर्न सक्ने - गापाको जनसाङख्यिकी स्थिति बताउन - गापाको जनघनत्व बताउन

कार्यपालिकाको कार्यालय कानेपोखरी, मोरङ १ नं. प्रदेश नेपाल

सन्तोष घिमिरे प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजनती इङ्गनाम अध्यक्ष

३	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातिगत भाषा र धर्मको पहिचान गरी त्यसको बारेमा छोटकरीमा बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको पहिचान गरी छोटो व्याख्या गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरु र धार्मिक कार्यहरुको पहिचान गरी विवरण प्रस्तुत गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीको पहिचान गरी सामान्य विवरण बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरुको टिपोट तयार गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित कलाहरुको पहिचान गरी छोटो विवरण बताउन	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातजाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिको वर्गीकरण गरी सामान्य विश्लेषण गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको विवरणका आधारमा वर्गीकरण गर्न - आफ्ना गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरुको नामसहित चित्रण गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीको सामान्य तुलना गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरुको चित्रण गर्न -आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित कलाको वर्गीकरण गरी स्थानीय कला र साहित्यिक व्यक्तित्वहरुको सामान्य परिचय दिन	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जाति, धर्म, भाषा र संस्कृतिको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको महत्वसहित संरक्षणका उपायहरु बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रको प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरुले स्थानीय जनजीवनमा पारेका प्रभाव बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीमा आधुनिकीकरणले पारेको प्रभाव बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन - गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित कला र साहित्यको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- स्थानीय सिपबाट उत्पादित सामग्रीको सूचीकरण गर्न - स्थानीय प्रविधिहरुको परिचयसहित त्यससँग सम्बन्धित प्रविधिहरुको नामको विवरण तयार गर्न - स्थानीय रुपमा सम्भावित पेसा तथा रैथाने पेसाहरुको नाम लेख्न	- स्थानीय सिप र त्यसबाट उत्पादित सामग्रीहरुको नामसहित त्यसको छोटो विवरण तयार गर्न - स्थानीय प्रविधिहरुको पहिचान गरी त्यसको छोटो विवरण तयार गर्न - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरुको छोटो विवरण तयार गर्न	- स्थानीय रुपमा रहेको परम्परागत सिपहरुको पहिचान गरी त्यसको महत्व बताउन - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिहरुको नाम लेखी त्यसको उपयोगिता बताउन - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिहरुको नाम लेखी त्यसको संरक्षणका उपायहरु बताउन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- स्थानीय सिप र प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्व बताउन - स्थानीय रुपमा गरिने व्यवसायहरुले पुऱ्याउने फाइदाहरुको बारेमा बताउन - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा हाटबजारहरुको सामान्य विवरण बताउन	- स्थानीय सिप, पेसा र प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्व बताउन - स्थानीय व्यवसायका क्षेत्रहरुको विवरण बताउन - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले दिएका मुख्य सेवा तथा उत्पादनहरु बताउन	- स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरुको नाम लेखी स्थानीयस्तरमा रोजगारीको अवसर पहिचान गर्न - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरुको नाम लेखी स्थानीयस्तरमा रोजगारीको अवसर सृजना गर्न स्थानीय तहबाट गरिएको प्रयासहरु बताउन - स्थानीय रुपमा सञ्चालित कृषि, उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले भोगेका मुख्य समस्याहरु तथा त्यसको समाधानका उपायहरु बताउन
५	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका उपायहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको संरक्षणका तरिकाहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम लेखी त्यसको छोटो परिचय दिन - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक तथा विपद्को नाम लेखी त्यसको छोटो विवरण तयार पार्न - आफूले दैनिक जीवनशैलीयापन गर्ने क्रममा भोगेका शारीरिक जोखिमको अनुभव टिपोट गरी देखाउन	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षण नहुँदा देखिने समस्याहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्दा हुने आर्थिक लाभहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम सूचीकरण गरी त्यसको महत्व बताउन - प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद्बाट हाम्रो जनजीवनमा पर्ने असर बुँदागत रुपमा बताउन - आफ्नो दैनिक जीवनशैलीयापन गर्ने क्रममा हुने चोटपटक तथा शारीरिक जोखिमबाट हुने मानसिक असर बताउन	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका लागि स्थानीय तहबाट भएका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्न सरोकारवालाहरुले गरेका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम साथसाथै त्यसको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन - आफ्नो क्षेत्रमा भएका र हुन सक्ने सम्भावित प्राकृतिक प्रकोप र त्यसको विपद् व्यवस्थापन गर्ने उपायहरुसँगै गरिएका प्रयासहरु बताउन - आफ्नो दैनिक जीवनयापनको क्रममा हुन सक्ने शारीरिक जोखिम र त्यसबाट हुने मानसिक असरको व्यवस्थापनको उपायहरु बताउन
६	शिक्षा र	- विद्यालयबाट प्राप्त हुने साधारण	- तत्काल रोजगार तथा व्यवसाय गर्न	- माध्यमिक तहमा अध्ययन गर्ने ऐच्छिक विषय

	स्वास्थ्य	सैद्धान्तिक ज्ञानलाई व्यवहारिक सीपसँग जोड्ने उदाहरण बताउन - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) का बेफाइदाहरु बताउन - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्याउन - नियमित खोपको सामान्य परिचय दिदैं स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको नाम भन्न - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय नहुँदा विद्यार्थीमा पर्ने मानसिक प्रभाव बताउन - हरित विद्यालयको अवधारणा दिदैं हरित विद्यालयको आवश्यकता बताउन	छोटो अवधिको तालिमको आवश्यकता र स्थानीय तहमा सञ्चालित तालिम कार्यक्रमहरुको नाम बताउन - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) का बेफाइदाहरु बुझी स्वस्थ खानेकुरा खाने बानीको विकास गराउन - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोर मैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्याई सम्बन्धित स्थान व्यवस्थापन गर्न - नियमित खोपको सामान्य परिचय दिदैं स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको नाम र ती केन्द्रबाट पाइने सेवाहरु बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावकले गर्ने भूमिका बताउन - हरित विद्यालय बनाउन शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थीले खेल्ने भूमिका बताउन	र प्राविधिक धारका विषयहरुको क्षेत्र बताउन - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को प्रयोग रोक्न स्थानीय स्तरमा गरिएका प्रयासहरु बताउन - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्याउने अभ्यासमा सहभागी गराउन - फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय रुपमा देखिने संक्रमित रोगहरुको पहिचान गरी त्यसबाट बच्ने उपायहरु बताउन - आकस्मिक स्वास्थ्य समस्या र सामान्य उपचारका विधिहरु बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बताउन - हरित विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बताउन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

७	स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य	- स्थानीय गाउँ कार्यपालिकाको गठन प्रकृया बताउन - स्थानीय गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार बताउन - स्थानीय गाउँपालिकाले दिने सेवा बताउन - स्थानीय रुपमा बसोबास गर्ने नागरिकको मुख्य कर्तव्य बताउन - ट्राफिक नियमको महत्व बताउन - स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान) चित्र	- गाउँसभाको गठन प्रक्रिया बताउन - गाउँसभाको आवश्यकता र यसले गर्ने मुख्य काम बताउन - स्थानीय रुपमा विशेष योगदान पुऱ्याउने व्यक्तित्वहरुको परिचय दिने तथा छोटो विवरण बताउन - असल नागरिक भएको कारणले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने कुरा बताउन - ट्राफिक नियम पालना नगर्दा हुन सक्ने सम्भावित दुर्घटनाहरु बताउन	- स्थानीय गाउँपालिकाले गर्ने विकासका योजनाहरु बताउन - स्थानीय गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रमहरु बताउन - स्थानीय गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा जनसङ्ख्या बारे छोटो विवरण बताउन - गाउँपालिकाको वडा विभाजित नक्सा बनाइ भर्न - कार्यालय तथा सङ्घ/संस्थाहरुमा हुने बेरुजु र भ्रष्टचारको अवधारणा बताउन - स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान) को योगदान बताउन
८	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- राष्ट्रिय स्तरमा कहलिएका स्थानीय खेलाडीहरुको नाम र योगदान बताउन - स्थानीय स्तरमा सञ्चालन भई रहेका खेलको नाम र खेल्ने तरिकाहरु बताउन - योगाभ्यासको अवधारणासँगै यसको महत्व बताउन - नजिकै रहेका सामुदायिक सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य कार्यहरु बताउन	- स्थानीय खेलहरुको सूचीकरण गरी त्यस्ता खेलहरुको नियमसहित सामुहिक खेलमा सहभागी हुन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले गरेको योगदानको छोटो व्याख्या गर्न - योगाभ्यासको अवधारणासँगै योगाभ्यासका चरणहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रका सङ्घ/संस्थाहरु र वाह्य सङ्घ/संस्थाहरुसँगको सम्बन्ध बताउन	- स्थानीय खेलहरुको प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहमा भएका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले गरेको योगदानको छोटो व्याख्या गर्न - योगाभ्यासको अवधारणासँगै योग अभ्यासका चरणहरु बताउदै योगाभ्यासमा सहभागी हुन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले भोगेका समस्याहरु पहिचान गर्न - स्थानीय सङ्घ/संस्थाले भोगेका समस्याहरु न्यूनीकरण गर्न स्थानीयतहबाट भएका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रको विकासमा वाह्य सङ्घ/संस्थाले पुर्याएको योगदान

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

४. विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

कक्षा १-३

कक्षा	क्षेत्र/ थिम	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घरपरिवार - आफ्नो छिमेकी	- घरपरिवारको सदस्य र नाम - छिमेकीको परिवारको सङ्ख्या - छिमेकीसगँको नाता - घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने काम	- आफ्नो घरपरिवार,छिमेकी सङ्ख्या - आफ्नो परिवारबिचको सहयोग - छिमेकीबाट हुने सहयोग - आफूले छिमेकीलाई गर्ने सहयोग
२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो वडा - आफू बसेको ठाउँको भौगोलिक बनोट - आफूबसेको ठाउँ वरपरको खोला, खोल्साखोल्सीको नाम - आफ्नो परिवार र छिमेकीको सङ्ख्या	- आफ्नो वडा - आफू बसेको ठाउँको भौगोलिक बनोट - आफू बसेको ठाउँ वरपरको खोला, खोल्साखोल्सीको नाम - आफ्नो परिवार र छिमेकीका सदस्यहरुको सङ्ख्या	- गाउँपालिकाको नाम - माटोको विविधता (रातो माटो, कालो माटो, बलौटे माटो) - आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीको विविधता (जाडो, गर्मी, हुरीबतास, चटयाङ्ग) - आफ्नो र छिमेकीको सदस्य सङ्ख्याको लैङ्गिक गणना
३	जाति, धर्म र संस्कृति	- आफू आफ्नो घरपरिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच आदर, सम्मान - आफू आफ्नो घरपरिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच माया र ममता - आफ्नो घरमा मनाइने चाडपर्व - आफूले मात्रे धर्म	- सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र आदर सत्कार - आफ्नो जात, जाति र धर्मको नाम - आफ्नो र छिमेकीले मनाउने चाडपर्व - आफू र छिमेकीले लगाउने पोसाक	- आफ्नो घर र छिमेकमा रहेका जातजाति - टोल छिमेकमा बोलिने भाषा - टोलमा मनाइने चाडपर्व - धार्मिकस्थल
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने परम्परागत पेसा - स्थानीय आफ्नो टोलमा उपलब्ध पेसा - आफ्नो घर वरपर छिमेकीले प्रयोग गर्ने	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिप - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिप - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसा

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

		परम्परागत प्रविधि - घरपरिवारका सदस्यले गर्ने व्यवसाय	टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसा - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधि - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधि - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसाय
५	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर - जङ्गली जनावर - आफ्नो घरवरपर रहेका बोटबिरुवा - आफ्नो घर वरपर रहेका जडीबुटी	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीजन्य बिरुवाहरु पाउने मुख्य स्थान र पानीको स्रोत - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर - जङ्गली जनावर - आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवा - आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटी - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा शारीरिक जोखिमका वस्तुहरु (चुलेसी, खुकुरी, चक्कु, कम्पास, पेन्सिल आदि)	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीहरुको वर्गीकरण - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको सूचीकरण - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरु - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा हुन सक्ने सम्भावित शारीरिक जोखिम
६	शिक्षा र स्वास्थ्य	- दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास - आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुने असल बानीको विकास - नियमित रुपमा सफासुग्घर हुने बानीको विकास - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा खाने बानीको	- विद्यालय एउटा सिक्ने थलो - पढ्ने बानीको विकास - सरसफाइका अङ्ग - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा पाउने ठाउँ - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुका रुप	- आफ्नो विद्यालय - पढ्ने बानीको विकास - पढ्ने र सफासुग्घर हुने बानीको विकास - स्वच्छ र सफा खानेकुरा - आफूलाई डर लाग्ने वस्तु र त्यसले पारेको असर

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		विकास - आफूलाई डर लाग्ने वस्तु		
७	स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य	- आफ्नो गाउँपालिकाको नाम - आफू बसेको वडा नम्बर - आफ्नो देशको नाम - आफू बसेको देशको नागरिक	- आफ्नो गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको ठाउँ - आफू बसेको वडाको कार्यालय रहेको ठाउँ - आफू बसेको वडाको वडाध्यक्ष - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्व	- आफू बसेको वडाको वडा सदस्य सङ्ख्या र नाम - छिमेकी वडा नम्बर र वडाध्यक्षको नाम - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वले गरेका योगदान - आफ्नो कर्तव्य
८	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- आफूलाई मनपर्ने खेल - खेलमा सहभागिता - आफ्नो विद्यालयको बाल क्लब - अन्य सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेल - खेलको नियम - बाल क्लबको सदस्य - सङ्घ/संस्थाको मुख्य कार्य	- स्थानीय खेल र शारीरिक व्यायामका तरिका - खेलका नियम - सङ्घ/संस्थाहरुको नाम र स्थान - स्थानीय सङ्घ/संस्थामा कार्यरत व्यक्ति

विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

कक्षा ४-५

क्र.स.	क्षेत्र	कक्षा- ४	कक्षा - ५
१	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घरपरिवारको सदस्यहरुको उमेर, लिङ्ग - घरपरिवारको पेसा - छिमेकीको परिवारको उमेर, लिङ्ग - छिमेकीले गर्ने पेसा र कामको सूचीकरण - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएका मुख्य समस्याहरु (लागु पदार्थ दुर्व्यसनी, मद्यपान, चोरी, धूम्रपान)	- आफ्नो घरपरिवारको सदस्यले अपनाएको पेसा - छिमेकीका परिवारका सदस्यले अपनाएका पेसा - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका परिवारले गरेका पेसाका राम्रा/नराम्रा पक्षहरु - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएको मुख्य समस्या

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो टोलको साँध सिमाना - आफू बसेको पालिकाको सिमाना - आफू बसेको क्षेत्रको माटोको प्रकार - आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीका प्रकार - आफ्नो टोल र छिमेकी टोलमा बसोबास व्यक्तिहरुको जम्मा जनसङ्ख्या	- आफ्नो घरवरिपरिको भौगोलिक बनोट र चार दिशा - आफ्नो क्षेत्रमा रहेको माटोको उपयोगिता - खोलानालाहरुको महत्व - लिङ्ग र पेसाका आधारमा आफ्नो टोलको जनसङ्ख्याको बनोट
३	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ टोलमा रहेका जातजाति - स्थानीय टोलमा रहेका धार्मिक स्थल - स्थानीय टोलमा मनाइने चाडपर्व - स्थानीय टोलमा बोलिने भाषा	- आफ्नो गाउँ टोलमा रहेका जातजाति - स्थानीय धार्मिक स्थल - गाउँटोलमा मनाइने चाडपर्व - स्थानीय व्यक्तिहरुले बोल्ने भाषा
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिप - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसा - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधि - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसाय	- स्थानीय परम्परागत सिप र प्रविधिहरुको परिचय - स्थानीय स्तरका प्रयोग हुने परम्परागत सिपहरुको नाम - स्थानीय स्तरमा प्रयोग हुने परम्परागत पेसा/रैथाने पेसा - स्थानीय स्तरमा रोजगारीका सन्दर्भमा गरिने व्यवसायहरु - स्थानीय स्तरमा भएका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापार व्यवसाय
५	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणबाट हुने फाइदा - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदा - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद् र क्षति - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणबाट हुने फाइदा - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदा - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद् र क्षति - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिम र असरहरु

राजमती डङ्गनाल
अध्यक्ष

सन्तोष छिरिङ
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

		जोखिम र असरहरु	
६	शिक्षा र स्वास्थ्य	- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयबिच भिन्नता - विद्यालयमा आफूले पढ्ने विषयबस्तुहरु र त्यसबाट प्राप्त हुन सक्ने सामान्य ज्ञान - व्यक्तिगत तथा घरायसी सरसफाइको महत्व - स्वच्छ र सफा खानेकुरा खाँदा हुने फाइदा - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको अवधारणा	- विद्यालयका तहगत प्रकारहरु - पढाइबाट हुने व्यावहारिक फाइदा - घर र विद्यालयको सरसफाइको महत्व - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको महत्व
७	स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य	- आफ्नो छिमेकी पालिका - वडामा रहेका सार्वजानिक सेवा प्रदायक कार्यालय - नागरिक अधिकार र कर्तव्य - ट्राफिक नियम	- वडा समिति गठन प्रक्रिया - वडा कार्यालयका सेवा - समाज र स्थानीयस्तरको विकासको लागि नागरिकले गर्ने कार्य - ट्राफिक चिन्ह र नियम
८	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेलको महत्व (फुटबल, भलिबल, कपर्दी, तेक्वान्दो...... आदि) - स्थानीय खेलाडीहरुको नाम - शारीरिक व्यायाम तथा खेलबाट हुने फाइदा - सङ्घ/संस्थाहरुको काम (बैंक)	- खेलबाट हुने फाइदा - खेल खेलाउने सङ्घ/संस्था - शारीरिक व्यायम गर्दा पालना गर्नुपर्ने नियम - सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य सेवा (अस्पताल)

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

कक्षा ६-८

क्रस	क्षेत्र/ थिम	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१	मेरो घर परिवार र छिमेकी	- घरपरिवार, छिमेकीले गर्ने पेसाको वर्गीकरण - घरपरिवार, छिमेकीले गर्ने पेसाबाट हुने फाइदा - घरपरिवार, छिमेकीबिचमा घुलमिल हुने तरिका - घरपरिवार, छिमेकीबिचमा हुने सहयोग - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा देखिएका मुख्य समस्याहरुको छोटो विवरण	- घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने पेसाका क्षेत्रहरु - स्थानीय पेसाका क्षेत्रहरु - घरपरिवार, छिमेकीमा घुलमिल हुनका लागि गर्ने व्यवहार र क्रियाकलापहरु - पाहुनालाई गर्ने आदर सत्कार - स्थानीय क्षेत्रका सामाजिक समस्याहरुले पारेका असरहरु	- स्थानीय पेसा व्यवसायले आफ्नो जीवनशैलीमा पारेको प्रभाव - घरपरिवार, छिमेकीमा घुलमिल हुँदा हुने फाइदाहरु - घरपरिवार, छिमेकीमा घुलमिल हुँदा वाह्य कुराहरुले पार्ने असरहरु - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनालाई गर्ने सत्कारबाट हुने फाइदा - स्थानीय क्षेत्रमा देखिएका सामाजिक समस्याहरु निराकरणका लागि स्थानीय निकायबाट गरिएका प्रयासहरु
२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो वडाको सिमाना - आफ्नो पालिकाको अक्षांश र देशान्तर - ऋतु परिवर्तनअनुसार हावापानी वा मौसममा आउने परिवर्तन - वडाभित्रको जनसङ्ख्या र जनसङ्ख्याको बनोट	- आफ्नो पालिकाको सिमाना - आफ्नो पालिका अन्तर्गतका वडाहरुको अवस्थिति - गाउँपालिकाको नक्साभित्र विभिन्न ठाउँहरु - ऋतु परिवर्तनअनुसार हावापानी वा मौसमले स्थानीय जनजीवनमा पर्ने प्रभाव - वडाभित्रको जनसङ्ख्या,जनसङ्ख्याबनोट र जनघनत्व	- कानेपोखरी गाउँपालिकालाई छुने वरिपरिका पालिका - मोरङ जिल्लाको नक्सामा कानेपोखरी गापा - नक्सा कार्य - गापाको जनसाङ्ख्यिकी स्थिति - गापाको जनघनत्व
३	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातजाति, भाषा, धर्म र संस्कृति - गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातजाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिको वर्गीकरण र विश्लेषण - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातजाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिको महत्व र संरक्षणका उपायहरु

		संस्कारहरु - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिकं मेला तथा चाडपर्वहरु र धार्मिक कार्यहरुको पहिचान - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैली - स्थानीय गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरु - लोकनृत्य - स्थानीय गाउँ क्षेत्रको प्रचलित कला - चित्रकला	संस्कारहरुको वर्गीकरण - गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरु - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीको तुलनात्मक अध्ययन - स्थानीय गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित लोक सङ्गीतहरुको चित्रण - स्थानीय गाउँ क्षेत्रको प्रचलित कलाको वर्गीकरण (हस्तकला, मूर्तिकला, काष्ठकला, चित्रकला आदि) र विभिन्न व्यक्तित्वहरु	- गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु - गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरुले जनजीवनमा पारेको प्रभाव - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीमा आधुनिकीकरणले पारेको प्रभाव - स्थानीय गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित लोक सङ्गीतहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु - गाउँ क्षेत्रका प्रचलित कला र साहित्यको महत्व र संरक्षणका उपायहरु
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- स्थानीय सिपबाट उत्पादित सामग्री - स्थानीय प्रविधिहरुको परिचयसहित त्यससँग सम्बन्धित प्रविधि - स्थानीय रुपमा सम्भावित पेसा तथा रैथाने पेसा - स्थानीय सिप र प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्व - स्थानीय रुपमा गरिने व्यवसायले पुऱ्याउने फाइदा - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा हाट बजार	- स्थानीय सिप र त्यसबाट उत्पादित सामग्री - स्थानीय प्रविधिहरुको पहिचान - स्थानीय पेसा तथा व्यवसाय - स्थानीय सिप, पेसा र प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्व - स्थानीय व्यवसायका क्षेत्र - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले दिएका सेवा	- स्थानीय रुपमा रहेको परम्परागत सिपको महत्व - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिको उपयोगिता - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिहरुको संरक्षणका उपायहरु - स्थानीय पेसा तथा व्यवसाय तथा रोजगारीको अवसर - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरु प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहबाट गरिएको प्रयास - स्थानीय रुपमा सञ्चालित कृषि, उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले भोगेका मुख्य

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डुङ्गाना
अध्यक्ष

				समस्याहरु तथा त्यसको समाधानका उपाय
५	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका उपायहरु - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको संरक्षणका तरिकाहरु - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरु - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक तथा दैनिक जीवनशैलीयापन गर्ने क्रममा भोगेका शारीरिक जोखिमहरु	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षण नहुँदा देखिने समस्या - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्दा हुने आर्थिक लाभ - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम सूचीकरण गरी त्यसको महत्व - प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद्बाट हाम्रो जनजीवनमा पर्ने असर - आफ्नो दैनिक जीवनशैलीयापन गर्ने क्रममा हुने चोटपटक तथा शारीरिक जोखिमबाट हुने मानसिक असर	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका लागि स्थानीय तहबाट भएका प्रयास - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्न सरोकारवालाहरुले गरेका प्रयास - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम साथ साथै त्यसको महत्व र संरक्षणका उपाय - आफ्नो क्षेत्रमा भएका र हुन सक्ने सम्भावित प्राकृतिक प्रकोप र त्यसको विपद्को व्यवस्थापन गर्ने उपाय तथा प्रयास - आफ्नो दैनिक जीवनयापनको क्रममा हुन सक्ने शारीरिक जोखिम र मानसिक असरको व्यवस्थापनको उपाय
६	शिक्षा र स्वास्थ्य	- विद्यालयबाट प्राप्त हुने साधारण सैद्धान्तिक ज्ञानलाई व्यावहारिक रुपान्तरण - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) बाट हुने बेफाइदा - कुहिने र नकुहिने फोहोर - नियमित खोप र स्थानीय खोप केन्द्र	- तत्काल रोजगार तथा व्यवसाय गर्न छोटो अवधिको तालिमको आवश्यकता र स्थानीय तहमा सञ्चालित तालिम कार्यक्रम - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) का बेफाइदाहरु बुझी स्वस्थ खानेकुरा खाने बानीको विकास - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोर	- माध्यमिक तहमा अध्ययन गर्ने ऐच्छिक र प्राविधिक धारका विषय - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को प्रयोग रोक्न स्थानीय स्तरमा गरिएका प्रयास - कुहिने र नकुहिने फोहोर छुट्याउन र व्यवस्थापन

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
गाउँपालिकाको कार्यालय
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय नहुँदा विद्यार्थीमा पर्ने मानसिक प्रभाव - हरित विद्यालयको अवधारणा र त्यसको आवश्यकता	मैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्याई सम्बन्धित स्थान व्यवस्थापन - नियमित खोपको सामान्य परिचय दिदैं स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको नाम र ती केन्द्रबाट पाइने सेवा - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावकले खेल्ने भूमिका - हरित विद्यालय बनाउन शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थीले खेल्ने भूमिका	- स्थानीय रुपमा देखिने संक्रमित रोगहरुको पहिचान र बच्ने उपाय - आकस्मिक स्वास्थ्य समस्या र सामान्य उपचारका विधि - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयास - हरित विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयास
७	स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य	- गाउँ कार्यपालिकाको गठन प्रकृया - गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार - गाउँपालिकाले दिने सेवा - नागरिक कर्तव्य - ट्राफिक नियमको महत्व - स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्व (विगत र वर्तमान)	- गाउँसभाको गठन प्रक्रिया - गाउँसभाको आवश्यकता र काम - स्थानीय रुपमा विशेष योगदान पुऱ्याउने व्यक्तित्वहरुको परिचय - सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण - ट्राफिक नियम पालना नगर्दा हुन सक्ने सम्भावित दुर्घटना	- विकासका योजनाहरु - स्थानीय गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम - स्थानीय गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा जनसङ्ख्या - गाउँपालिकाको नक्सा - कार्यालय तथा सङ्घ/संस्थाहरुमा हुन सक्ने बेरुजु र भ्रष्टचारको अवधारणा - स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान) को योगदान

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती ढुङ्गाना
अध्यक्ष

८	खेलकुद र स्थानीय सङ्ग/संस्था	- राष्ट्रिय खेलाडीहरुको नाम र योगदान - खेल खेल्ने तरिका महत्व (फुटबल, भलिबल, कपर्दी, तेक्वान्दो...... आदि) - योग अभ्यास र यसको महत्व - सामुदायिक सङ्ग/संस्थाहरुको मुख्य कार्य (सामुदायिक केन्द्र र क्लब)	- स्थानीय खेलहरुको नियम र सहभागिता (फुटबल, भलिबल, कपर्दी, तेक्वान्दो...... आदि) - स्थानीय सङ्ग/संस्थाहरुले योगदान - योगाभ्यासको चरण - स्थानीय क्षेत्रका सङ्ग/संस्थाहरु र वाह्य सङ्ग/संस्थाहरुसँगको सम्बन्ध (सामुदायिक वन)	- स्थानीय खेलहरुको प्रवर्द्धन र प्रयास - स्थानीय सङ्ग/संस्थाहरुले गरेको योगदान - योगाभ्यासको अवधारणसँगै योगाभ्यासका चरण - स्थानीय सङ्ग/संस्थाहरुले भोगेका समस्या - स्थानीय सङ्ग/संस्थाले भोगेका समस्याहरु न्यूनीकरण गर्न स्थानीय तहबाट भएका प्रयास - स्थानीय क्षेत्रको विकासमा वाह्य सङ्ग/संस्थाले पुर्याएको योगदान (सहकारी)

५. विषयवस्तुको विष्तृतीकरण, शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप र सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया

(क) मेरो घरपरिवार र छिमेकी

कक्षा	क्षेत्र/ थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन प्रक्रिया	पाठ्यघण्टा
१	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो नाम बताउन - आफ्नो परिवारको सदस्य सङ्ख्या बताउन - आफ्नो बुबा, आमाको नाम बताउन - आफ्नो छिमेकी साथीको नाम बताउन	- आफ्नो घरपरिवार - आफ्नो छिमेकी	-आफ्नो नाम भन्न र लेख्न लगाउने - परिवारका सदस्यहरुको सङ्ख्या बताउन लगाउने - परिवारका सदस्य मध्ये बुबा आमाको नाम बताउन लगाउने - छिमेकका कम्तिमा २ (दुई) जना साथीको नाम बताउन लगाउने	-तपाईको नाम के हो भन्न लगाउने - परिवारको सदस्य सङ्ख्या कति छन् सोध्ने - बुबा, आमाको नाम भन्न लगाउने - छिमेकका २ (दुई) जना साथीको नाम भन्न लगाउने - खाली ठाउँ,जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	२०

कार्यपालिकाको कार्यालय
सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती डङ्गोल
अध्यक्ष

२	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- परिवारका सदस्यहरुको नाम बताउन - छिमेकीको परिवारको सदस्य सङ्ख्या बताउन - छिमेकीसगँको नाता बताउन - घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने काम बताउन	- घरपरिवारको सदस्य र नाम - छिमेकीको परिवारको सङ्ख्या - छिमेकीसगँको नाता - घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने काम	- परिवारमा रहेका बुबा, आमा, दाजु, दिदी, भाइ, बहिनी, हजुरबा, हजुरआमाको नाम बताउन लगाउने - छिमेकमा बस्ने घर परिवारको सङ्ख्या बताउन लगाउने - छिमेकीसँगको नाता पालैपालो भन्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवारले गर्ने काम बताउन लगाउने - छिमेकीको परिवारले गर्ने काम बताउन लगाउने	- परिवारमा कति जना सदस्य हुनुहुन्छ भनि सोध्ने - तपाईको छिमेकमा कतिओटा घरहरु छन् भनी सोध्ने - आफ्नो घरपरिवारले गर्ने कामहरु के के हुन भन्न लगाउने - छिमेकी परिवारले गर्ने काम भन्न लगाउने - खाली ठाउँ,जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	२०
३	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो परिवारको सदस्य सङ्ख्या र नाम बताउन - आफ्नो परिवारका सदस्यहरुबिच गर्ने सहयोग भन्न - छिमेकीबाट हुने सहयोग बताउन - आफूले छिमेकीलाई गर्ने सहयोग भन्न	- आफ्नो घरपरिवार, छिमेकी सङ्ख्या - आफ्नो परिवारबिचको सहयोग - छिमेकीबाट हुने सहयोग - आफूले छिमेकीलाई गर्ने सहयोग	- आफ्नो र आफ्नो परिवारमा बस्ने सदस्य सङ्ख्या र सदस्यहरुको नाम बताउन लगाउने - आफ्नो परिवारको सदस्यहरुबिच हुने सहयोग पालैपालो अगाडि आइ भन्न लगाउने - छिमेकीको नाम र सङ्ख्या बताउन लगाउने - छिमेकीबाट हुने सहयोगबारे बताउन लगाउने	- आफ्नो परिवारका सदस्यहरुको नाम भन्न र लेख्न लगाउने - आफ्नो छिमेकीका कुनै २ जनाको नाम भन्न र लेख्न लगाउने - आफ्नो छिमेकीबाट के के सहयोग पाउनु भएको छ भनी सोध्ने - आफूले छिमेकीलाई गर्ने सहयोग बारे सोध्ने - खाली ठाउँ भर्ने, जोडा मिलाउने, ठिक बेठिक जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती कुँवर
अध्यक्ष

४	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घर परिवारका सदस्यको उमेर, लिङ्ग बारेमा बताउन - आफ्नो घर परिवार र छिमेकीले गर्ने पेसाको सूचीकरण गर्न - छिमेकीका परिवारको उमेर, लिङ्ग बारे बताउन - छिमेकीहरुले गर्ने पेसा र काम बारेमा बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएका मुख्य समस्याहरुको नाम बताउन	- आफ्नो घरपरिवारको सदस्यहरुको उमेर, लिङ्ग - घरपरिवारको पेसा - छिमेकीको परिवारको उमेर, लिङ्ग - छिमेकीले गर्ने पेसा र कामको सूचीकरण - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएका मुख्य समस्याहरु (लागु पदार्थ दुर्व्यसनी, मद्यपान, चोरी, धुम्रपान)	- आफ्नो घर परिवारका प्रत्येक सदस्यको उमेर, लिङ्ग भन्न र लेख्न लगाउने - आफ्नो घर परिवारका सदस्यको पेसा र काम पालैपालो भन्न लगाउने - छिमेकी सदस्यहरुको उमेर, लिङ्ग भन्न र लेख्न लगाउने - अभिभावकलाई सोधेर छिमेकीका परिवारका सदस्यहरुले गर्ने पेसा र कामको बारेमा भन्नर लेख्न लगाउने - शिक्षकले आफूले भोगेको समस्याहरु बताउदै विद्यार्थीहरुलाई उनीहरुले भोगेको समस्याहरु पालैपालो भन्न लगाउने	- आफ्नो घरका सदस्यहरुको लिङ्ग, उमेर र पेसाको बारेमा सोधी लेख्न लगाउने - छिमेकका परिवारको उमेर, लिङ्ग र पेसाको बारेमा सोधी लेख्न लगाउने - शिक्षकले आफूले भोगेको समस्याहरु बताउदै विद्यार्थीहरुलाई उनीहरुले भोगेको समस्याहरु पालै पालो सोध्ने - खाली ठाउँ भर्ने, जोडा मिलाउने, ठिक बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोधी लेख्न लगाउने	१७
५	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घरपरिवारका सदस्यको पेसाको बारेमा छोटो विवरणर परिचय दिन - छिमेकका परिवारको सदस्यको पेसाको बारेमा छोटो विवरण र परिचय	- आफ्नो घरपरिवारको सदस्यले अपनाएको पेसा - छिमेकीका परिवारका सदस्यले अपनाएका पेसा - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका परिवारले गरेका पेसाका	- आफ्नो घरपरिवारको सदस्यहरुले अपनाएका पेसाहरुको बारेमा छोटकरीमा भन्न र लेख्न लगाउने - छिमेकीका परिवारका सदस्यहरुले अपनाएका पेसाहरुको बारेमा छोटकरीमा	- आफ्नो घरपरिवारका सदस्यहरुले अपनाएका पेसा व्यवसायका राम्रा पक्ष र नराम्रा पक्षको बारेमा प्रश्न सोध्ने - आफ्नो छिमेकीका परिवारका सदस्यहरुले अपनाएका पेसा व्यवसायका राम्रा पक्ष र नराम्रा	१७

		दिन - आफ्नो परिवारका सदस्यहरुले गर्ने पेसा वा कामको राम्रो/नराम्रो पक्ष बताउन - छिमेकीका सदस्यहरुले गर्ने पेसा वा कामको राम्रो/नराम्रो पक्ष बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएको मुख्य समस्याहरुको सूचीकरण गर्न	राम्रा/नराम्रा पक्षहरु - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएको मुख्य समस्या	भन्न र लेख्न लगाउने - घरपरिवारका सदस्यहरुले अपनाएका पेसा व्यवसायका राम्रा पक्ष र नराम्रा पक्षहरुको बारेमा भन्न लगाउने - छिमेकका परिवारका सदस्यहरुले अपनाएका पेसा व्यवसायका राम्रा पक्ष र नराम्रा पक्षहरु औल्याउन लगाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउदै आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएको मुख्य समस्याहरुको सूचीकरण गर्ने र त्यसको टिपोट गर्न लगाउने	पक्षका बारेमा उल्लेख गर्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा देखिएको मुख्य समस्याहरुको नाम सोध्ने - खाली ठाउँ भर्ने, जोडा मिलाउने ठिक बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
६	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका व्यक्तिहरुले गर्ने पेसाको वर्गीकरण गर्न - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका व्यक्तिहरुले गर्ने पेसाबाट हुने फाइदा बताउन - घरपरिवार र छिमेकीबिच घुलमिल हुने क्रियाकलापमा सहभागी	- घरपरिवार, छिमेकीले गर्ने पेसाको वर्गीकरण - घरपरिवार, छिमेकीले गर्ने पेसाबाट हुने फाइदा - घरपरिवार, छिमेकीबिचमा घुलमिल हुने तरिका - घरपरिवार, छिमेकीबिचमा हुने सहयोग - आफ्नो घरपरिवार र	- घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने पेसाहरुको नाम विद्यार्थीलाई सोधेर त्यसको वर्गीकरण गर्न लगाउने - घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने पेसाहरुबाट हुने फाइदा पालैपालो भन्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीबिच घुलमिल हुन आवश्यक पर्ने गुणहरु बताउन लगाउने	- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने मुख्य पेसाको वर्गीकरण गर्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीबिच घुलमिल हुन आवश्यक गुणहरु सोध्ने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीबिच सहयोग आदान प्रदान गर्दा हुने फाइदाहरु सोध्ने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा	१७

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

		हुन - घरपरिवार र छिमेकीबिच हुने सहयोग आदान प्रदानका क्रियाकलापहरु प्रस्तुत गर्न - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा देखिएका मुख्य समस्याहरुको छोटो विवरण बताउन	छिमेकीमा देखिएका मुख्य समस्याहरुको छोटो विवरण	- घरपरिवार र छिमेकीबिच घुलमिल/ समायोजन नहुँदा पर्ने असरहरु पालैपालो विद्यार्थीलाई सोध्ने - शिक्षकले पालै पालो विद्यार्थीलाई आफूले देखेका समस्याहरु भन्न लगाउने छोटो विवरण लेख्न लगाउने	देखिएको मुख्य समस्याहरुको नाम सोध्ने - वस्तुगत तथा छोटा खालका प्रश्नहरु सोध्ने	
७	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घरपरिवार छिमेकीका व्यक्तिहरुले गर्ने पेसा तथा स्थानीय पेसाका क्षेत्रहरु बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुन आवश्यक पर्ने क्रियाकलाप बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीबिच घुलमिल हुन आफूले गर्नु पर्ने भूमिका प्रस्तुत गर्न - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनाको सत्कार गर्न - स्थानीय क्षेत्रका	- घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने पेसाका क्षेत्रहरु - स्थानीय पेसाका क्षेत्रहरु - घरपरिवार, छिमेकीमा घुलमिल हुनका लागि गर्ने व्यवहार र क्रियाकलापहरु - पाहुनालाई गर्ने आदर सत्कार - स्थानीय क्षेत्रका सामाजिक समस्याहरुले पारेका असरहरु	- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने पेसाका क्षेत्रहरु विद्यार्थीहरुलाई पालैपालो भन्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुँदा आफूले गर्ने व्यवहार तथा क्रियाकलापहरु सोधी टिपोट गर्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवारमा घुलमिल हुँदा आफुले के कस्ता भूमिका निर्वाह गर्न सकिन्छ भनी पालैपालो सोध्ने र सबैलाई टिपोट गर्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनालाई गर्ने सत्कार बारे सोधी लेख्न लगाउने	- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने विभिन्न पेसा तथा दैनिक जीवनशैलीका प्रकृयाहरु सोध्ने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुँदा आफूले गर्ने व्यवहार तथा क्रियाकलापहरु सोध्ने - घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुने सन्दर्भमा आफूले खेल्ने भूमिका कापीमा टिपोट गरी अगाडी आएर भन्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनालाई गर्ने सत्कार बारे सोधी लेख्न लगाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने - स्थानीय क्षेत्रका सामाजिक	१७

		सामाजिक समस्याहरुले पारेका असरहरु बताउन		- शिक्षकले चार्ट देखाउदै स्थानीय क्षेत्रका सामाजिक समस्याहरुले पारेका असरहरु बताउने	समस्याहरुले पारेका असरहरु सोध्ने - वस्तुगत, छोटा र लामा प्रकारका प्रश्नहरु सोध्ने	
८	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीले गर्ने पेसा तथा व्यवसायहरुको आधारमा यसले आफ्नो जीवनशैलीमा परेको प्रभाव बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुँदा हुने प्रत्यक्ष फाइदाहरु बताउन - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुँदा अन्य वाह्य कुराहरुले पार्ने असरहरु बताउन - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनालाई गर्ने सत्कारबाट हुने फाइदा बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा देखिएका सामाजिक समस्याहरु निराकरणका	- स्थानीय पेसा व्यवसायले आफ्नो जीवनशैलीमा परेको प्रभाव - घरपरिवार, छिमेकीमा घुलमिल हुँदा हुने फाइदाहरु - घरपरिवार, छिमेकीमा घुलमिल हुँदा वाह्य कुराहरुले पार्ने असरहरु - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनालाई गर्ने सत्कारबाट हुने फाइदा - स्थानीय क्षेत्रमा देखिएका सामाजिक समस्याहरु निराकरणका लागि स्थानीय निकायबाट गरिएका प्रयासहरु	- शिक्षकले आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका व्यक्तिहरु विभिन्न पेसा तथा व्यवसायमा आवद्ध हुँदा आफ्नो जीवनशैलीमा पारेको प्रभाव एक आपसमा सोधी टिपोट गर्न लगाउने - शिक्षकले आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुँदा हुने फाइदाहरु टिपोट गर्न लगाइ पालैपालो अगाडी आएर भन्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा घुलमिल हुँदा वाह्य तत्वहरुले पार्ने प्रभावहरु भन्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार र समाजमा घुलमिल हुन के कस्ता कार्यहरु गर्नु पर्दछ भन्ने सन्दर्भमा घरपरिवारका सदस्यहरुसँग सोधखोज गरी एउटा विवरण तयार गरी कक्षाको अगाडि आइ प्रस्तुत गर्न लगाउने	- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीका व्यक्तिहरुले गरेका पेसा र त्यसले आफ्नो जीवनशैलीमा परेको प्रभाव सोध्ने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकमा घुलमिल हुँदा हुने फाइदाहरुको सूची तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने - आफू आफ्नो घरपरिवारमा घुलमिल हुँदा विभिन्न वाह्य तत्वहरुले पार्ने प्रभाव के के हुन सक्दछन् भनी प्रश्न सोध्ने - आफ्नो घरपरिवारमा घुलमिल हुँदा आफूले महसुस गरेका कुराहरुका बारेमा प्रस्तुत गर्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनालाई गर्ने सत्कारबाट हुने फाइदाहरु टिपोट गर्न लगाउने - स्थानीय क्षेत्रमा देखिएका सामाजिक समस्याहरु	१७

प्रमुख सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

		लागि स्थानीय निकायबाट गरिएका प्रयासहरु बताउन	.	- आफ्नो घरपरिवारमा आउने पाहुनालाई गर्ने सत्कारबाट हुने फाइदाहरु टिपोट गर्न लगाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउदै स्थानीय क्षेत्रमा देखिएका सामाजिक समस्याहरु निराकरणका लागि स्थानीय निकायबाट गरिएका प्रयासहरु बताउने र विद्यार्थीहरुलाई टिपोट गर्न लगाउने	निराकरणका लागि स्थानीय निकायबाट गरिएका प्रयासहरु सोध्ने - विभिन्न वस्तुगत तथा छोटा र लामा खालका प्रश्नहरु सोध्ने	
(ख) भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या						
१	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो गाउँको नाम बताउन - आफ्नो टोलको नाम बताउन - आफ्नो वरिपरिका खोला, खोल्साखोल्सीको नाम बताउन - परिवारमा रहेका सदस्य सङ्ख्या बताउन	- गाउँको नाम (रमाइलो, होक्लाबारी, दलेली, हरकपुर, केरौन, बयरबन, जहदा, आइतबारे, विहिबारे, भौंसाबारी .... आदि) - टोलको नाम (पच्चीस बिघे, माझी टोल, घले टोल, बनकरुवा, दहिधाप, कारीकोशी, थारु टोल, ... आदि) - खोला, खोल्साखोल्सीको नाम (कालीकोशी, दहिखोला, रातेखोला,	- आफ्नो गाउँको नाम भन्न लगाउने - आफ्नो टोलको नाम भन्न लगाउने - विद्यार्थीलाई पालैपालो गाउँ/टोलको नाम भन्न लगाइ अभ्यास गराउने - आफ्नो टोल वरपरका खोला, खोल्साखोल्सीको फोटो देखाउदै नाम चिनाउदै भन्न लगाउने - आफ्नो परिवार सदस्य सङ्ख्या पालैपालो भन्न लगाउने	- आफू बसेको गाउँको नाम भन्न लगाउने - आफू बसेको टोलको नाम भन्न लगाउने - आफ्नो वरपरका खोला, खोल्साखोल्सीको नाम सोध्ने - आफ्नो परिवार सदस्य सङ्ख्या सोध्ने - ठिक वा बेठिक छुटयाउन लगाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	२२

			सुकुना खोला, चिसाङ, डाँस ..... आदि) - परिवार सङ्ख्या			
२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफू बसेको वडा नम्बर भन्न - आफू बसेको ठाउँको भौगोलिक बनोट (अग्लो, होचो, भिरालो, सम्म) बताउन - आफू बसेको ठाउँ वरपरको खोला, खोल्साखोल्सीको नाम बताउन - आफ्नो परिवार र छिमेकीका सदस्यहरुको सङ्ख्या भन्न	- आफ्नो वडा - आफू बसेको ठाउँको भौगोलिक बनोट - आफू बसेको ठाउँ वरपरको खोला, खोल्साखोल्सीको नाम - आफ्नो परिवार र छिमेकीको सङ्ख्या	- आफ्नो वडा नम्बर भन्न लगाउने - आफू बसेको ठाउँको भौगोलिक बनोट बारे विद्यालयको चौरमा लगि सामान्य जानकारी दिने - विद्यालय नजिकै रहेका खोलाखोल्सा देखाउदै जानकारी गराउने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा रहेका सदस्य सङ्ख्या भन्न लगाउने	- आफू बसेको क्षेत्रको वडा नम्बर सोध्ने - आफू बसेको ठाउँको भौगोलिक बनोट भन्न लगाउने - विद्यालय नजिकै रहेका खोला, खोल्साखोल्सीको नाम सोध्ने - आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीमा रहेका सदस्य सङ्ख्या गणना गर्न लगाउने - जोडा मिलाउन लगाउने, - खाली ठाउँ भर्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	२२
३	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफू बसेको गाउँपालिकाको नाम भन्न - आफू बसेको टोलको भौगोलिक धरातल अन्तरगत माटोको विविधता (रातो माटो, कालो माटो, बलौटे माटो) भन्न - आफू बसेको क्षेत्रको	- गाउँपालिकाको नाम - माटोको विविधता (रातो माटो, कालो माटो, बलौटे माटो) - आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीको विविधता (जाडो, गर्मी, हुरीबतास, चट्याङ्ग) - आफ्नो र छिमेकीको	- आफू बसेको गाउँपालिकाको नक्सा देखाउदै नाम भन्न लगाउने - आफू बसेको टोलको भौगोलिक धरातल अन्तर्गत विभिन्न किसिमको माटो देखाउदै चिनाउने - आफूले महसुस गरेको आफ्नो क्षेत्रको हावापानीको विविधता	- आफू बसेको गाउँपालिकाको नक्सा देखाउदै नाम सोध्ने र लेख्न लगाउने - आफू बसेको टोलको भौगोलिक धरातल अन्तर्गत विभिन्न किसिमको माटो देखाउदै सोध्ने - आफूले महसुस गरेको आफ्नो क्षेत्रको हावापानीको विविधता बारे सोध्ने	२२

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

		हावापानी (जाडो, गर्मी, हुरीबतास, चटयाङ्ग) विविधता बारे बताउन - आफ्नो र छिमेकीको सदस्य सङ्ख्या लैङ्गिक आधारमा बताउन	सदस्य सङ्ख्याको लैङ्गिक गणना	भन्न लगाउने - आफ्नो र छिमेकीको सदस्य सङ्ख्या लैङ्गिक आधारमा पालैपालो भन्न लगाउने	- आफ्नो र छिमेकीको सदस्य सङ्ख्या लैङ्गिक आधारमा सोध्ने - जोडा मिलाउन लगाउने, - खाली ठाउँ भर्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
४	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो टोलको साँध सिमाना बताउन - आफू बसेको पालिकाको सिमाना बताउन - आफू बसेको क्षेत्रको माटोका प्रकारहरु बताउन - आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीका प्रकारहरु बताउन - आफ्नो टोल र छिमेकी टोलमा बसोबास व्यक्तिहरुको जम्मा जनसङ्ख्या टिपोट गर्न	- आफ्नो टोलको साँध सिमाना - आफू बसेको पालिकाको सिमाना - आफू बसेको क्षेत्रको माटोको प्रकार - आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीका प्रकार - आफ्नो टोल र छिमेकी टोलमा बसोबास व्यक्तिहरुको जम्मा जनसङ्ख्या	- आफ्नो टोलको साँध सिमाना भन्न लगाउने - आफू बसेको पालिकाको नक्सा देखाउँदै साँध सिमाना चिनाउने - आफू बसेको क्षेत्रको विभिन्न किसिमका माटोका प्रकारहरु चिनाउने - हावापानी सम्बन्धी चार्ट प्रस्तुत गर्दै आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीका प्रकारहरु बताउने र भन्न लगाउने - आफ्नो टोल र छिमेकी टोलमा बसोबास गर्ने ५ घरपरिवारको जनसङ्ख्या गणना गरी त्यसको टिपोट प्रस्तुत गर्न लगाउने	- आफ्नो टोलको साँध सिमाना सोध्ने - आफू बसेको पालिकाको नक्सा देखाउँदै साँध सिमाना सोध्ने - आफू बसेको क्षेत्रको विभिन्न किसिमका माटोका प्रकारहरु सोध्ने - हावापानी सम्बन्धी चार्ट प्रस्तुत गर्दै आफू बसेको क्षेत्रको हावापानीका प्रकारहरु सोध्ने - आफ्नो कक्षाको विद्यार्थी सङ्ख्या र शिक्षकहरुको सङ्ख्या सोध्ने - जोडा मिलाउन लगाउने, - खाली ठाउँ भर्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	२०
५	भौगोलिक अवस्था र	- आफ्नो घर वरिपरिको भौगोलिक बनोट र चार	- आफ्नो घर वरिपरिको भौगोलिक	- अग्लो र होचो ठाउँ छुट्याउन सिकाउने	- आफ्नो घर वरिपरि रहेका धरातलीय स्वरुपको छोटो	२०

	जनसङ्ख्या	दिशा छुट्याउन सक्ने - आफ्नो क्षेत्रमा रहेको माटोको उपयोगिता बारे बताउन - खोलानालाहरुको महत्वबारे बताउन -लिङ्ग र पेसाका आधारमा आफ्नो टोलको जनसङ्ख्याको बनोट भन्न	बनोट र चार दिशा - आफ्नो क्षेत्रमा रहेको माटोको उपयोगिता - खोलानालाहरुको महत्व - लिङ्ग र पेसाका आधारमा आफ्नो टोलको जनसङ्ख्याको बनोट	- आफ्नो घर वरिपरि रहेका होचा र अग्ला ठाउँ लेख्न लगाउने - यसमा शिक्षकले थप उदाहरण दिएर अभ्यास गराउन सक्ने - पानीको प्रवाह उदाहरण दिएर सिकाउने - सूर्योदय र सूर्यास्तलाई आधार मानेर चार दिशा छुट्याउन सिकाउने - शिक्षकले चार्ट प्रस्तुत गर्दै माटो र खोलानालाको उपयोगिता बताउने - आफ्नो टोल छिमेकमा रहेका कम्तिमा १० वटा घरको जनसङ्ख्या लैंगिक र पेसागत आधारमा वर्गीकरण गर्न लगाउने	विवरण लेख्न लगाउने - सूर्योदय र सूर्यास्तलाई आधार मानेर चार दिशा छुट्याउन लगाउने - शिक्षकले चार्ट प्रस्तुत गर्दै माटो र खोलानालाको उपयोगिता भन्न र लेख्न लगाउने - विद्यालयको कक्षागत जनसङ्ख्या टिपोट गरी लैंगिक आधारमा वर्गीकरण गर्न लगाउने - आफ्नो टोलमा बसोबास गर्ने कुनै ५ घरपरिवारका मानिसहरुको लिङ्ग र पेसाको आधारमा सूची बनाइ प्रस्तुत गर्न लगाउने - जोडा मिलाउन लगाउने, - खाली ठाउँ भर्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
६	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो वडाको सिमाना बताउन - आफ्नो पालिकाको अक्षांश र देशान्तर बताउन	- आफ्नो वडाको सिमाना - आफ्नो पालिकाको अक्षांश र देशान्तर - ऋतु परिवर्तनअनुसार	- शिक्षकले विद्यार्थीलाई चिने जानेका ठाउँका आधारमा वडाको सिमाना बताइ दिने र उनीहरुलाई भन्न लगाउने - सम्भव भए विद्यार्थीलाई	- विद्यार्थीलाई आफ्नो वडाको सिमाना सोध्ने - स्थलगत भ्रमणमा देखेका वा टिपोट गरेका कुराहरु सोध्ने - विद्यार्थीलाई गाउँपालिकाको	१८

गौडे गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, कालीपोखरी, मोरङ, १ नं. प्रदेश, नेपाल

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- ऋतु परिवर्तनअनुसार हावापानी वा मौसममा आउने परिवर्तन बताउन - वडाभित्रको जनसङ्ख्या र जनसङ्ख्याको बनोट बारे बताउन	हावापानी वा मौसममा आउने परिवर्तन - वडाभित्रको जनसङ्ख्या र जनसङ्ख्याको बनोट	स्थलगत भ्रमणमा लैजाने - विद्यार्थीलाई गाउँपालिकाको नक्सा देखाएर अक्षांश र देशान्तर बताउने - ऋतुका प्रकार अवगत गराउदैं ऋतु परिवर्तनबाट हावापानी वा मौसममा आउने परिवर्तन बारे विद्यार्थीहरुबिच छलफल गराइ पालैपालो भन्न लगाउने - शिक्षकले चार्ट प्रस्तुत गर्दै वडाभित्रको जनसङ्ख्या र जनसङ्ख्याको बनोटको बारेमा टिपोट गर्न लगाउने	नक्सा देखाएर अक्षांश र देशान्तर लेख्न लगाउने - ऋतु परिवर्तनबाट स्थानीय हावापानीको प्रकार र मौसममा आउने परिवर्तन बारे लेख्न लगाउने - वडाभित्रको जनसङ्ख्या र जनसङ्ख्याको बनोटको बारेमा लेख्न लगाउने - जोडा मिलाउन लगाउने - खाली ठाउँ भर्न लगाउन - ठिक बेठिक छुट्याउने - छोटा प्रश्नहरु सोध्ने	
७	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- आफ्नो पालिकाको सिमाना बताउन - आफ्नो पालिका अन्तर्गतका वडाहरुको अवस्थिति बताउन - गाउँपालिकाको नक्साभित्र विभिन्न ठाउँहरु चिन्न - ऋतु परिवर्तनअनुसार हावापानी वा मौसमले स्थानीय जनजीवनमा पर्ने प्रभाव बताउन	- आफ्नो पालिकाको सिमाना - आफ्नो पालिका अन्तर्गतका वडाहरुको अवस्थिति - गाउँपालिकाको नक्साभित्र विभिन्न ठाउँहरु (रमाइलो, बयरबन, होक्लाबारी, हरकपुर, दलेली, भौंसाबारी, जहदा, आइतबारे, विहिबारे	- पालिका छुट्याएको मोरङ जिल्लाको नक्सामा कानेपोखरी गाउँपालिका चिन्न सिकाउने - शिक्षकले गाउँपालिकाको नक्सा देखाउदै आफ्नो पालिका अन्तर्गतका वडाहरुको अवस्थिति बताउने - गाउँपालिकाको नक्साभित्र विभिन्न ठाउँहरु चिन्न सिकाउने - नक्सामा खोलानाला, वनजङ्गल, बाटो, गाउँपालिका भवन, विद्यालयहरु लगायतका धेरै	- कानेपोखरी गाउँपालिकाको बारेमा छोटो भौगोलिक विवरण लेख्न लगाउने - गाउँपालिकाको नक्सा देखाउँदै आफ्नो पालिका अन्तर्गतका वडाहरुको अवस्थिति सोध्ने - गाउँपालिकाको नक्सामा विभिन्न ठाउँहरुको अवस्थिति सोध्ने - ऋतु परिवर्तनअनुसार मौसम तथा हावापानीले स्थानीय जनजीवनमा पार्ने प्रभाव बारे	१८

		- वडाभित्रको जनसङ्ख्या, जनसङ्ख्याबनोट र जनघनत्व बारे बताउन	..... आदी) - ऋतु परिवर्तनअनुसार हावापानी वा मौसमले स्थानीय जनजीवनमा पार्ने प्रभाव - वडाभित्रको जनसङ्ख्या, जनसङ्ख्या बनोट र जनघनत्व	कुराहरु चिन्न सक्ने बनाउने - ऋतु परिवर्तनअनुसार मौसम तथा हावापानीले स्थानीय जनजीवनमा पार्ने प्रभाव चार्टको माध्यमबाट प्रस्तुत गर्ने - वडा कार्यालयको भ्रमण गराइ वडामा रहेको अभिलेखका आधारमा जनसङ्ख्याको बारेमा सिकाउने - वडाभित्र बसोबास गर्ने महिला, पुरुष, घरसङ्ख्या लेख्न लगाउने, भन्न लगाउने - ठाउँ अनुसार बसोबास बाक्लो र पातलो हुनुका कारणहरु बुझाउने र जनघनत्वको धारणा दिने	लेख्न लगाउने - वडा कार्यालयको भ्रमण गराइ जनसङ्ख्याको बारेमा टिपोट गराउने - वडाभित्र बसोबास गर्ने महिला, पुरुष र घरसङ्ख्या लेखेर प्रस्तुत गर्न लगाउने - ठाउँअनुसार बसोबास बाक्लो र पातलो हुनुका कारणहरु सोध्ने - जोडा मिलाउन लगाउने - खाली ठाउँ भर्न लगाउन - ठिक बेठिक छुट्याउने - छोटा प्रश्नहरु सोध्ने	
८	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	- कानेपोखरी गाउँपालिकालाई छुने वरिपरिका पालिका बताउन - मोरङ जिल्लाको नक्सामा कानेपोखरी गापाको बारेमा छोटो विवरण बताउन - नक्साको मद्दतबाट	- कानेपोखरी गाउँपालिकालाई छुने वरिपरिका पालिका (बेलबारी, पथरीशनिश्चरे, रंगेली र सुनवर्षी, लेटाङ) - मोरङ जिल्लाको नक्सामा कानेपोखरी गापा	- मोरङ जिल्लाको नक्सामा कानेपोखरी गापा चिन्न लगाउने - नक्साको मद्दतबाट कानेपोखरी गापा वरिपरि रहेका अन्य पालिकाहरुको नाम लेख्न लगाउने - नक्साको मद्दतबाट वनजङ्गल, खोलानाला, बाटो लगायतका ठाउँहरु चिन्न र छुट्याउन	- मोरङ जिल्लाको नक्सामा हेरेर कानेपोखरी गापाको बारेमा छोटो टिपोट गर्न लगाउने - नक्साको मद्दतबाट कानेपोखरी गापा वरिपरि रहेका अन्य पालिकाहरुको नाम लेख्न लगाउने - नक्साको मद्दतबाट र वनजङ्गल, खोलानाला, बाटो	१८

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		वनजङ्गल, खोलानाला, बाटो लगायतका ठाउँहरु चिन्न र बताउन - गापाको जनसाङ्ख्यिकी स्थिति बताउन - गापाको जनघनत्व बताउन	- नक्सा कार्य - गापाको जनसाङ्ख्यिकी स्थिति - गापाको जनघनत्व	लगाउने, सिकाउने - गापाभित्रका मुख्य बजार चोकहरुको नाम लेख्न र भन्न लगाउने - पालिकाभित्रको महिला, पुरुष छुट्याएर जम्मा जनसङ्ख्या बताइ दिने, भन्न लगाउने, लेख्न लगाउने - गापाभित्रको जनसङ्ख्या वनोट तथा जनसाङख्यिकी स्थिति चार्टको माध्यमवाट बताइ दिने - जनघनत्व र यसले सिर्जना गर्न सक्ने समस्या के के हुनसक्छन् लेख्न लगाउने - सानो ठाउँमा धेरै मानिसको बसोबास हुँदा केके समस्या हुन सक्दछ छलफल गराउने	लगायतका ठाउँहरु चिन्न र छुट्याउन लगाउने - गापाभित्रका मुख्य बजार चोकहरुको नाम सोध्ने - गापाभित्रको जनसङ्ख्या बनोट तथा जनसाङख्यिकी स्थिति चार्टको माध्यमबाट सोध्ने - जनघनत्व र यसले सिर्जना गर्न सक्ने समस्या के के हुनसक्छन लेख्न लगाउने - सानो ठाउँमा धेरै मानिसको बसोबास हुँदा केके समस्या हुन सक्दछ सोध्ने - छोटा तथा लामा प्रश्नहरु सोध्ने	
(ग) जाति, धर्म र संस्कृति						
१	जाति, धर्म र संस्कृति	- आफू आफ्नो घर परिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच आदर, सम्मानको भाषा प्रयोग गर्न - आफू आफ्नो घर	- आफू आफ्नो घर परिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच आदर, सम्मान - आफू आफ्नो घर परिवारका सदस्य र	- सहभागीलाई तीन समूहमा विभाजन गरी आदर र सम्मान गरेको अभिनयको अभ्यास गराउने, - विभिन्न टोलका विद्यार्थीबिचमा आदर सम्मान शब्द प्रयोग	- सहभागीलाई तीन समूहमा विभाजन गरी आदर र सम्मानका शब्दहरु सोध्ने - विभिन्न टोलका विद्यार्थीबिचमा आदर सम्मान शब्द प्रयोग गरेर बोल्ने अभ्यास, संवाद	२८

संतोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		परिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच माया र ममता देखाउन - आफ्नो घरमा मनाइने चाडपर्वको नाम भन्न - आफूले मान्ने धर्मको नाम भन्न	टोलका सदस्यबिच माया र ममता - आफ्नो घरमा मनाइने चाडपर्व(दशैं, तिहार, छठ, माघी, ल्होसार, उधौली, उभौली, क्रिसमस, ढडढडे, जितिया, चण्डी, होली, सिरुवा, साकेला, तिज, बुद्ध जयन्ती, लाखे, इद ...आदि) - आफूले मान्ने धर्म (हिन्दु, बौद्ध, किरात, प्रकृति, इस्लाम, इसाई ...आदि)	गरेर बोल्ने अभ्यास, संवाद गराउने, - माया, ममता, सम्मान जनाउने शब्दहरु प्रयोग गर्न सिकाउने, (जस्तैः सन्चै हुनुहुन्छ?,आउनुहोस्, एकै ठाउँमा बसौं जस्ता शब्दको प्रयोग र अभ्यास गराउने) - विद्यार्थीलाई उनीहरुले मान्ने चाडपर्व पालैपालो भन्न लगाउने - विद्यार्थीलाई उनीहरुले मान्ने धर्म पालैपालो भन्न लगाउने	गराउने र त्यसको अवलोकन गर्ने - माया, ममता, सम्मान जनाउने शब्दहरु प्रयोग बारे अवलोकन गर्ने - विद्यार्थीलाई उनीहरुले मान्ने चाडपर्व पालैपालो सोध्ने - विद्यार्थीलाई उनीहरुले मान्ने धर्म पालैपालो भन्न लगाउने - ठिक बेठिक, खाली ठाउँ भर्ने र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
२	जाति, धर्म र संस्कृति	- टोलको अग्रज र सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र आदर सत्कार गर्न - आफ्नो जात र धर्मको नाम बताउन - आफ्नो र छिमेकीले मनाउने चाडपर्वहरुको नाम बताउन	- सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र आदर सत्कार - आफ्नो जात, जाति र धर्मको नाम - आफ्नो र छिमेकीले मनाउने चाडपर्व - आफू र छिमेकीले लगाउने पोसाक	- टोलका अग्रजलाई सम्मान सत्कार गरेको चित्रद्वारा देखाउने, - विद्यालय नजिकको टोलका व्यक्तिसँग भेटघाट गराइ आदर सत्कारको अभ्यास गराउने, - विद्यार्थीहरुलाई समूह बनाइ उनीहरुको जाति, धर्म र उनीहरुको चाडपर्व भन्न	- अरुलाई सम्मान, सत्कार गर्ने शब्दहरु सोध्ने - आफ्नो टोलको अग्रज व्यक्तित्वसँग भेट्नु भयो भने के गर्नु हुन्छ भनी सोध्ने - आफ्नो घर परिवार र छिमेकमा बस्ने मानिसहरु कुन कुन चाडपर्व मनाउँछन् भनी सोध्ने	२८

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- आफू र छिमेकीले लगाउने पोसाकको नाम बताउन		लगाउने - विभिन्न वेशभूषाका चित्रहरु देखाइ आफूले लगाउने पोसाकहरु चिन्न लगाउने	- आफूसँग पढ्ने साथीहरु कुन कुन जातका छन् भनी सोध्ने - आफूले लगाएका पहिरनका नामहरु सोध्ने - ठिक बेठिक, खाली ठाउँ भर्ने र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
३	जाति, धर्म र संस्कृति	- आफ्नो घर र छिमेकमा रहेका जातिको पहिचान गर्न - टोल छिमेकमा बोलिने भाषाको नाम बताउन - टोलमा मनाइने चाडपर्वहरुको नाम बताउन - धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न	- आफ्नो घर र छिमेकमा रहेका जात जाति - टोल छिमेकमा बोलिने भाषा - टोलमा मनाइने चाडपर्व - धार्मिकस्थल (महाराज थानहरु- भलुवा, कानेमहाराज, घुरघुरा महाराज, खप्पडसिंह, रणकाली दानमती ... आदि, त्रिपुरेश्वर महादेव, दहिधाप महादेव, राधाकृष्ण प्रणामी मन्दिर, अग्नीश्वर शिवालय, काली मन्दिर, राम जानकी मन्दिर, लक्ष्मीनारायण मन्दिर,	- शिक्षकले विभिन्न श्रव्यदृश्य सामग्रीहरु देखाउँदै आफ्नो घर परिवार र छिमेकीका व्यक्तिहरुको जातजातिका बारेमा जानकारी गराउने - आफ्नो घर परिवार र छिमेकीमा बोलिने भाषाका बारेमा जानकारी गराउने - स्थानीय चाडपर्वहरुको अवसर पारेर सो सम्बन्धी मेला, नाच,जात्रा पर्वहरुको स्थलगत अवलोकन गराउने - विभिन्न धर्मलम्वीका विद्यार्थीहरुलाई आफ्नो धार्मिक स्थलहरुको बारेमा जानकारी गराउने	- शिक्षकले विभिन्न श्रव्यदृश्य सामग्रीहरु देखाउँदै आफ्नो घर परिवार र छिमेकीका व्यक्तिहरुको जात जातिका बारेमा सोध्ने - आफ्नो घर परिवार र छिमेकीमा बोलिने भाषाका बारेमा सोध्ने - स्थानीय चाडपर्वहरुको अवसर पारेर सो सम्बन्धी मेला, नाच,जात्रा पर्वहरुको स्थलगत अवलोकनमा देखेका कुराहरु भन्न लगाउने - विभिन्न धर्मलम्वीका विद्यार्थीहरुलाई आफ्नो धार्मिक स्थलहरुको बारेमा सोध्ने - खाली ठाउँ भर्ने, जोडा मिलाउने, ठिक बेठिक	२८

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्ना
अध्यक्ष

			जामै मस्जिद, चर्च, साकेलाथान, गुम्बा ...आदि)		छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
४	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ टोलमा रहेका जातिको पहिचान गर्न - स्थानीय टोलमा रहेका धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न - स्थानीय टोलमा मनाइने चाडपर्वहरुको नाम लेख्न - स्थानीय टोलमा बोलिने भाषाको सूचीकरण गरी छोटकारीमा बताउन	- स्थानीय गाउँ टोलमा रहेका जात जाति - स्थानीय टोलमा रहेका धार्मिक स्थल - स्थानीय टोलमा मनाइने चाडपर्व - स्थानीय टोलमा बोलिने भाषा	- शिक्षकले फोटो देखाउदै स्थानीय गाउँ टोलमा रहेका जातिको पहिचान गराउने - स्थानीय टोलमा रहेका धार्मिक स्थलहरुको भ्रमण गराइ पहिचान गराउने - स्थानीय टोलमा मनाइने चाडपर्वहरुको नाम लेख्न लगाउने - स्थानीय टोलमा बोलिने भाषाको सूचीकरण गर्न लगाउने	- तपाईको समुदायमा वस्ने मानिसहरु कुन कुन जात जातिका छन् टिपोट गर्न लगाउने - तपाईको घर नजिक रहेका ५ वटा धार्मिक स्थलको नाम लेख्न लगाउने - स्थानीय टोल समुदायमा मनाइने चाडपर्वहरुको नाम लेख्न लगाउने - स्थानीय समुदायमा वस्ने मानिसले बोल्ने भाषाको नाम लेख्न लगाउने - खाली ठाउँ भर्ने, जोडा मिलाउने, ठिक बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	२२
५	जाति, धर्म र संस्कृति	- आफ्नो गाउँ टोलमा रहेका जातिको पहिचान गर्न - स्थानीय धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न सक्ने	- आफ्नो गाउँ टोलमा रहेका जात जाति - स्थानीय धार्मिक स्थल - गाउँटोलमा मनाइने चाडपर्व - स्थानीय व्यक्तिहरुले	- शिक्षकले श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रयोय गरी आफ्नो गाउँ टोलमा रहेका जातिको पहिचान गर्न लगाउने - स्थानीय धार्मिक स्थलहरुको भ्रमण गराइ छोटो विवरण	- आफ्नो गाउँ टोलमा रहेको विभिन्न जात जातिहरुको नाम लेख्न लगाउने - विभिन्न धार्मिक स्थलहरुमा देखेको कुराहरुको विवरण लेख्न लगाउने	२२

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- गाउँटोलमा मनाइने चाडपर्वको सूची बनाएर छलफल गर्ने - स्थानीय व्यक्तिहरुले बोल्ने भाषाको सूची बनाएर छलफल तथा व्याख्या गर्ने	बोल्ने भाषा	लेख्न लगाउने - स्थानीय गाउँटोलमा मनाइने चाडपर्वको सूची बनाएर छलफल गर्ने - स्थानीय व्यक्तिहरुले बोल्ने भाषाको सूची बनाएर छलफल गर्ने	- आफूले प्रत्यक्ष रुपमा देखेका मेला,जात्रा, पर्व वा नाचको नाम लेख्न लगाउने - तपाईको गाउँटोलमा बोलिने भाषाहरुको नाम लेख्न लगाउने - खाली ठाउँ भर्ने, जोडा मिलाउने, ठिक बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
६	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातिगत भाषा र धर्मको पहिचान गरी त्यसको बारेमा छोटकरीमा बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको पहिचान गरी छोटो व्याख्या गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरु र धार्मिक कार्यहरुको पहिचान गरी विवरण प्रस्तुत गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा,	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातजाति, भाषा, धर्म र संस्कृति (जस्तैः जातिः राई, लिम्वु, तामाङ्ग, मगर, गुरुङ्ग, धिमाल, साह, उराव, सन्थाल, चन्द्रवंशी, ऋषिदेव, शर्मा, तेली, राजवंशी, पासवान, झाँगड आदि,भाषाः राई, लिम्वू, तामाङ्ग, मगर, गुरुङ्ग, धिमाल आदि, धर्मः हिन्दु, बौद्ध, इसाई, किँरात, सत्याहाङ्गमा, जैन, इस्लाम, प्राकृत आदि) - गाउँ क्षेत्रका	- आफ्नो गाउँ क्षेत्रमा रहेका मुख्य मुख्य जातजाति, भाषा, धर्म उल्लेख भएको चार्ट, उल्लेख भएको विवरण प्रस्तुत गर्दै गाउँमा भएका विविध जातजाति, भाषा र धर्मको सामान्य परिचय गराउने - केही जातका मौलिक संस्कृति झल्कने चित्र, फोटो, भिडियो प्रदर्शन गरी विविध संस्कतिका बारेमा छोटकरीमा व्याख्या गर्न लगाउने - गाउँ क्षेत्रका केही मुख्य मुख्य जातिहरुको जन्म, मृत्यु र विवाह जस्ता संस्कारहरु झल्कने भिडियो, फोटो, पोस्टर, चित्र आदि देखाउदै त्यस्ता	- गाउँ क्षेत्रका विभिन्न जातजाति भाषा र धर्मका बारेमा पश्नहरु सोध्ने - गाउँ क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जातजाति, भाषा र धर्मको सूचीकरण गर्न लगाउने - गाउँ क्षेत्रका मुख्य मुख्य संस्कृति संस्कारको बारेमा टिपोट बनाउन लगाउने - आफ्नो गाउँभित्रका विभिन्न जातजातिका प्रचलित मौलिक संस्कारहरुको सूची बनाउन लगाउने - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मेला, चाडपर्व र धार्मिक कार्यहरुको सूची र त्यहाँ गरिने मुख्य मुख्य	२२

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		रहनसहन र जीवनशैलीको पहिचान गरी सामान्य विवरण बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरुको टिपोट तयार गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित कलाहरुको पहिचान गरी छोटो विवरण बताउन	परम्परागत मौलिक संस्कारहरु (जन्म, मृत्यु, विवाह, चूडाकर्म, बेलविवाह, न्वारान, छेवर, पास्नी, चारकलम, निन्दामणि, छटीयार, वोधीधक, घरदेख, कुम्रोन आदि) - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरु र धार्मिक कार्यहरुको पहिचान (चण्डीमेला, दहिधाप मेला,ढडढडे मेला, उँधौली, उँभौली, दसैं, तिहार, चैते दसैं, माघि, ल्होसार, जितीया, सिरुवा, पावनी, सिरीजात, होली, छठ, पुर्णिमा, जात्री, अखण्ड पूजा, तीज, जनै पूर्णिमा, गाईजात्रा, क्रिसमस आदि) - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा,	विविध संस्कारहरुसँग छोटो परिचय दिने - परम्परागत मौलिक संस्कारहरुका बारेमा गाउँघरका बुढापाकाहरुसँग सोधपुछ गरी टिपोट गरेर कक्षामा ल्याउन लगाउने र छलफल संवाद तथा कुराकानी गराउँदै टिपोट लेख्न लगाउने - विद्यालय वरपरका मौलिक संस्कारहरुसँग सम्बन्धित कार्यक्रममा लगेर देखाइ अवलोकन गराइ सोको बारेमा लेख्न लगाउने - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका मानिसहरुका मुख्य मुख्य संस्कारहरुको नामको सूची लेख्न लगाउने र तिनीहरुको बारेमा सामान्य परिचय समेत लेख्न लगाउने - आफ्नो वरपर हुने मेला, चाडपर्व र धार्मिक कार्यमा सहभागी गराइ त्यहाँ भएका मुख्य मुख्य गतिविधिहरुको टिपोट लेख्न लगाउने	क्रियाकलापको चार्ट, तालिका, सूची तयार गर्न दिने - गाँउक्षेत्रका विभिन्न वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीसँग सम्बन्धित मौखिक प्रश्नहरु सोध्ने - गाउँ क्षेत्रका विविध जातिका वेशभूषा, रहनसहन, जीवनशैलीका बारेमा छोटो विवरण लेख्न लगाउने - स्थानीय प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतका नामको सूची तयार गर्न लगाउने - स्थानीय कलासँग सम्बन्धित मौखिक प्रश्नहरु सोध्ने - गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित विभिन्न कलाहरुको विवरण, सूची लेख्न लगाउने - अति छोटा र वस्तुगत प्रकारका प्रश्नहरु सोध्ने	

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

सन्तोष ... प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती ... अध्यक्ष

		रहनसहन् र जीवनशैली (दौरा-सुरुवाल, पेन्ट, सट, कोट, पाइजामा, सारी-चोलो, बोना, चोका, पेटानी, घलेक, धारी, तेपाना, धोती, पन्ची, लुङ्गी, लेहेङ्गा, पगरी, कछाड आदि) - स्थानीय गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरु (लोकवाजा,पञ्चेवाजा, ऊर्नी, ढोल,च्याब्रुङ, झ्याम्टा, गुमना, हार्मोनियम, डिगा,गुन्जाई,खैजँडी, मुरली, डम्फु आदि) लोकगीतः (भजन, पालाम,जटाजटिम, धुमरा आदि) - लोकनृत्यः (धाननाच, लाठीनाच, देवीथान,चण्डीनाच, मारुनी नाच आदि) - स्थानीय गाउँ क्षेत्रको	- गाउँ क्षेत्रभित्रका प्रचलित मेला, चाडपर्व तथा धार्मिक कार्यको नाम र सामान्य विवरण लेख्न लगाउने - चाडपर्व वा धार्मिक कार्य सम्बन्धी अभिनय गराउँदै क्रियाकलाप गराउने - गाउँ क्षेत्रका मुख्य मुख्य जातजातिहरुको वेशभूषा र रहनसहन झल्कने भिडियो, फोटो, पोष्टर, प्रदर्शन, गर्दै तिनका बारेमा बताउने - स्थानीय गाउँ क्षेत्रको जनजीवन, वेशभूषा, रहनसहन, जीवनशैलीका बारेमा आपसमा छलफल, संवाद गराउने - गाउँ क्षेत्रको वेशभूषा, रहनसहन झल्किने विभिन्न मेला, चाडपर्व, धार्मिक कार्यमा अवलोकन गर्न लगाएर टिपोट गर्न लगाउने - गाउँ क्षेत्रका मौलिक वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीका बारेमा छोटो विवरण लेख्न लगाउने		

			प्रचलित कलाः हस्तकला, हातले बनाएका घरायसी सामानहरु, - चित्रकलाः स्थानीय रुपमा बनाइने चित्रहरु, मूर्तिकलाः विभिन्न ढुङ्गा,माटो, सिमेन्टका मूर्तिहरु, काष्ठकलाः काठमा निमित्त ढोका, ठेकी, बाकस, हर्पे, पलङ आदि	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीत, बाजागाजा, नृत्य झल्कने श्रव्यदृश्य सामग्रीहरु प्रर्दशन गरी मौलिक लोक सङ्गीत (नृत्य, गाना, बाजा) को बारेमा परिचित गराउने - नजिकै कुनै कार्यक्रम भएका ठाउँमा बजाइने बाजा, गाना तथा नृत्यको अवलोकन भ्रमण गराइ त्यहाँ देखेका कुराहरुको टिपोट गर्न लगाउने - गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित लोक सङ्गीतको सूची तयार गर्न लगाइ कक्षामा पालैपालो भन्न लगाउने - विद्यार्थीहरुबिच स्थानीय लोक सङ्गीत सम्बन्धी प्रतियोगिता गराउने - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित हस्तकला, मूर्तिकला, चित्रकला, काष्ठकला झल्कने भिडियो, फोटो, चित्र, प्रदर्शन गरी स्थानीय प्रचलित कलाको बारेमा छोटो व्याख्या गर्ने ।		

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

				स्थानीय कलाको विवरण समेत प्रस्तुत गर्ने - स्थानीय कला झल्कने मन्दिर, देवस्थल, सामुदायिक भवन, सार्वजनिक भवन आदिको अवलोकन भ्रमण गराइ सोको बारेमा छोटो विवरण लेख्न लगाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने - आफ्नो क्षेत्रमा भएका स्थानीय कलाहरुको सूची तयार गर्न लगाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने		
७	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातजाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिको वर्गीकरण गरी सामान्य विश्लेषण गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको विवरणका आधारमा वर्गीकरण गर्न - आफ्ना गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातजाति,भाषा. धर्म र संस्कृतिको वर्गीकरण र विश्लेषण - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको वर्गीकरण - गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरु - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका	- गाउँ क्षेत्रका मुख्य मुख्य जातजातिका मौलिक संस्कृति झल्किने भिडियो, तस्विर, पोष्टर प्रदर्शन गर्दै विविध संस्कृतिका सम्बन्धमा छोटो व्याख्या विश्लेषण गर्ने। विभिन्न भाषाहरु बोलेको रेकर्ड सुनाउने - गाउँ क्षेत्रका जातजातिहरुको भाषा, धर्म. र मुख्य संस्कृति उल्लेख भएको चार्ट, तालिका, सूची प्रस्तुत गर्दै तिनका बारेमा कक्षामा छलफल , संवाद	- गाउँ क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जातजातिहरु तिनले बोल्ने भाषा, धर्म र संस्कार तथा संस्कृतिका सम्बन्धमा प्रश्नहरु सोध्ने - गाउँका पुराना आदिवासीहरु धिमाल, राजवंशी, थारु. सन्थाल, मुसहर आदिको नाम, भाषा, धर्म र मुख्य मुख्य संस्कृति, संस्कारका बारेमा छोटो टिपोट बनाउन दिने	२२

		तथा चाडपर्वहरुको नाम सहित चित्रण गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीको सामान्य तुलना गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरुको चित्रण गर्न - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित कलाको वर्गीकरण गरी स्थानीय कला र साहित्यिक व्यक्तित्वहरुको सामान्य परिचय दिन	जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीको तुलनात्मक अध्ययन - स्थानीय गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित लोक सङ्गीतहरुको चित्रण - स्थानीय गाउँ क्षेत्रको प्रचलित कलाको वर्गीकरण (हस्तकला, मूर्तिकला, काष्ठकला, चित्रकला आदि) र विभिन्न व्यक्तित्वहरु	कुराकानी गराएर तिनको वर्गीकरण र व्याख्या गर्न लगाउने - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका आदिवासी धिमाल, राजवंशी, थारु(चौधरी) मुसहर जस्ता जातिका संस्कार, संस्कृति, भाषा, धर्मका विषयमा जानकारी लिन सम्बन्धित जातिगत क्षेत्रमा अवलोकन, भ्रमण गराइ मुख्य मुख्य कुराहरु टिपोट गर्न लगाउने - गाउँका मुख्य मुख्य जातजातिहरुको नाम, भाषा, धर्म र संस्कृतिको विवरणका आधारमा वर्गीकरण चार्ट, स्तम्भ चित्र बनाउन लगाउने - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका मुख्य मुख्य जातिका परम्परागत मौलिक संस्कार (जन्म, विवाह, मृत्यु आदि) झल्किने फोटो, भिडियो, तस्विर, पोष्टर देखाउँदै आफ्ना पुरातन र परम्परागत मौलिक संस्कारका विषयमा सामान्य परिचित गराउने	- गाउँका विभिन्न जातजाति, तिनका भाषा, धर्म र संस्कार संस्कृति उल्लिखित वर्गीकृत चार्ट, स्तम्भ चित्र बनाउन दिने - स्थानीय जातजातिहरुका मौलिक संस्कारसँग सम्बन्धित प्रश्नहरु सोध्ने - गाउँ क्षेत्रका विभिन्न जातजातिका विविध संस्कारहरुको विवरणका आधारमा वर्गीकृत चार्ट बनाउन दिने - अवलोकन भ्रमणमा देखापरेका कुराहरुको छोटो टिपोट लेख्न दिने - स्थानीय संस्कारको परिचयात्मक टिपोट आदि लेख्न लगाउने - स्थानीय मौलिक मेला, चाडपर्व आदिसँग सम्बन्धित प्रश्नहरु सोध्ने - स्थानीय मेला, चाडपर्वका विषयमा छोटो विवरण लेख्न दिने	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

				- स्थानीय विभिन्न जातजातिका परम्परागत मौलिक संस्कारहरु उल्लिखित चार्ट, तालिका प्रस्तुत गरी कक्षामा छलफल गराउँदै, पृष्ठपोषण दिँदै तिनको वर्गीकरण गर्ने र सक्रियतापूर्वक गर्न लगाउने - स्थानीय पायक पर्ने ठाउँमा त्यहाँ भएका मौलिक संस्कार (विवाह, मृत्यु, न्वारन आदि) का कार्यक्रममा अवलोकन भ्रमण गराएर त्यहाँ भएका महत्वपूर्ण कुराहरुको टिपोट लेख्न लगाउने - आफ्ना स्थानीय विभिन्न जातजातिहरुका विभिन्न मौलिक संस्कारहरुको विवरणका आधारमा वर्गीकृत चार्ट बनाउन लगाउने - स्थानीय गाउँ क्षेत्रभित्रका मौलिक मेला र चाडपर्व (ढङ्गढङ्गे, चण्डी, पूर्णिमा, दसैं, तिहार, उधौंली-उभौंली, माघी, होली आदि) सँग सम्बन्धित भिडियो, फोटो, चार्ट आदि	- स्थानीय मेला, चाडपर्वको नामको समयको र मुख्य विशेषताहरुको सूची तयार गर्न दिने - गाउँ क्षेत्रका बासिन्दाहरुको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीसँग सम्बन्धित प्रश्नहरु सोध्ने - स्थानीय जनजीवन, वेशभूषा रहनसहन र जीवनशैलीका बारेमा तुलनात्मक चार्ट बनाउन दिने - कुनै एक पुरानो जातिको परम्परागत वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीका बारेमा लेख लेख्न दिने - प्रश्नहरु सोध्ने र लेख्न दिने - गाउँ क्षेत्रका प्रचलित लोकबाजा, नृत्य, गानाको नामको सूची तयार गर्न दिने - प्रचलित लोक सङ्गीतका बारेमा छोटो टिपोट लेख्न लगाउने - प्रश्नहरु सोध्ने र लेख्न दिने - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका विभिन्न	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
गाउँपालिकाको कार्यालय
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

				श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्दै तिनका बारेमा छोटो व्याख्या विवरण चित्रण गर्ने - आफूले मेला, चाडपर्व आदिमा सहभागी हुँदा देखेका सुनेका भोगेका कुराहरुका विषयमा कक्षामा संवाद, छलफल कुराकानी गराउँदै शिक्षकले सहजीकरण गरेर स्थानीय मौलिक मेला चाडपर्वको परिचय गराउने - विद्यार्थीलाई कुनै एक मेला, चाडपर्वका बारेमा छोटो विवरण लेख्न लगाउने - स्थानीय मेला, चाडपर्व अवलोकन भ्रमण गराउने र मुख्य मुख्य कुराहरुको टिपोट गर्न लगाउने - गाउँ क्षेत्रका विभिन्न जातजातिहरुका परम्परागत मौलिक वेशभूषा तथा जीवनशैली झल्किने चित्र, फोटो, भिडियो प्रदर्शन गर्दै विविध वेशभूषा रहनसहन र जीवनशैलीका विषयमा	कलाहरु र साहित्यिक व्यक्तित्वसँग सम्बन्धित प्रश्न सोध्ने - गाउँ क्षेत्रका विविध कलाहरुको विवरणका आधारमा तिनलाई वर्गीकृत तालिकामा देखाउन लगाउने - स्थानीय साहित्यिक व्यक्तित्वहरुको नाम, ठेगाना र तिनका कृतिहरुको सूची तयार गर्न दिने - छोटो, अति छोटा र वस्तुगत प्रश्नहरु सोध्ने र लेख्न दिने	

सन्तोष [illegible]
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

				छलफल, कुराकानी, संवाद गराएर तुलनात्मक अध्ययन गराउने - मौलिक परम्परागत वेशभूषा र शैलीलाई नवीनशैली, वेशभूषा विस्थापित गर्दै लगेका सन्दर्भमा समेत छलफल गराउने - आफ्नो गाउँ क्षेत्रभित्रका आफूले देखेका विभिन्न जातजातिहरुका फरकफरक वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीका विषयमा कक्षामा तुलनात्मक रुपमा छलफल गराउने - गाउँ क्षेत्रका प्रचलित लोक सङ्गीत (गाना, नृत्य, बाजा) झल्किने भिडियो, पोष्टर, फोटो देखाउँदै त्यसका बारेमा छोटो विवरण बताउने - प्रचलित लोक सङ्गीत (बाजा, नृत्य, गीत) झल्किने गरी कक्षामा कार्यक्रम गराउने, प्रतियोगिता गराउने - प्रचलित लोक सङ्गीत (डम्फु		

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती डङ्गनाल
अध्यक्ष

				नाच, धान नाच, चण्डी नाच, सङ्गिनि, पालम आदि) देखिने गाउँ घरका कार्यक्रममा सहभागी गराइ त्यसका बारेमा छोटो टिपोट लेख्न लगाउने - विद्यार्थीहरुबिच स्थानीय लोक सङ्गीत सम्बन्धी प्रतियोगिता गराउने - गाउँ क्षेत्रका विभिन्न कलाहरु (हस्तकला, मूर्तिकला, चित्रकला, काष्ठकला आदि) झल्किने फोटो, भिडियो, चित्र आदि जस्ता श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्दै तिनीहरुको बारेमा छोटो विवरण बताउने - आफ्नो गाउँ क्षेत्रभित्र प्रचलित कलाहरुको विवरण चार्ट प्रस्तुत गर्दै तिनको वर्गीकरण गर्ने, गर्न लगाउने - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका विविध कलाहरुको विवरणका आधारमा तिनको वर्गीकरण गर्न लगाउने		
८	जाति, धर्म र संस्कृति	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जाति, धर्म, भाषा र	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जातजाति, भाषा, धर्म र	- स्थानीय गाउँ क्षेत्रका विभिन्न जातजातिका भाषा, धर्म र संस्कृति झल्किने फोटो, भिडियो, पोष्टर आदि जस्ता श्रव्यदृश्य सामग्री		२२

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		संस्कृतिको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको महत्व सहित संरक्षणका उपायहरु बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रको प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरुले स्थानीय जनजीवनमा पारेका प्रभाव बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीमा आधुनिकीकरणले पारेको प्रभाव बताउन - आफ्नो गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन - गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित	संस्कृतिको महत्व र संरक्षणका उपायहरु - गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु - गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक मेला तथा चाडपर्वहरुले जनजीवनमा पारेको प्रभाव - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीमा आधुनिकीकरणले पारेको प्रभाव - स्थानीय गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित लोक सङ्गीतहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु (पञ्चेबाजा, च्याब्रुङ, डम्बरु, चण्डी नाच, धान नाच, बालन, सङ्गिनी आदि)	प्रदर्शन गर्दै तिनको महत्वका बारेमा सामान्य छलफल, व्याख्या गर्ने - गाउँ क्षेत्रको पहिलो पुरानो जाति धिमाल लगायत विभिन्न जातिका भाषा, धर्म र संस्कृतिको महत्व, आवश्यकता, उपयोगिताको बारेमा कक्षामा समूहगत छलफल, संवाद गराउँदै टिपोट लेख्न लगाउने - विविध भाषा, धर्म, संस्कृतिको महत्व लेखेको चार्ट, सूची तयार गरी कक्षामा देखाउने र विद्यार्थीहरुलाई लेख्न लगाउने - भाषा, धर्म र संस्कृतिको संरक्षण गर्नुपर्ने कारण तथा संरक्षणका उपायहरुको सूची प्रदर्शन गर्दै कक्षामा छलफल, व्याख्या गर्ने र उपायहरु लेख्न र भन्न लगाउने - गाउँ क्षेत्रका प्रमुख जाति, समुदायका केही मौलिक संस्कार (न्वारन, विवाह, मृत्यु आदि) को फोटो, भिडियो, वृत्तचित्र आदि जस्ता श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्दै तिनको महत्वका बारेमा कक्षामा छलफल, व्याख्या, प्रश्नोत्तर गर्ने र टिपोट लेख्न लगाइ कक्षामा भन्न लगाउने - परम्परागत मौलिक संस्कारमा कार्यक्रममा अवलोकन भ्रमण गराएर त्यसको छोटो प्रतिवेदन लेख्न लगाइ कक्षामा भन्न लगाउने - गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारको महत्व लेखेको सूची, चार्ट देखाउँदै प्रदर्शन गर्न लगाउने - गाउँ क्षेत्रका विभिन्न जातजाति, समुदायमा प्रचलित मेला र विभिन्न चाडपर्वहरुका क्रियाकलाप झल्कने भिडियो, फोटो जस्ता श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्दै त्यसले स्थानीय जनजीवनका विविध पक्षमा पारेको प्रभावको बारेमा कक्षामा प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने - स्थानीय मेला चाडपर्वमा सहभागी हुँदा देखेका जानेका, सुनेका र भोगेका कुराका बारेमा कक्षामा संवाद, कुराकानी छलफल गराउने	

		कला र साहित्यको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन	- गाउँ क्षेत्रका प्रचलित कला र साहित्यको महत्व र संरक्षणका उपायहरु (हस्तकला, मूर्तिकला, काष्ठकला, चित्रकला आदि)	र मुख्य-मुख्य कुराहरुको टिपोट लेख्न लगाउने - स्थानीय मेला वा चाडपर्वमा अवलोकन भ्रमण गराएर त्यहाँ देखिएका जीवनशैली, रहनसहन, वेशभूषा लगायतका मुख्य-मुख्य कुराहरु समेटेर छोटो प्रतिवेदन लेख्न लगाउने - स्थानीय मेला, चाडपर्वहरुले कानेपोखरीको जीवनशैलीमा पारेको प्रभावको सूची तयार गरी कक्षामा देखाउने, व्याख्या र छलफल गराउने र लेख्न लगाउने - परम्परागत र आधुनिक वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैली झल्किने विभिन्न श्रव्यदृश्य सामग्रीहरु प्रदर्शन गर्दै तिनको परम्परागतबाट आधुनिकतामा रुपान्तरण भएका विषयमा कक्षामा छलफल, संवाद, प्रश्नोत्तर, कुराकानी गराएर परम्परागतबाट आधुनिकतामा रुपान्तरणको अवस्थाका बारेमा अवधारणा दिने - गाउँ क्षेत्रका केही परम्परागत वेशभूषा, रहनसहन तथा जीवनशैलीका फोटो, भिडियो आदि देखाएर तिनीहरुको रुपान्तरित आधुनिकीकरण बारे कक्षामा प्रश्नोत्तर गर्ने र विस्थापित परम्परागत वेशभूषा र जीवनशैली तथा खानपानको विवरण टिपोट गर्न लगाउने - रुपान्तरित वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीका बारेमा कक्षामा प्रश्नोत्तर गरी टिपोट लेखे, लेख्न लगाउने - परम्परागत वेशभूषा रहनसहन र खानपानमा आधुनिकीकरणले पारेको प्रभावका विषयमा कक्षामा छलफल र व्याख्या गराउँदै छोटो लेख लेख्न अभिप्रेरित गर्ने - गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित लोक सङ्गीत झल्किने फोटो, भिडियो आदि जस्ता श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्दै तिनको आवश्यकता र महत्वको व्याख्या तथा विश्लेषण गर्ने	

कानेपोखरी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय कानेपोखरी, मोरङ १ नं. प्रदेश, नेपाल
सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

				- आफ्नो गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीत र तिनको महत्व, आवश्यकताका बारेमा कक्षामा समूहगत छलफल गराइ टिपोट लेख्र लगाउने र शिक्षकको सहजीकरण, पृष्ठपोषणमा थप व्याख्या तथा छलफल गर्ने - स्थानीय मेला, चाडपर्व र धार्मिक कार्यमा बजाइने बाजा, नृत्य, गानाका बारेमा जानकारी लिन अवलोकन भ्रमण गराइ प्रतिवेदन लेख्र लगाउने - प्रचलित परम्परागत लोक सङ्गीतहरुको संरक्षणका उपायहरुको चार्ट, सूची, प्रदर्शन गर्ने र व्याख्या गर्दै लेख्र दिने - गाउँ क्षेत्रका केही मुख्य कलाहरु झल्किने फोटो, भिडियो जस्ता श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्दै तिनको महत्व र संरक्षणका बारेमा छोटो व्याख्या गर्ने - स्थानीय कलामा संलग्न केही व्यक्तिहरुसँग भेटघाट गराइ तिनको महत्वको र संरक्षणका विषयमा कुराकानी संवाद गराउने साथै महत्वपूर्ण कुराहरुको टिपोट सहितको प्रतिवेदन लेख्र लगाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने - स्थानीय विभिन्न कलाहरुको महत्वको चार्ट, सूची देखाउँदै सामान्य छलफल र व्याख्या गरेर लेख्र, सूची बनाउन लगाउने - स्थानीय साहित्यिक व्यक्तिहरुसँग भेटघाट गराइ तिनका कृति र योगदान बारे कुराकानी गराउने र टिपोट लेख्र लगाउने - स्थानीय साहित्यिक व्यक्तिहरुको योगदानका बारेमा छोटो लेख लेख्र लगाउने - आफ्नो स्थानीय कलाको सरक्षणका उपायहरुको बुँदागत सूची देखाएर लेख्र समेत लगाउने - गाउँ क्षेत्रभित्रका विविध जातजाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिको	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डुङ्गाना
अध्यक्ष

				महत्व तथा संरक्षणसँग सम्बन्धित प्रश्नहरु सोध्ने - गाउँका विविध जातजातिका भाषा, धर्म र संस्कृतिको महत्वको सूची तयार गर्न दिने - विविध भाषा, धर्म र संस्कृतिको संरक्षणका उपायहरुको सूची लेख्न दिने - गाउँ क्षेत्रका परम्परागत मौलिक संस्कारहरु र तिनको महत्व तथा संरक्षणका उपायसँग सम्बन्धित प्रश्नहरु सोध्ने र लेख्न लगाउने - परम्परागत मौलिक संस्कारको महत्वको सूची तयार गर्न दिने - मौलिक संस्कारहरुको संरक्षणका उपायहरुको सूची लेख्न दिने - गाउँ क्षेत्रमा प्रचलित मौलिक मेला, चाडपर्वहरु र त्यहाँ देखिने विविध जीवनशैली सम्बन्धमा प्रश्नहरु सोध्ने - आफूले देखेका भोगेका मध्ये कुनै एक मेला, चाडपर्वका बारेमा छोटो लेख लेख्न दिने - स्थानीय प्रचलित मेला चाडपर्वले यहाँको जीवनशैलीमा पारेको प्रभावको चार्ट, सूची, तालिका बनाउन दिने - परम्परागत वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैली तथा तिनमा आधुनिकीकरणले पारेको प्रभाव वा असरसँग सम्बन्धित प्रश्नहरु सोध्ने - परम्परागत वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीहरु आधुनिकीकरण भएका उदाहरणहरु लेख्न दिने - परम्परागत वेशभूषा, रहनसहन र जीवनशैलीलाई आधुनिकीकरणले पारेको प्रभाव वा असरका बारेमा छोटो लेख लेख्न दिने - स्थानीय लोक सङ्गीतको महत्वको बुँदागत सूची तयार गर्न दिने	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती ...
अध्यक्ष

				- स्थानीय लोक सङ्गीतको संरक्षणका उपायहरुको बुँदागत रुपमा सूची बनाउन लगाउने - स्थानीय गाउँ क्षेत्रका प्रचलित मौलिक लोक सङ्गीतहरु, तिनको महत्व तथा संरक्षणका उपायहरुका बारेमा प्रश्न सोध्ने - स्थानीय प्रचलित कलाहरु र तिनको महत्व र संरक्षणसँग सम्बन्धित प्रश्नहरु सोध्ने - स्थानीय कलाहरुको महत्वको बुँदागत सूची लेख्न दिने - स्थानीय कलाको संरक्षणका उपायहरु लेख्न दिने - स्थानीय साहित्यिक व्यक्तित्वहरुको नाम सूची र तिनका योगदानको विवरण लेख्न दिने - अवलोकन भ्रमणमा देखापरेका कुराहरुको छोटो टिपोट लेख्न दिने - स्थानीय संस्कारको परिचयात्मक टिपोट आदि लेख्न लगाउने। - अति छोटा, छोटा र वस्तुगत प्रश्नहरु सोध्ने		
(घ) स्थानीय पेसा र व्यवसाय						
१	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने परम्परागत पेसाहरु बताउन - स्थानीय आफ्नो टोलमा उपलब्ध पेसाहरुको नाम बताउन - आफ्नो घर वरपर छिमेकीले गर्ने परम्परागत प्रविधिहरुको	- आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने परम्परागत पेसा (खेतीपाती, पशुपालन, डकर्मी, सिकर्मी, लोहार, मोची, सूचीकार, कूचीकार .. आदि) - स्थानीय आफ्नो टोलमा उपलब्ध पेसा - आफ्नो घर वरपर	- शिक्षकले आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने परम्परागत पेसाहरुको पोस्टरहरु देखाउँदै चिनाउने - शिक्षकले स्थानीय आफ्नो टोलमा उपलब्ध पेसाहरुको नाम भन्न लगाउने - शिक्षकले आफ्नो घर वरपर छिमेकीले गर्ने परम्परागत प्रविधिहरु श्रव्यदृश्य सामग्री	- तपाईको समुदायमा गरिने कुनै दुई ओटा पेसाको नाम भन्न लगाउने - तपाईको बुबा आमा कुन पेसा गर्नुहुन्छ? भन्नुहोस् जस्ता प्रश्न सोध्ने - आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने परम्परागत पेसाहरु सोध्ने - स्थानीय आफ्नो टोलमा उपलब्ध पेसाहरुको नाम भन्न	२०

		नाम बताउन - घरपरिवारका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम बताउन	छिमेकी प्रयोग गर्ने परम्परागत प्रविधि (धागो कात्ने, तान बुन्ने, पेटानी बुन्ने, ढिकी, जाँतो, सिलौटो, ओखल .... आदि) - घरपरिवारका सदस्यले गर्ने व्यवसाय (कुखुरा पालन, बाखा पालन, बंगुर पालन, गाईभैसी पालन, मौरी पालन व्यापार, उद्योग ... आदि)	देखाउँदै भन्न लगाउने - शिक्षकले घरपरिवारका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम चिनाउने	लगाउने - आफ्नो घर वरपर छिमेकीले गर्ने परम्परागत प्रविधिहरुको नाम सोध्ने - घरपरिवारका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम सोध्ने - ठिक बेठिक र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
२	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको नाम भन्न - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको नाम भन्न - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिप (दुनाटपरी गाँस्न, गुन्द्री बुन्न,बाती कात्न आदि) - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसा(जाल बुन्ने , डोरी दाम्लो बाट्ने, लुगा	- शिक्षकले आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिप सम्बन्धी श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै त्यसको नाम चिनाउने - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको नाम पालैपालो सोध्ने - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको नाम सोध्ने - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको नाम सोध्ने - तपाईको घरपरिवार, छिमेकमा उपलब्ध तीन ओटा स्थानीय प्रविधिहरुको नाम सोध्ने - घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम सोध्ने	२०

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिको नाम बताउन - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम बताउन	सिउने, चर्खा आदि) - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधि (हलो, आरन, पानी तान्ने, सुधारिएको चुलो, पम्पसेट, लुगा सिउने कल, लुगा बुन्ने तान, चर्खा आदि) - घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसाय (कृषि तथा पशुपालन, व्यापार, आदि)	गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधि को नाम भन्न लगाउने - विद्यार्थीलाई स्थानीय प्रविधि उल्लेख गरिएको चार्ट देखाइ/ बनाइ प्रविधिको नाम भन्न र लेख्न लगाउने - शिक्षकले घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम पालैपालो अगाडि आइ भन्न लगाउने	- ठिक बेठिक र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने -	
३	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको सूचीकरण गर्न - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको वर्गीकरण गर्न - आफ्नो घरपरिवार,	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिप - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसा (माछा मार्ने, जाल बुन्ने, हातहतियार र	- शिक्षकले आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै त्यसको नाम बताउने र सूचीकरण गर्न लगाउने - शिक्षकले आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको सूचीकरण गर्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको वर्गीकरण गर्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग	२०

		छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको पहिचान गर्न - घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको सूचीकरण गर्न	भाँडाकुँडा बनाउने, बाजागाजा बजाउने, छाला जुत्ता सिलाउने ... आदि) - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधि - घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसाय	पेसाहरुको नाम सरसर्ति बताउदैं वर्गीकरण गर्न लगाउने - शिक्षकले आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै पहिचान गर्न लगाउने - शिक्षकले घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम बताउदैं त्यसको सूचीकरण गर्न	गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको नाम सोध्ने - घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको सूचीकरण गर्न लगाउने - ठिक बेठिक र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको छोटो विवरण बताउन - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको छोटो परिचय दिन - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिप (टपरी दुना गास्ने, बाती काट्ने, दाम्ला डोरी बाट्ने, डोको, थुन्से, खुँगी, मोहाला बुन्ने, गुन्द्री, पिरा. सुकुल बुन्ने... आदि) - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने	- शिक्षकले घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको छोटो विवरण बताउदैं भन्न लगाउने - शिक्षकले आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको छोटो परिचय दिदैं पेसाहरुको बारेमा जानकारी गराउने र भन्न लगाउने - शिक्षकले घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय	- आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको बारेमा भन्न र लेख्न लगाउने - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको छोटो परिचय दिन लगाउने - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको नाम भन्न र लेख्न लगाउने	१४

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको पहिचान गर्न - घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको सूचीकरण गर्न	पेसा - आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधि - घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसाय	ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै भन्न र लेख्न लगाउने - घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको बारेमा लेख्न लगाउने	- घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको सूचीकरण गर्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने, खाली ठाउँ भर्ने, जोडा मिलाउने र छोटा प्रश्नहरु सोध्ने	
५	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- स्थानीय परम्परागत सिप र प्रविधिहरुको परिचय दिन - स्थानीय स्तरका प्रयोग हुने परम्परागत सिपहरुको नामको सूची तयार गर्न - स्थानीय स्तरमा प्रयोग हुने परम्परागत पेसा/रैथाने पेसाहरुको नाम लेख्न - स्थानीय स्तरमा रोजगारीका सन्दर्भमा गरिने व्यवसायहरुको वर्गीकरण गर्न - स्थानीय स्तरमा भएका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग	- स्थानीय परम्परागत सिप र प्रविधिहरुको परिचय - स्थानीय स्तरका प्रयोग हुने परम्परागत सिपहरुको नाम - स्थानीय स्तरमा प्रयोग हुने परम्परागत पेसा/रैथाने पेसा - स्थानीय स्तरमा रोजगारीका सन्दर्भमा गरिने व्यवसायहरु - स्थानीय स्तरमा भएका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापार व्यवसाय (ग्रील उद्योग, इन्टरलक ईटा उद्योग,	- शिक्षकले आफ्नो घर वरपर छरछिमेक र समुदायमा प्रयोग हुने परम्परागत सिपहरुको वारेमा अवगत गराउदैं व्यवसायको टिपोट गर्न लगाउने - विद्यार्थीलाई आफ्नो घर वरपर र छिमेकका मानिसहरुले तयार गरेका परम्परागत सिप र प्रविधिद्वारा निर्मित सामग्रीहरु देखाउदै त्यसको नाम टिपोट गर्न लगाउने - स्थानीय स्तरमा गरिने विभिन्न व्यवसायहरुको नाम भन्न लगाइ त्यसको सूचीकरण गर्न लगाउने - विद्यार्थीलाई स्थानीय स्तरमा	- घर वरपर छरछिमेकमा प्रयोग हुने सिप र प्रविधिहरुको नाम सोध्ने - आफ्नो समुदाय वा क्षेत्रमा रैथाने पेसाहरुको नाम भन्न लगाउने - स्थानीय व्यवसायको नाम भन्न र टिपोट गर्न लगाउने - स्थलगत भ्रमणमा देखेका कुराहरु पालैपालो सोध्ने - ठिक बेठिक छुट्याउने, खाली ठाउँ भर्ने, जोडा मिलाउने र छोटा प्रश्नहरु सोध्ने	१४

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

		तथा व्यापार व्यवसायको नाम भन्न	काष्ठ उद्योग, कुटानी पिसानी मिल ...आदि)	प्रयोग हुने परम्परागत सिप, व्यवसाय तथा पेसाहरुको नाम घरमा सोध खोज गरी टिपोट गरेर ल्याउन लगाउने - शिक्षकले नजिकै रहेका स्थानीय स्तरमा भएका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको क्षेत्र भ्रमण गराउने र त्यसको बारेमा बताउने		
६	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- स्थानीय सिपबाट उत्पादित सामग्रीको सूचीकरण गर्न - स्थानीय प्रविधिहरुको परिचय सहित त्यससँग सम्बन्धित प्रविधिहरुको नामको विवरण तयार गर्न - स्थानीय रुपमा सम्भावित पेसा तथा रैथाने पेसाहरुको नाम लेख्न - स्थानीय सिप र प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्व बताउन	- स्थानीय सिपबाट उत्पादित सामग्री - स्थानीय प्रविधिहरुको परिचय सहित त्यससँग सम्बन्धित प्रविधि - स्थानीय रुपमा सम्भावित पेसा तथा रैथाने पेसा - स्थानीय सिप र प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्व - स्थानीय रुपमा गरिने व्यवसायले पुऱ्याउने फाइदा - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा	- शिक्षकले स्थानीय स्तरबाट परम्परागत सिपद्धारा उत्पादित सामग्रीहरु देखाउने त्यसको नाम टिपोट गर्न लगाउने - त्यसैगरी स्थानीय स्तरमा प्रयोग हुने परम्परागत प्रविधिहरुको नाम सोधी त्यसको टिपोट गर्न लगाउने - शिक्षकले स्थानीय स्तरमा देखिएका रैथाने पेसा तथा व्यवसायहरुको नाम सोधी त्यसको नाम टिपोट गर्न लगाउने - आफ्नो घरमा अभिभावकलाई सोधी हाम्रा परम्परागत सिपबाट निर्माण हुने सामग्रीहरु	- आफ्नो घर वरपर छिमेक र समुदायमा प्रयोग हुने परम्परागत सिपहरुको नाम सोध्ने - स्थानीय रुपमा सम्भावित पेसा तथा रैथाने पेसाहरुको नाम लेख्न लगाउने - त्यस्तै परम्परागत प्रविधिहरुको नाम लेख्न लगाउने - स्थानीय रुपमा गरिने व्यवसायहरुले पुऱ्याउने फाइदाहरु बारेमा प्रश्न सोध्ने - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा हाट बजारहरुको स्थलगत भ्रमणमा देखेका कुराहरु पालैपालो	१५

संतोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- स्थानीय रुपमा गरिने व्यवसायहरुले पुऱ्याउने फाइदाहरुको बारेमा बताउन - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा हाट बजारहरुको सामान्य विवरण बताउन	हाट बजार	प्रविधि तथा पेसा र व्यवसायहरु सूचीकरण गर्न लगाइ परियोजनाको रुपमा पेश गर्न लगाउने - शिक्षकले स्थानीय रुपमा गरिने व्यवसायहरुले पुऱ्याउने फाइदाहरुको बारेमा विद्यार्थीलाई टिपोट गर्न लगाउने र भनी दिने - शिक्षकले विद्यार्थीहरुलाई स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा हाटबजारहरुको स्थलगत भ्रमण गराइ त्यसको टिपोट गराउने	सोध्ने - छोटा तथा वस्तुगत प्रश्नहरु सोध्ने -	
७	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- स्थानीय सिप र त्यसबाट उत्पादित सामग्रीहरुको नाम सहित त्यसको छोटो विवरण तयार गर्न - स्थानीय प्रविधिहरुको पहिचान गरी त्यसको छोटो विवरण तयार गर्न - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरुको छोटो	- स्थानीय सिप र त्यसबाट उत्पादित सामग्री - स्थानीय प्रविधिहरुको पहिचान - स्थानीय पेसा तथा व्यवसाय - स्थानीय सिप, पेसा र प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्व - स्थानीय व्यवसायका	- शिक्षकले स्थानीय रुपमा प्रयोग हुने स्थानीय परम्परागत सिपको परिभाषा र उत्पादित वस्तुहरुको नाम सहित छोटो विवरण दिने - शिक्षकले आफ्नो स्थानीय स्तरमा प्रयोग हुने परम्परागत रुपमा प्रविधिहरुको नाम टिपोट गर्न लगाइ पालैपालो भन्न लगाउने - स्थानीय स्तरमा देखिएका	- स्थानीय सिप र त्यसबाट उत्पादित सामग्रीहरुको नाम सहित त्यसको छोटो विवरण तयार गर्न लगाउने - स्थानीय प्रविधिहरुको पहिचान गरी त्यसको छोटो विवरण तयार गर्न लगाउने . - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरुको छोटो विवरण तयार गर्न लगाउने - स्थानीय सिप, पेसा र	१५

		विवरण तयार गर्न - स्थानीय सिप, पेसा र प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्व बताउन - स्थानीय व्यवसायका क्षेत्रहरुको विवरण बताउन - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले दिएका मुख्य सेवा तथा उत्पादनहरु बताउन	क्षेत्र - स्थानीयं क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्र दिएका सेवा	रैथाने पेसा तथा व्यवसायहरुको बारेमा जानकारी गराइ टिपोट गर्न लगाउने - विद्यालयमा रहेका स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन प्रयोगशाला (Local Curriculum Implementation Lab - LCIL) वा साना प्रदर्सनी कक्ष (Mini Exhibition Hall) मा लगि स्थानीय सिप र प्रविधिसँग सम्बन्धित बस्तुहरु देखाइ त्यससँग सम्बन्धित परियोजना कार्य गर्न लगाउने - शिक्षकले स्थानीय व्यवसायका क्षेत्रहरु (कृषि, व्यापार आदि) को विवरण बताइ दिने - शिक्षकले विद्यार्थीहरुलाई स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरु भ्रमण गराइ ती संस्थाले दिएका मुख्य सेवा तथा उत्पादनहरु बताउदै टिपोट गर्न लगाउने	प्रविधिहरुको आवश्यकता र महत्वको सूचीकरण गर्न लगाउने - स्थानीय व्यवसायका क्षेत्रहरुको विवरण लेख्न लगाउने - स्थानीय क्षेत्रका कृषि फर्म, घरेलु उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले दिएका मुख्य सेवा तथा उत्पादनहरुको सूची तयार गर्न लगाउने - लामा, छोटा तथा वस्तुगत प्रश्नहरु सोध्ने	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डङ्गाल
अध्यक्ष

८	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	- स्थानीय रुपमा रहेको परम्परागत सिपहरुको पहिचान गरी त्यसको महत्व बताउन - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिहरुको नाम लेखी त्यसको उपयोगिता बताउन - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिहरुको नाम लेखी त्यसको संरक्षणका उपायहरु बताउन - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरुको नाम लेखी स्थानीय स्तरमा रोजगारीको अवसर पहिचान गर्न - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरुको नाम लेखी स्थानीय स्तरमा रोजगारीको अवसर सृजना गर्न स्थानीय तहबाट गरिएको प्रयासहरु बताउन	- स्थानीय रुपमा रहेको परम्परागत सिपको महत्व - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिको उपयोगिता - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिहरुको संरक्षणका उपायहरु - स्थानीय पेसा तथा व्यवसाय तथा रोजगारीको अवसर - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरु प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहबाट गरिएको प्रयास - स्थानीय रुपमा सञ्चालित कृषि उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले भोगेका मुख्य समस्याहरु तथा त्यसको समाधानका उपाय	- शिक्षकले स्थानीय स्तरमा परम्परागत सिपहरुको नाम सोधी त्यसको महत्व लेख्न लगाइ अगाडि आइ भन्न लगाउने - शिक्षकले स्थानीय स्तरका परम्परागत प्रविधिहरुको नाम सूचीकरण गर्न लगाइ त्यस्ता प्रविधिहरुको उपयोगिता लेख्न लगाउने - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिहरुको नाम लेखी त्यसको संरक्षणका उपायहरु बताइ दिने र त्यसको बारेमा छोटो विवरण लेख्न लगाउने - स्थानीय स्तरका रैथाने पेसा तथा व्यवसायहरुको नाम भन्न लगाइ स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारका पेसा व्यवसायहरुको संभावना वारे छलफल गराउने - स्थानीय पाठ्यक्रम प्रयोगशालामा भ्रमण गराइ त्यस्ता स्थानीय सिप र स्थानीय प्रविधिको तर्फबाट उत्पादित	- स्थानीय स्तरका परम्परागत सिपद्धारा उत्पादित सामग्रीहरुको नाम र त्यसको महत्व सोध्ने - स्थानीय रुपमा रहेका परम्परागत प्रविधिको उपयोगिता बारे सोध्ने - त्यस्तै स्थानीय स्तरका परम्परागत प्रविधिहरुको नाम र त्यसको प्रयोग वारे भन्न लगाउने - स्थानीय पेसा र व्यवसायको विवरण सोध्ने साथै स्थानीय स्तरको रोजगारीको संभावना बारे सोध्ने - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरु प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहबाट गरिएको प्रयासहरु बारे सोध्ने - स्थानीय रुपमा सञ्चालित कृषि, उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले भोगेका मुख्य समस्याहरु तथा त्यसको समाधानका उपायहरु सोध्ने - छोटो वस्तुगत तथा लामा	१५

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङनाम
अध्यक्ष

		- स्थानीय रुपमा सञ्चालित कृषि उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले भोगेका मुख्य समस्याहरु तथा त्यसको समाधानका उपायहरु बताउन		सामग्री देखाइ सो बारे प्रयोगात्मक कार्य गर्न लगाउने - स्थानीय पेसा तथा व्यवसायहरुको नाम लेखी स्थानीय स्तरमा रोजगारीको अवसर सृजना गर्न स्थानीय तहबाट गरिएको प्रयासहरु बताउने र त्यसको टिपोट गर्न लगाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउदै स्थानीय रुपमा सञ्चालित कृषि, उद्योग तथा व्यापारिक केन्द्रहरुले भोगेका मुख्य समस्याहरु तथा त्यसको समाधानका उपायहरु बताउँदै लेख लगाउने	खालका प्रश्न सोध्ने	
(ङ) प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण						
१	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम भन्न - जङ्गली जनावरहरु चिन्न र नाम बताउन - आफ्नो घर वरपर रहेका	- आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर (गाई, भैसी, कुकुर, घोडा ...आदि) - जङ्गली जनावर (बँदेल, बाँदर, नील गाई, हरिण ... आदि)	- शिक्षकले आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम भन्न लगाउने - शिक्षकले जङ्गली जनावरहरुको पोस्टर देखाइ चिन्न र नाम भन्न लगाउने - शिक्षकले घर वरपर रहेका	- आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम सोध्ने - जङ्गली जनावरहरु चिन्न र नाम भन्न लगाउने - आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको नाम भन्न लगाउने	१६

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		बोटबिरुवाहरुको नाम भन्न - आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटीहरुको नाम बताउन	- आफ्नो घरवरपर रहेका बोटबिरुवा (साल, सिसौ, टिक, करम ... आदि) - आफ्नो घर वरपर रहेका जडीबुटी (तुलसी, तिनेपाती, आइटिनझार, निमपत्ती, हर्रो, बर्रो ...आदि)	बोटबिरुवाहरु देखाइ नाम भन्न लगाउने - शिक्षकले घरवरपर रहेका जडीबुटीहरु संकलन गरी पालैपालो नाम भन्न लगाउने	- आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटीहरुको नाम भन्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
२	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीजन्य बिरुवाहरु पाउने मुख्य स्थान र पानीको स्रोतहरुको नाम भन्न - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम भन्न - जङ्गली जनावरहरु चिन्न र नाम बताउन - आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको नाम भन्न - आफ्नो घरवरपर रहेका	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीजन्य बिरुवाहरु पाउने मुख्य स्थान र पानीको स्रोत - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर - जङ्गली जनावर - आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवा - आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटी - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिंडडुल गर्दा शारीरिक जोखिमका वस्तुहरु (चुलेसी,	- शिक्षकले विद्यालय वरिपरि पाइने जडीबुटी देखाइ चिनाउने - शिक्षकले विद्यालय छेउछाउ रहेका पानीको स्रोतहरुको सूची बनाइ प्रस्तुत गर्ने र अवलोकन गराउने - स्थानीय ठाउँमा पाइने घरपालुवा र वन्यजन्तुहरुको चित्र देखाइ छुट्याउन लगाउने - शिक्षकले विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिंडडुल गर्दा हुनसक्ने सम्भावित शारीरिक जोखिमका वस्तुहरु चिनाउने	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीजन्य बिरुवाहरु पाउने मुख्य स्थान र पानीको स्रोतहरुको नाम सोध्ने - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम सोध्ने - जङ्गली जनावरहरु चिन्न र नाम भन्न लगाउने - आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको नाम चिन्न र भन्न लगाउने - आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटीहरुको नाम बताउन लगाउने - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा,	१६

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		जडीबुटीहरुको नाम बताउन - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा शारीरिक जोखिमका वस्तुहरुको नाम भन्न	खुकुरी, चक्कु, कम्पास, पेन्सिल आदि)		हिँडडुल गर्दा शारीरिक जोखिमका वस्तुहरुको नाम भन्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
३	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीहरुको वर्गीकरण गर्न - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको सूचीकरण गर्न - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको फरक छुट्याउन - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा हुन सक्ने सम्भावित शारीरिक जोखिमको नाम बताउन	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीहरुको वर्गीकरण - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको सूचीकरण - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरु - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा हुन सक्ने सम्भावित शारीरिक जोखिम	- शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीहरुको वर्गीकरण गरी देखाउने र भन्न लगाउने - शिक्षकले घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको नामको सूचीकरण गरी पालैपालो भन्न लगाउने - शिक्षकले चार्ट प्रस्तुत गर्दै घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको फरक छुट्याइ देखाउने - शिक्षकले विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा हुन सक्ने सम्भावित शारीरिक जोखिमको श्रव्यदृश्य सामग्री देखाइ पालैपालो भन्न लगाउने	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीहरुको वर्गीकरण गर्न लगाउने - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको सूची तयार गर्न लगाउने - आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको फरक भन्न लगाउने - विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा हुन सक्ने सम्भावित शारीरिक जोखिमको नाम सोध्ने - ठिक बेठिक छुट्याउने र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	१६
४	प्राकृतिक	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने	- शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रमा	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने	१५

राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

सन्तोष ...
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

	सम्पदा र वातावरण	जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको वासस्थान बारे बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको उपयोगका तरिकाहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम टिपोट गरी बताउन - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम त्यसबाट हुने क्षति सूचीकरण गर्न - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरु सूचीकरण गर्न	जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणबाट हुने फाइदा - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदा - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद् र क्षति - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिम र असरहरु	पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै संरक्षणबाट हुने फाइदा बारे बताउने - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरु संकलन गरी देखाउँदै त्यसको प्रयोगबाट हुने फाइदा बताउने - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम बताउने - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम र त्यसबाट हुने क्षतिको श्रव्यदृश्य सामग्री प्रस्तुत गर्दै त्यसको बारेमा बताउने - शिक्षकले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरु बारे बताउने	जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणबाट हुने फाइदा बारे सोध्ने - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदाहरुको सूचीकरण गर्न लगाउने - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम टिपोट गर्न लगाउने - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम र त्यसबाट हुने क्षतिको टिपोट गर्न लगाउने - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरुबारे टिपोट गर्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने, खाली ठाउँ भर्ने र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
५	प्राकृतिक सम्पदा र	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको	- शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको	१५

राजमती डुङ्गाना
अध्यक्ष

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

	वातावरण	संरक्षणबाट हुने फाइदा बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदा बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको छोटो विवरण बताउन - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम र त्यसबाट हुने क्षति बताउन - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरु बताउन	संरक्षणबाट हुने फाइदा - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदा - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदा - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद् र क्षति - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिम र असरहरु	देखाउँदै - संरक्षणबाट हुने फाइदा बारे बताउने - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरु संकलन गरी देखाउँदै त्यसको प्रयोगबाट हुने फाइदा बताउने - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम बताउने - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम र त्यसबाट हुने क्षतिको श्रव्यदृश्य सामग्री प्रस्तुत गर्दै त्यसको बारेमा बताउने - शिक्षकले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरु बारे बताउने	संरक्षणबाट हुने फाइदा बारे सोध्ने - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको प्रयोगबाट हुने फाइदाहरुको सूचीकरण गर्न लगाउने - स्थानीय प्राकृतिक श्रव्यदृश्य सामग्री सम्पदाहरुको नाम टिपोट गर्न लगाउने - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम र त्यसबाट हुने क्षतिको टिपोट गर्न लगाउने - आफूले दैनिक जीवनमा तथा व्यवहारमा हुने शारीरिक जोखिमको पहिचान गरी त्यसको असरहरुबारे टिपोट गर्न लगाउने - ठिक बेठिक छुट्याउने, खाली ठाउँ भर्ने र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	
६	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका उपायहरु	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका उपायहरु	- शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका उपायहरु लेख	१६

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

		बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको संरक्षणका तरिकाहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम लेखी त्यसको छोटो परिचय दिन - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक तथा विपद्को नाम लेखी त्यसको छोटो विवरण तयार पार्न - आफूले दैनिक जीवनशैली यापन गर्ने क्रममा भोगेका शारीरिक जोखिमको अनुभव टिपोट गरी देखाउन	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको संरक्षणका तरिकाहरु - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरु - स्थानीय रुपमा देखिएका प्राकृतिक तथा दैनिक जीवनशैली यापन गर्ने क्रममा भोगेका शारीरिक जोखिमहरु	संरक्षणका उपायहरु बताउने - शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको संरक्षणका तरिकाहरु चार्टद्वारा प्रस्तुत गर्ने - शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रमा घटेका विभिन्न प्राकृतिक प्रकोप तथा विपत्ति (डुबान, कटान, आगलागी, डढेलो ...आदि) को फोटो तथा भिडियो प्रदर्शन गरी विषयवस्तु प्रष्ट पार्ने - शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा प्राकृतिक सम्पदाहरु (कानेपोखरी, भलुवा सिमसार, कालीकोशी, ..आदि) को फोटो देखाएर त्यसको बारेमा छोटो विवरण प्रस्तुत गर्ने - शिक्षकले विद्यार्थी स्वयंलाई आफूले खेल्दा, दैनिक आवत-जावत गर्दा, घरायसी काममा संलग्न हुँदा हुने शारीरिक जोखिमहरु बारे अनुभव व्यक्त गर्न लगाउने, आफ्नो अनुभव पनि बताउने - विद्यार्थीलाई आफ्नो क्षेत्रमा	लगाउने - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीको संरक्षणका तरिकाहरु टिपोट गर्न लगाउने - आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा भएका प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम सोधी छोटो विवरण लेख्न लगाउने - आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा भएका घटेका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्को बारे र त्यसले मानवीय जीवनमा पारेको असर सोध्ने - आफ्नो दैनिक जीवनमा भोगेका शारीरिक जोखिमहरुको अनुभव भन्न लगाउने । - लामो, छोटो, ठिक बेठिक छुट्याउने, खाली ठाउँ भर्ने र जोडा मिलाउने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने	

				भएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद् बारे समूह विभाजन गरी एक आपसमा छलफल गर्न लगाइ त्यसको परियोजना कार्यमा सहभागी गराउने		
७	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षण नहुँदा देखिने समस्याहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्दा हुने आर्थिक लाभहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम सूचीकरण गरी त्यसको महत्व बताउन - प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद्बाट हाम्रो जनजीवनमा पर्ने असर बुँदागत रुपमा बताउन - आफ्नो दैनिक जीवनशैली यापन गर्ने क्रममा हुने चोटपटक	- स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षण नहुँदा देखिने समस्या - स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्दा हुने आर्थिक लाभ - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम सूचीकरण गरी त्यसको महत्व - प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद्बाट हाम्रो जनजीवनमा पर्ने असर - आफ्नो दैनिक जीवनशैली यापन गर्ने क्रममा हुने चोटपटक तथा शारीरिक जोखिमबाट हुने	- शिक्षकले श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षण नहुँदा देखिने समस्याहरु बताउने - स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरु संकलन गरी संरक्षण गर्दा हुने आर्थिक लाभहरु बताइ दिने - शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रका प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम प्रस्तुत गर्ने सर्सती त्यस्ता सम्पदाहरुको महत्व बताउने - शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा भए घटेका प्राकृतिक प्रकोपको उदाहरण दिँदै त्यसले हाम्रो जनजीवनमा पारेको असर बताउने र टिपोट गर्न लगाउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई आफ्नो दैनिक जीवनयापनको क्रममा	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षण नहुँदा देखिने समस्याहरु सोध्ने - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्दा हुने आर्थिक लाभहरु लेख्न लगाउने - आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा भएका प्राकृतिक सम्पदाको नाम सोधी त्यसको महत्व भन्न लगाउने - आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा भए घटेका प्राकृतिक प्रकोप र विपद्ले पारेको मानवीय असर भन्न लगाउने - आफूले दैनिक जीवनयापनको क्रममा भोगेका शारीरिक चोटपटक सँगसँगै त्यसले पारेको मानसिक असरको	१६

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

		तथा शारीरिक जोखिमबाट हुने मानसिक असर बताउने	मानसिक असर	हुने विभिन्न शारीरिक जोखिम र त्यसबाट हुने मानसिक तनाव/जोखिम बारे बताउने - स्थानीय क्षेत्रमा भएका घटेका प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद्बाट भएको असर समूह कार्य/परियोजना कार्य गराउने र टिपोट गरेका कुराहरु अगाडि आइ भन्न लगाउने	अनुभव व्यक्त गर्न लगाउने - वस्तुगत तथा लामा, छोटा खालका प्रश्नहरु सोध्ने	
८	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका लागि स्थानीय तहबाट भएका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्न सरोकारवालाहरुले गरेका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम साथ साथै त्यसको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बताउन	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका लागि स्थानीय तहबाट भएका प्रयास - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्न सरोकारवालाहरुले गरेका प्रयास - स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम साथसाथै त्यसको महत्व र संरक्षणका उपाय - आफ्नो क्षेत्रमा भएका	- शिक्षकले चार्ट प्रस्तुत गर्दै स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका लागि स्थानीय तहबाट भएका प्रयासहरु बताउने - शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्न सरोकारवालाहरुले गरेका प्रयासहरु बारे बताउने - शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा भएका प्राकृतिक सम्पदाहरुको विवरण बताउँदै त्यसको संरक्षणको उपायहरु विद्यार्थी-विद्यार्थीबिच छलफल	- स्थानीय क्षेत्रमा पाउने जीवजन्तु, चराचुरुङ्गीको संरक्षणका लागि स्थानीय तहबाट भएका प्रयासहरु सोध्ने - स्थानीय क्षेत्रमा पाउने बोटबिरुवा, जडिबुटीहरुको संरक्षण गर्न सरोकारवालाहरुले गरेका प्रयासहरुबारे भन्न र लेख्न लगाउने - आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा भएका प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम भन्न लगाउँदै त्यसको संरक्षणका उपायहरु भन्न लगाउने - आफ्नो क्षेत्र वरपर विभिन्न	१६

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
गाउँपालिकाको कार्यालय
राजमती

		- आफ्नो क्षेत्रमा भएका र हुन सक्ने सम्भावित प्राकृतिक प्रकोप र त्यसको विपद् व्यवस्थापन गर्ने उपायहरुसँगै गरिएका प्रयासहरु बताउन - आफ्नो दैनिक जीवनयापनको क्रममा हुन सक्ने शारीरिक जोखिम र त्यसबाट हुने मानसिक असरको व्यवस्थापनको उपायहरु बताउन	र हुन सक्ने सम्भावित प्राकृतिक प्रकोप र त्यसको विपद्को व्यवस्थापन गर्ने उपाय तथा प्रयास - आफ्नो दैनिक जीवनयापनको क्रममा हुन सक्ने शारीरिक जोखिम र मानसिक असरको व्यवस्थापनको उपाय	गराउने - शिक्षकले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा भए घटेका प्राकृतिक प्रकोप तथा विपत्तिले पारेका मानवीय असर बताउँदै त्यसबाट बच्ने वा विपद् व्यवस्थापनका उपायहरु बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई दैनिक क्रियाकलापबाट हुन सक्ने शारीरिक जोखिम र त्यसको मानसिक असर बताउँदै त्यसको जोखिम व्यवस्थापनका उपायहरु बताउने/छलफल गराउने - प्राकृतिक प्रकोप र विपद् व्यवस्थापन कार्य सम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने - जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी समूह छलफल (Group Discussion) गराउने	रुपबाट हुने प्राकृतिक प्रकोप, विपद्बाट हुने असर र त्यसको व्यवस्थापनका उपायहरु सोध्ने - आफ्नो दैनिक क्रियाकलाप र त्यसबाट हुन सक्ने शारीरिक जोखिम र त्यसबाट हुने असर भन्न लगाउने र व्यवस्थापनका उपायहरु सोध्ने - लामो, छोटो तथा वस्तुगत प्रकारका प्रश्नहरु सोध्ने	
(च) शिक्षा र स्वास्थ्य						
१	शिक्षा र स्वास्थ्य	- दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास गर्न	- दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास - आफ्नो साथी समूहसँग	- शिक्षकले दैनिक रुपमा विद्यार्थी विद्यालय जाँदै गरेको फोटो देखाउँदै नियमित बिद्यालय	- दैनिक रुपमा विद्यालय किन जाने ? भनी सोध्ने - आफ्नो साथी समूहसँग	१६

राजमती ढुङ्गाना
अध्यक्ष

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

		- आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुने असल बानीको विकास गर्न - नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न आवश्यक सामग्रीहरुको नाम भन्न - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा खाने बानीको विकास गर्ने त्यस्ता सामग्रीहरुको नाम भन्न - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नाम भन्न	घुलमिल् हुने असल बानीको विकास - नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा खाने बानीको विकास - आफूलाई डर लाग्ने बस्तु (विभिन्न जनावरहरु, आँधिबेहेरी, चट्याङ, बाढीपहिरो ...आदि)	जानुपर्दछ भन्ने बानीको विकास गर्न प्रोत्साहित गर्ने - शिक्षकले साथी समूहसँग घुलमिल हुने असल बानीको विकास गराउन आपसी बालमैत्री क्रियाकलाप गराउने - शिक्षकले श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्ने क्रियाकलाप गराउने र सरसफाइका सामग्रीहरु चिनाउने - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा खाने बानीको विकास गर्ने त्यस्ता सामग्रीहरुको नाम भन्न लगाउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको बारेमा भन्न लगाउने	घुलमिल हुने असल बानीको विकास हुने तरिका बताउन लगाउने - नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास कसरी गर्न सकिन्छ भनी सोध्ने - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा खाने बानीको विकास कसरी गर्न सकिन्छ भनी सोध्ने - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नाम भन्न लगाउने - जोडा मिलाउने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	
२	शिक्षा र स्वास्थ्य	- दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास गराइ विद्यालयलाई एउटा सिक्ने थलो हो भनी बताउन - आफ्नो साथी समूहसँग	- विद्यालय एउटा सिक्ने थलो - पढ्ने बानीको विकास - सरसफाइका अङ्गको नाम - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा	- शिक्षकले पोस्टर देखाउँदै दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास गराउन विद्यालयलाई एउटा सिक्ने थलो हो भनी बताउने - शिक्षकले साथी समूहसँग खेल	- विद्यालयमा के के कुरा सिकिन्छ भनी सोध्ने - आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुँदा साथीहरुबाट के के कुरा सिक्न सकिन्छ सोध्ने - आफ्नो शरीरको सरसफाइ	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास गराउन - नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न सरसफाइ गर्ने अङ्गहरुको नाम बताउन - स्वच्छ, ताजा खानेकुरा पाउने ठाउँ बताउन - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै त्यस्ता वस्तुहरुको रुप बताउन	पाउने ठाउँ - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुका रुप	खेलाउदै घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास सम्बन्धी क्रियाकलाप गराउने - शिक्षकले नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न सरसफाइ गर्ने अङ्गहरुको नाम बताउदै हातधुने तरिका सिकाउने र पालैपालो धुन लगाउने - शिक्षकले चार्ट प्रस्तुत गर्दै स्वच्छ, ताजा खानेकुरा पाउने ठाउँहरु बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई पालैपालो अगाडी बोलाइ आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै डर लाग्ने वस्तुहरुको रुप बताउन लगाउने	गर्ने अङ्गहरुको नाम सोध्ने - आफ्नो वरपर रहेका स्वच्छ, ताजा खानेकुरा पाउने ठाउँ सोध्ने - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै डर लाग्ने वस्तुहरुको रुप हाउभाउसहित भन्न लगाउने - जोडा मिलाउने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	
३	शिक्षा र स्वास्थ्य	- आफूले पढ्ने विद्यालयको बारेमा छोटो विवरण भन्न - विद्यालयमा अध्ययन गर्ने सिलसिलामा आफूलाई साथी समूहसँग घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास	- आफ्नो विद्यालय - पढ्ने बानीको विकास - पढ्ने र सफासुग्घर हुने बानीको विकास - स्वच्छ र सफा खानेकुरा - आफूलाई डर लाग्ने वस्तु र त्यसले पारेको	- आफूले पढ्ने विद्यालयको बारेमा छोटो विवरण भन्न लगाउने - विद्यालयमा अध्ययन गर्ने सिलसिलामा आफूलाई आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास गराउने - शिक्षकले नियमित रुपमा सफा	- आफूले पढ्ने विद्यालयको बारेमा छोटो विवरण सोध्ने - विद्यालयमा अध्ययन गर्ने सिलसिलामा आफूलाई आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास सम्बन्धी प्रश्न सोध्ने - नियमित रुपमा सफा सुग्घर	१६

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

		गराउन - नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न घर तथा विद्यालय सफा हुनु पर्दछ भन्ने धारणा वताउन - स्वस्थ रहन, स्वच्छ र सफा खानेकुरा खानु पर्छ भनी बताउन - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै त्यसले पारेको असर बताउन	असर	सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न घर तथा विद्यालय सफा हुनु पर्दछ भनी जानकारी दिने र भन्न लगाउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्वास्थ्य रहन स्वच्छ र सफा खानेकुरा खानुपर्छ भनी बताइ दिने - शिक्षकले डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै त्यसले पार्न सक्ने असर बारे बताउने र भन्न लगाउने	हुने बानीको विकास गर्न घर तथा विद्यालय किन सफा हुनु पर्दछ भनी सोध्ने - स्वास्थ्य रहन कस्तो खानेकुरा खानुपर्दछ भनी सोध्ने - आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै त्यसले पारेको असर बारे सोध्ने - खाली ठाउँ, जोडा मिलाउने, ठिक र बेठिक जस्ता उत्तर भन्न र लेख्न लगाउने	
४	शिक्षा र स्वास्थ्य	- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयबिच भिन्नता बताउन - विद्यालयमा आफूले पढ्ने विषयवस्तुहरु र त्यसबाट प्राप्त हुन सक्ने सामान्य ज्ञान बताउन - व्यक्तिगत तथा घरायसी सरसफाइको महत्व बताउन	- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयबिच भिन्नता - विद्यालयमा आफूले पढ्ने विषयवस्तुहरु र त्यसबाट प्राप्त हुन सक्ने सामान्य ज्ञान - व्यक्तिगत तथा घरायसी सरसफाइको महत्व - स्वच्छ र सफा खानेकुरा खाँदा हुने	- शिक्षकले चार्ट देखाउँदै सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयबिच भिन्नता बताउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै विद्यालयमा आफूले पढ्ने विषयवस्तुहरु र त्यसबाट प्राप्त हुन सक्ने सामान्य ज्ञान बताउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै व्यक्तिगत तथा घरायसी सरसफाइको महत्व बताउँदै	- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयबिच भिन्नता भन्न र लेख्न लगाउने - विद्यालयमा आफूले पढ्ने विषयवस्तुहरुको बारेमा भन्न र लेख्न लगाउने - व्यक्तिगत तथा घरायसी सरसफाइको महत्वको बारेमा सोध्ने - स्वच्छ र सफा खानेकुरा खाँदा हुने फाइदाहरु पालैपालो भन्न	१३

		- स्वच्छ र सफा खानेकुरा खाँदा हुने फाइदाहरु बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको अवधारणा दिन	फाइदा - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको अवधारणा	भन्न लगाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै स्वच्छ र सफा खानेकुरा खाँदा हुने फाइदाहरु बताउने - शिक्षकले श्रव्यदृश्य सामग्री देखाउँदै भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको अवधारणा दिने	लगाउने - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको बारेमा भन्न लगाउने - खाली ठाउँ, जोडा मिलाउने ठिक र बेठिक प्रश्नहरु सोधि उत्तर भन्न र लेख्न लगाउने	
५	शिक्षा र स्वास्थ्य	- विद्यालयका तहगत प्रकारहरु र आफ्नो विद्यालय वरिपरिका विद्यालयहरुको नाम बताउन - पढाइबाट हुने व्यावहारिक फाइदाहरु बताउन - घर र विद्यालयको सरसफाइको महत्व बताउन - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को धारणा बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको महत्व बताउन	- विद्यालयका तहगत प्रकारहरु - पढाइबाट हुने व्यावहारिक फाइदा - घर र विद्यालयको सरसफाइको महत्व - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) (चाउचाउ, आलुचिप्स, कुरमुरे, चटपटे, पानीपुरी, चिसो पेय पदार्थ ...आदि) - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको महत्व	- शिक्षकले चार्ट देखाउँदै विद्यालयका तहगत प्रकारहरु र आफ्नो विद्यालय वरिपरिका विद्यालयहरुको नाम बताउने र भन्न लगाउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई पढाइबाट हुने व्यावहारिक फाइदाहरु बताइ दिने र भन्न लगाउने - शिक्षकले घर र विद्यालयको सरसफाइको महत्व किन छ भनी विद्यार्थीहरुलाई पालैपालो सोध्ने - शिक्षकले मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) जस्तैः चाउचाउ, कुरमुरे, चिप्स, तयारी अचार आदि, देखाउँदै ती खानेकुराहरुले पार्ने	- विद्यालयका तहगत प्रकारहरु र आफ्नो विद्यालय वरिपरिका विद्यालयहरुको नाम भन्न र लेख्न लगाउने - विद्यार्थीलाई पढाइबाट हुने व्यावहारिक फाइदाहरु भन्न र लेख्न लगाउने - घर र विद्यालयको सरसफाइ किन गर्नुपर्छ भनी सोध्ने - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) के के हुन् भनी सोध्ने - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको महत्व सोध्ने - खाली ठाउँ, जोडा मिलाउने ठिक र बेठिक प्रश्नहरु सोधि उत्तर भन्न र लेख्न लगाउने	१३

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		-		असरहरुबारे बताउँदै भन्न र लेख्न लगाउने - शिक्षकले भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालयको महत्व किन छ भनी बताउने		
६	शिक्षा र स्वास्थ्य	- विद्यालयबाट प्राप्त हुने साधारण सैद्धान्तिक ज्ञानलाई व्यावहारिक सिपसँग जोड्ने उदाहरण बताउन - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) का बेफाइदाहरु बताउन - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्याउने - नियमित खोपको सामान्य परिचय दिदैं स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको नाम भन्न - भयरहित शान्तिपूर्ण	- विद्यालयबाट प्राप्त हुने साधारण सैद्धान्तिक ज्ञानलाई व्यावहारिक रुपान्तरण - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) बाट हुने बेफाइदा - कुहिने र नकुहिने फोहोर - नियमित खोप र स्थानीय खोप केन्द्र - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय नहुँदा विद्यार्थीमा पर्ने मानसिक प्रभाव - हरित विद्यालयको अवधारणा र त्यसको आवश्यकता	- शिक्षकले विद्यालयबाट प्राप्त हुने साधारण सैद्धान्तिक ज्ञानलाई व्यावहारिक सिपसँग जोड्ने उदाहरण दिदैं बताउने - शिक्षकले मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) हरुको चित्र देखाउदै त्यसका बेफाइदाहरु बताउने - शिक्षकले चार्ट देखाउदै घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने पहिचान गरी छुट्याउन सिकाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउदै नियमित खोपको सामान्य परिचय र स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको नाम भनिदिने र भन्न लगाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउदै भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय	- विद्यालयबाट प्राप्त हुने साधारण सैद्धान्तिक ज्ञानलाई व्यावहारिक सिपसँग जोड्ने उदाहरण लेख्न लगाउने - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को बेफाइदाहरुको सूची तयार गर्न लगाउने - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने अगल अगल सूची तयार गर्न लगाउने - नियमित खोपहरु र नजिकै रहेको खोप केन्द्रहरुको नाम सोध्ने - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय नहुँदा विद्यार्थीमा पर्ने मानसिक प्रभाव सोध्ने - हरित विद्यालयको आवश्यकता सोध्ने	१३

		विद्यालय नहुँदा विद्यार्थीमा पर्ने मानसिक प्रभाव बताउन - हरित विद्यालयको अवधारणा दिदैं हरित विद्यालयको आवश्यकता बताउन		नहुँदा विद्यार्थीमा पर्ने मानसिक प्रभाव बारे बताउदै लेख्न लगाउने - हरित विद्यालयको अवधारणा र आवश्यकता बारे बताउदै लेख्न लगाउने	- लामो, छोटो, खाली ठाउँ, जोडा मिलाउने र ठिक बेठिक प्रश्नहरु सोधि उत्तर भन्न र लेख्न लगाउने	
७	शिक्षा र स्वास्थ्य	- तत्काल रोजगार तथा व्यवसाय गर्न छोटो अवधिको तालिमको आवश्यकता र स्थानीय तहमा सञ्चालित तालिम कार्यक्रमहरुको नाम बताउन - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) का बेफाइदाहरु बुझी स्वस्थ खानेकुरा खाने बानीको विकास गराउन - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोर मैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्टयाइ	- तत्काल रोजगार तथा व्यवसाय गर्न छोटो अवधिको तालिमको आवश्यकता र स्थानीय तहमा सञ्चालित तालिम कार्यक्रम - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) का बेफाइदाहरु बुझी स्वस्थ खानेकुरा खाने बानीको विकास - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्टयाइ सम्बन्धित स्थान व्यवस्थापन - नियमित खोपको	- शिक्षकले चार्ट देखाउदै तत्काल रोजगार तथा व्यवसाय गर्न छोटो अवधिको तालिमको आवश्यकता र स्थानीय तहमा सञ्चालित तालिम कार्यक्रमहरुको नाम बताउने - शिक्षकले मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) का बेफाइदाहरु बुझाइ स्वस्थ खानेकुरा खाने बानीको विकास गर्नुपर्छ भनी बताउने - विद्यार्थीहरुलाई घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्टयाइ तोकिएको रङको भाडोमा व्यवस्थापन गर्न सिकाउने	- तत्काल रोजगार तथा व्यवसाय गर्न छोटो अवधिको तालिमको आवश्यकता र स्थानीय तहमा सञ्चालित तालिम कार्यक्रमहरुको नाम लेख्न लगाउने - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) का बेफाइदाहरु के के हुन भनी सोध्ने - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्टयाइ कसरी सम्बन्धित स्थान व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ सोध्ने - खोपको परिचय दिदैं स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको	१३

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		सम्बन्धित स्थान व्यवस्थापन गर्न - नियमित खोपको सामान्य परिचय दिदैं स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको नाम र ती केन्द्रबाट पाइने सेवाहरु बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावकले गर्ने भूमिका बताउन - हरित विद्यालय बनाउन शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थीले खेल्ने भूमिका बताउन	सामान्य परिचय दिदैं स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको नाम र ती केन्द्रबाट पाइने सेवा - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावकले गर्ने भूमिका - हरित विद्यालय बनाउन शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थीले खेल्ने भूमिका	- शिक्षकले नियमित खोप केन्द्रको सामान्य परिचय दिदैं स्थानीय तहमा रहेका खोप केन्द्रहरुको नाम र ती केन्द्रबाट पाइने सेवाहरु बारे बताउने - शिक्षकले भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावकले गर्ने भूमिकाको बारेमा छुट्टाछुट्टै रुपमा भन्न र लेख्न लगाउने - शिक्षकले हरित विद्यालय बनाउन शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थीले के के भूमिका खेल्नुपर्दछ भनी बताइ दिने	नाम र ती केन्द्रबाट पाइने सेवाहरु बारे सोध्ने - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावकले खेल्ने अलग अलग भूमिका लेख्न लगाउने - हरित विद्यालय बनाउन शिक्षक, अभिभावक र विद्यार्थीले खेल्ने अलग अलग भूमिका लेख्न लगाउने - हरेक दिनको सिकाइ क्रियाकलापको अन्त्यमा सम्बन्धित विषयका छोटो प्रश्न सोध्ने, भन्न लगाउने, लेख्न लगाउने, परियोजना कार्य गर्न दिने जस्ता विधिहरु अपनाएर मूल्याङ्कन गर्ने	
८	शिक्षा र स्वास्थ्य	- माध्यमिक तहमा अध्ययन गर्ने ऐच्छिक विषय र प्राविधिक धारका विषयहरुको क्षेत्र बताउन - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को प्रयोग रोक्न	- माध्यमिक तहमा अध्ययन गर्ने ऐच्छिक र प्राविधिक धारका विषय - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को प्रयोग रोक्न स्थानीयस्तरमा	- शिक्षकले चार्टको सहायताले माध्यमिक तहमा अध्ययन गर्ने ऐच्छिक विषय र प्राविधिक धारका विषयहरुको क्षेत्र बताउने - शिक्षकले चार्ट देखाउदै मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को	- माध्यमिक तहमा अध्ययन गर्ने ऐच्छिक विषय र प्राविधिक धारका विषयहरुको क्षेत्र भन्न र लेख्न लगाउने - मिसावटयुक्त अस्वस्थ पत्रु खानेकुरा (Junk Food) को प्रयोग रोक्न स्थानीयस्तरमा गरिएका प्रयासहरुबारे	१३

		स्थानीय स्तरमा गरिएका प्रयासहरु बताउन - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्याउने अभ्यासमा सहभागी गराउन - फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय रुपमा देखिने संक्रमित रोगहरुको पहिचान गरी त्यसबाट बच्ने उपायहरु बताउन - आकस्मिक स्वास्थ्य समस्या र सामान्य उपचारका विधिहरु बताउन - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट	गरिएका प्रयास - कुहिने र नकुहिने फोहोर छुट्याउन र व्यवस्थापन - स्थानीय रुपमा देखिने संक्रमित रोगहरुको पहिचान र बच्ने उपाय - आकस्मिक स्वास्थ्य समस्या र सामान्य उपचारका विधि - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयास - हरित विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयास	प्रयोग रोक्न स्थानीय स्तरमा गरिएका प्रयासहरु बताउने - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्याउन पालैपालो लगाउने - फोहोर व्यवस्थापनका लागि स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बताउने - शिक्षकले चार्ट देखाउदै स्थानीय रुपमा देखिने संक्रमित रोगहरुको पहिचान गर्न लगाउने र त्यसबाट बच्ने उपायहरु बताउने - शिक्षकले आकस्मिक स्वास्थ्य समस्या र सामान्य उपचारका विधिहरु बताउने - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बताउने - हरित विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बताउने	छलफल गराइ बुँदागत टिपोट गर्न लगाउने - घर र विद्यालयबाट निस्कने फोहोरमैलालाई कुहिने र नकुहिने प्रकृतिको आधारमा छुट्याउने अभ्यासमा सहभागी गराउने र शिक्षकले अवलोकन गर्ने - फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु भन्न र लेख्न लगाउने - स्थानीय रुपमा देखिने संक्रमित रोगहरुको पहिचान गरी त्यसबाट बच्ने उपायहरु भन्न र लेख्न लगाउने - आकस्मिक स्वास्थ्य समस्या र सामान्य उपचारका विधिहरु भन्न र लेख्न लगाउने - भयरहित शान्तिपूर्ण विद्यालय बनाउन स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बारे छलफल गराइ बुँदा टिपोट गर्न लगाउने - हरित विद्यालय बनाउन	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती ड्ड्नाम
अध्यक्ष

		गरिएका प्रयासहरु बताउन - हरित विद्यालय बनाउन स्थानीय स्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बताउन			स्थानीयस्तरबाट गरिएका प्रयासहरु बारे छलफल गराइ बुँदा टिपोट गर्न लगाउने - हरेक दिनको सिकाइ क्रियाकलापको अन्त्यमा सम्बन्धित विषयका छोटो प्रश्न सोध्ने, भन्न लगाउने, लेख्न लगाउने, परियोजना कार्य गर्न दिने जस्ता अनेकौं विधिहरु अपनाएर मूल्याङ्कन गर्ने	
(छ) स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य						
१		- आफ्नो गाउँपालिकाको नाम बताउन - आफू बसेको वडा नम्बर बताउन - आफ्नो देशको नाम बताउन - आफू बसेको देशको नागरिक भएको बताउन	- आफ्नो गाउँपालिकाको नाम - आफू बसेको वडा नम्बर - आफ्नो देशको नाम - आफू बसेको देशको नागरिक	- शिक्षकले आफ्नो गाउँपालिकाको नक्शा देखाउदै नाम बताउने - आफू बसेको वडा नम्बर बताउने - शिक्षकले नक्शा देखाउदै आफ्नो देशको नाम बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई आफू बसेको देशको नागरिक भएको बताउने	- आफ्नो गाउँपालिकाको नाम भन्न लगाउने - आफू बसेको वडा नम्बर बताउन लगाउने - आफ्नो देशको नाम बताउन लगाउने - विद्यार्थीलाई आफू कुन देशको नागरिक हो सोध्ने - जोडा मिलाउने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	२६
२		- आफ्नो गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम बताउन	- आफ्नो गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको ठाउँ - आफू बसेको वडाको	- शिक्षकले नक्शा देखाउदै आफ्नो गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम	- आफ्नो गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम भन्न लगाउने	२६

संतोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- आफू बसेको वडाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम बताउन - आफू बसेको वडाको वडाध्यक्षको नाम बताउन - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वको नाम बताउन	कार्यालय रहेको ठाउँ - आफू बसेको वडाको वडाध्यक्ष - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्व	बताउने - शिक्षकले नक्शा देखाउदै आफू बसेको वडाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम बताउने र भन्न लगाउने - आफू बसेको वडाको वडाध्यक्षको नाम बताइ दिने र भन्न लगाउने - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वको नाम विद्यार्थीहरुलाई खोजी गर्न लगाइ कक्षा कोठामा प्रस्तुत गर्न लगाउने	- आफू बसेको वडाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम भन्न लगाउने - आफू बसेको वडाको वडाध्यक्षको नाम भन्न लगाउने - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वको नाम घरमा सोधखोज गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने - जोडा मिलाउने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	

सन्तोष ... प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम अध्यक्ष

३		- आफू बसेको वडाको वडा सदस्यहरुको सङ्ख्या र नाम बताउन - छिमेकी वडा नम्बर र वडाध्यक्षहरुको नाम बताउन - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वले गरेका योगदानको नाम बताउन - आफू पनि सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित नागरिक हुने बताउन	- आफू बसेको वडाको वडा सदस्य सङ्ख्या र नाम - छिमेकी वडा नम्बर र वडाध्यक्षको नाम - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वले गरेका योगदान - आफ्नो कर्तव्य	- शिक्षकले वडाको नक्सा देखाउँदै आफू बसेको वडाको वडा सदस्यहरुको सङ्ख्या र नाम बताउने - शिक्षकले छिमेकी वडा नम्बर र वडाध्यक्षहरुको नाम बताउने - शिक्षकले पोस्टर, चार्ट देखाउँदै टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वले गरेका योगदानको बारेमा आफ्ना अभिभावकलाई सोधी भन्न लगाउने - आफू पनि सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित नागरिक बन्नु पर्छ भन्ने धारणाको विकास गराउने	- आफू बसेको वडाको वडा सदस्यहरुको सङ्ख्या र नाम भन्न लगाउने - छिमेकी वडा नम्बर र वडाध्यक्षहरुको नाम बताउन - आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वले गरेका योगदानको बारेमा अभिभावकलाई सोधी ल्याएका कुराहरुको छलफल गराइ टिपोट गर्न लगाउने - आफू पनि सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित नागरिक हुन के गर्नु पर्दछ भनी सोध्ने - जोडा मिलाउने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	२६

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

४		- आफ्नो छिमेकी पालिकाहरुको नाम बताउन - वडामा रहेका सार्वजानिक सेवा प्रदायक कार्यालयको नाम बताउन - नागरिक अधिकार सँगसँगै आफूले गर्ने कर्तव्यहरु बताउन - ट्राफिक नियमको अवधारणा बताउन	- आफ्नो छिमेकी पालिका - वडामा रहेका सार्वजानिक सेवा प्रदायक कार्यालय - नागरिक अधिकार र कर्तव्य - ट्राफिक नियम	- शिक्षकले मोरङ जिल्लाको नक्सा देखाउँदै आफ्ना छिमेकी पालिकाहरुको नाम भन्न र लेख्न लगाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै वडामा रहेका सार्वजानिक सेवा प्रदायक कार्यालयको नाम बताउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै नागरिक अधिकार सँगसँगै आफूले गर्ने कर्तव्यहरु बताउने र लेख्न लगाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै ट्राफिक नियमको अवधारणा दिने	- आफ्नो छिमेकी पालिकाहरुको नाम सोध्ने - वडामा रहेका सार्वजानिक सेवा प्रदायक कार्यालयको नाम सोध्ने - नागरिक अधिकार सँगसँगै आफूले गर्ने कर्तव्यहरुको सूची बनाउन लगाउने - ट्राफिक नियमको बारेमा भन्न र लेख्न लगाउने - जोडा मिलाउने, खाली ठाउँ भर्ने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	१७
५		- वडा समिति गठन प्रक्रिया बताउन - वडा कार्यालयहरुले दिने मुख्य सेवाहरु बताउन - समाज र स्थानीयस्तरको विकासको लागि नागरिकले गर्ने कार्यहरु बताउन	- वडा समिति गठन प्रक्रिया - वडा कार्यालयका सेवा - समाज र स्थानीयस्तरको विकासको लागि नागरिकले गर्ने कार्य - ट्राफिक चिन्ह र नियम	- शिक्षकले निर्वाचनबाट वडा समिति गठन हुने प्रक्रिया बताउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै वडा कार्यालयहरुले दिने मुख्य सेवाहरु बताउने - शिक्षकले समाज र स्थानीयस्तरको विकासको लागि नागरिकले गर्ने कार्यहरु बताइ दिने	- वडा समिति गठन प्रक्रियाबारे सोध्ने - वडा कार्यालयहरुले दिने मुख्य सेवाहरु लेख्न लगाइ पालैपालो भन्न लगाउने - समाज र स्थानीयस्तरको विकासको लागि नागरिकले गर्नु पर्ने कार्यहरुको सूची बनाउन लगाउने - ट्राफिक चिन्हहरुको बारेमा	१७

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- ट्राफिक चिन्ह र नियमहरु बताउन		- शिक्षकले ट्राफिक चिन्ह र नियमहरुको चार्ट देखाउँदै जानकारी गराउने	सोध्ने - खाली ठाउँ, जोडा मिलाउने ठिक र बेठिक प्रश्नहरु सोधि उत्तर भन्न र लेख्न लगाउने	
६		- स्थानीय गाउँ कार्यपालिकाको गठन प्रक्रिया बताउन - स्थानीय गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार बताउन - स्थानीय गाउँपालिकाले दिने सेवा बताउन - स्थानीय रुपमा बसोबास गर्ने नागरिकको मुख्य कर्तव्य बताउन - ट्राफिक नियमको महत्व बताउन - स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान) चिन्न	- गाउँ कार्यपालिकाको गठन प्रक्रिया - गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार - गाउँपालिकाले दिने सेवा - नागरिक कर्तव्य - ट्राफिक नियमको महत्व - स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्व (विगत र वर्तमान)	- शिक्षकले गाउँपालिकाको चार्ट देखाउँदै प्रत्येक वडाबाट सदस्यहरुको रुपमा कसरी निर्वाचित भएर गाउँ कार्यपालिकाको गठन हुन्छ भनी बताउने - शिक्षकले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा भएको व्यवस्था बमोजिमको चार्ट देखाइ गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार बताउने - शिक्षकले सम्भव भए स्थानीय वडा कार्यालय वा गाउँपालिकाको कार्यालयको भ्रमण गराउने र प्रवाह गर्ने सेवाबारे टिपोट गराउने - शिक्षकले स्थानीय रुपमा बसोबास गर्ने नागरिकको मुख्य कर्तव्य बताइदिने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै	- स्थानीय गाउँपालिकाको गठन प्रक्रिया बारे सोध्ने - स्थानीय गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकारको सूची बनाउन लगाउने - स्थानीय गाउँपालिकाले दिने सेवाहरुको टिपोट गरी पालैपालो भन्न प्रस्तुत गर्न लगाउने - स्थानीय रुपमा बसोबास गर्ने नागरिकको मुख्य कर्तव्य सोध्ने - ट्राफिक नियमको महत्व बारे सोध्ने - विद्यार्थीले आ- आफ्नो क्षेत्रको स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान) बारेमा अभिभावकसँग सोधी ल्याएका कुरालाई टिपोट गरी पृष्ठपोषण गरिदिने - हरेक दिनको सिकाइ	१७

संन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती ...
अध्यक्ष

				ट्राफिक नियमको महत्व बताउने - शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान)को बारेमा आ- आफ्नो क्षेत्रका अभिभावकसँग बुझ्न लगाइ टिपोट गराउनुका साथै कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने	क्रियाकलापको अन्त्यमा सम्बन्धित विषयका छोटो प्रश्न सोध्ने, भन्न लगाउने, लेख्न लगाउने, परियोजना कार्य गर्न दिने जस्ता विधिहरु अपनाएर मूल्याङ्कन गर्ने	
७		- गाउँसभाको गठन प्रक्रिया बताउन - गाउँसभाको आवश्यकता र यसले गर्ने मुख्य काम बताउन - स्थानीय रुपमा विशेष योगदान पुऱ्याउने व्यक्तित्वहरुको परिचय दिने तथा छोटो विवरण बताउन - असल नागरिक भएको कारणले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने कुरा बताउन - ट्राफिक नियम पालना नगर्दा हुन सक्ने सम्भावित दुर्घटनाहरु	- गाउँसभाको गठन प्रक्रिया - गाउँसभाको आवश्यकता र काम - स्थानीय रुपमा विशेष योगदान पुऱ्याउने व्यक्तित्वहरुको परिचय - सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण - ट्राफिक नियम पालना नगर्दा हुन सक्ने सम्भावित दुर्घटना	- शिक्षकले चार्ट देखाउदै गाउँसभाको गठन प्रक्रिया बताउने - शिक्षकले गाउँसभाको आवश्यकता र यसले गर्ने मुख्य कामहरु बताउने - आ- आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा विशेष योगदान पुऱ्याउने व्यक्तित्वहरुको परिचय दिने तथा छोटो विवरण बताउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै एउटा असल नागरिकले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्नु पर्दछ भन्ने कुरा बताउने - शिक्षकले विभिन्न दुर्घटनासँग सम्बन्धित चार्ट देखाउँदै ट्राफिक नियम पालना नगर्दा	- गाउँसभाको गठन प्रक्रिया बारे सोध्ने - गाउँसभाको आवश्यकता र यसले गर्ने मुख्य काम बताउन लगाउने - आ- आफ्नो स्थानीय ठाउँमा विशेष योगदान पुऱ्याउने कुनै एक व्यक्तिको बारेमा अभिभावकलाई सोधी प्रतिवेदन लेख्न लगाउने - असल नागरिक भएको कारणले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण किन गर्नु पर्छ भनी सोध्ने - ट्राफिक नियम पालना नगर्दा हुन सक्ने सम्भावित दुर्घटनाहरुको बारेमा भन्न लेख्न	१७

		बताउन		हुन सक्ने सम्भावित दुर्घटनाहरु बारे बताउने	लगाउने - हरेक दिनको सिकाइ क्रियाकलापको अन्त्यमा सम्बन्धित विषयका छोटो प्रश्न सोध्ने, भन्न लगाउने, लेख्न लगाउने, परियोजना कार्य गर्न दिने जस्ता विधिहरु अपनाएर मूल्याङ्कन गर्ने	
८		- स्थानीय गाउँपालिकाले गर्ने विकासका योजनाहरु बताउन - स्थानीय गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रमहरु बताउन - स्थानीय गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा जनसङ्ख्या बारे छोटो विवरण बताउन - गाउँपालिकाको वडा विभाजित नक्सा बनाइ भर्न - कार्यालय तथा सङ्घ/ संस्थाहरुमा हुने बेरुजु र भ्रष्टचारको अवधारणा बताउन	- विकासका योजनाहरु - स्थानीय गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम - स्थानीय गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा जनसङ्ख्या - गाउँपालिकाको नक्सा - कार्यालय तथा सङ्घ/संस्थाहरुमा हुन सक्ने बेरुजु र भ्रष्टचारको अवधारणा - स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान। को योगदान (खड्गनारायण राजवंशी, साफीलाल धिमाल, प्रेमप्रसाद पराजुली,	- शिक्षकले चार्टको आधारमा गाउँपालिकाले गर्ने विकासका योजनाहरु बताउने - शिक्षकले गाउँ सभाबाट प्रमाणित गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरुको चार्ट देखाउँदै बताउने - शिक्षकले केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग (CBS) ले प्रकाशित गरेको चार्टको आधारमा गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा जनसङ्ख्याबारे छोटो विवरण बताउने - शिक्षकले गाउँपालिकाको वडा विभाजित नक्सा दखाउदै नक्सा बनाउने कार्य सिकाउने (Tracing तथा वर्ग विधिबाट)	- स्थानीय गाउँपालिकाले गर्ने विकासका योजनाहरुको टिपोट गर्न लगाउने - स्थानीय गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रमहरु सोध्ने - स्थानीय गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा जनसङ्ख्या बारे सोध्ने - गाउँपालिकाको वडा विभाजित नक्सा बनाउन लगाउने - कार्यालय तथा सङ्घ/संस्थाहरुमा के कस्ता बेरुजुहरु र भ्रष्टचार हुन सक्छन् टिपोट गर्न लगाउने - स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान) को योगदानबारे	१७

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		- स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान) को योगदान बताउन	काशीनाथ दाहाल ...आदि)	- शिक्षकले कार्यालय तथा सङ्घ/संस्थाहरुमा हुन सक्ने बेरुजु र भ्रष्टचारको प्रकृतिको अवधारणा बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख व्यक्तित्वहरु (विगत र वर्तमान) को योगदानको विषयमा बुझ्नका लागि गाउँका अग्रज व्यक्ति,परिवारका मानिसहरु बुझ्न लगाइ उनीहरुको बारेमा टिपोट गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने र पृष्ठपोषण गरिदिने	स्थानीय समुदायमा बुझी प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न लगाउने - हरेक दिनको सिकाइ क्रियाकलापको अन्त्यमा सम्बन्धित विषयका छोटो प्रश्न सोध्ने, भन्न लगाउने, लेख लगाउने, परियोजना कार्य गर्न दिने जस्ता विधिहरु अपनाएर मूल्याङ्कन गर्ने	
(ज) खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था						
१	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- आफूलाई मनपर्ने खेलको नाम भन्न - आफूलाई मनपर्ने खेलमा सहभागी हुन - आफ्नो विद्यालयमा भएको बाल क्लबको नाम बताउन - आफ्नो घर वरपर रहेको सङ्घ/संस्थाको नाम बताउन	- आफूलाई मनपर्ने खेल (टोपी लुकाइ, आसपास, चकलेट दौड, चुङ्गी......आदि) - खेलमा सहभागिता - आफ्नो विद्यालयको बाल क्लब - अन्य सङ्घ/संस्था	- शिक्षकले विद्यार्थीलाई पालैपालो आफूलाई मनपर्ने खेलको नाम भन्न लगाउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई उनीहरुलाई मनपर्ने खेलमा सहभागिता गराउने र आफूले अवलोकन गर्ने - शिक्षकले विद्यालयमा भएको बाल क्लबको नाम बताउने - शिक्षकले वरिपरि रहेका विभिन्न सङ्घ/संस्थाहरु देखाउँदै नाम	- विद्यार्थीलाई मनपर्ने खेलको नाम भन्न लगाउने - विभिन्न खेलमा आफू पनि सहभागी भइ खेल खेलाउने - आफ्नो विद्यालयमा भएको बाल क्लबको नाम भन्न लगाउने - आफ्नो घर वरपर रहेको सङ्घ/संस्थाको नाम पालैपालो भन्न लगाउने - जोडा मिलाउने, ठिक र	१२

कौलेपोखरी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय कामपोखरी,सर्लाही १ नं. प्रदेश, नेपाल

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

				बताउने	बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	
२	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेलहरुको नाम बताउन - आफूलाई मनपर्ने खेलको नियम बताइ खेलमा सहभागी हुन - आफ्नो विद्यालयमा भएको बाल क्लबको सदस्यहरुको नाम भन्न - आफ्नो घर वरपर रहेको सङ्घ/संस्थाको मुख्य कार्य बताउन	- स्थानीय खेल (आसपास, रिले दौड, घैंटो फुटाइ, चकलेट दौड......... आदि) - खेलको नियम - बाल क्लबको सदस्यहरुको नाम - सङ्घ/संस्थाको मुख्य कार्य	- शिक्षकले विद्यार्थीलाई पालैपालो स्थानीय खेलहरुको नाम भन्न लगाइ टिपोट गर्दै जाने र आफूले बताइ दिने - शिक्षकले खेल र खेल खेल्दा अपनाउनु पर्ने नियमको बारेमा बताइ दिने - शिक्षकले नाम भएको चार्ट प्रस्तुत गर्दै विद्यालयमा गठन बाल क्लबको सदस्यहरुको नाम बताउने - शिक्षकले विद्यालय वरिपरि रहेका सङ्घ/संस्थाको मुख्य कार्यको बारेमा बताउने	- स्थानीय खेलहरुको नाम बताउन लगाउने - आफूलाई मनपर्ने खेलको नियम बताइ खेलमा सहभागी गराउने - आफ्नो विद्यालयमा भएको बाल क्लबको सदस्यहरुको नाम भन्न लगाउने - आफ्नो घर वरपर रहेको सङ्घ/संस्थाको मुख्य कार्य बताउन लगाउने - जोडा मिलाउने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	१२
३	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेलहरुमा सहभागी हुँदै शारीरिक व्यायामका तरिकाहरु बताउन - साथी समूहमा भेला भइ खेलका नियमहरु छलफल गर्न - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको नाम	- स्थानीय खेल र शारीरिक व्यायामका तरिका - खेलका नियम - सङ्घ/संस्थाहरुको नाम र स्थान (सहकारी संस्थाहरु-रमाइलो जनएकता साकोस, जागृती साकोस,	- शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्थानीय खेलहरुमा सहभागी गराउदै शारीरिक व्यायामका तरिकाहरु बताइ दिने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई समूहमा भेला गराइ खेलका नियमहरु छलफल गराउने - शिक्षकले स्थानीय ठाउँमा रहेका सङ्घ/संस्थाहरु देखाउँदै	- स्थानीय खेलहरुमा सहभागी हुँदै शारीरिक व्यायामका तरिकाहरु भन्न लगाउने - साथी समूहमा भेला भइ खेलका नियमहरु भन्न र लेख्न लगाउने - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको नाम र रहेको स्थानहरु लेख्न लगाउने	१२

		र रहेको स्थान बताउन - स्थानीय सङ्घ/संस्थामा कार्यरत व्यक्तिहरुको नाम भन्न	जनमुखी साकोस, केरौन साकोस, कालिस्थान साकोस, बालसूर्य साकोस ...आदि, वन उपभोक्ता समिति- ग्रामिण सुधार, जागृति सामुदायिक वन ...आदि, क्लबहरु- मितेरी युवा क्लब, प्रगतिशिल युवा क्लब ...आदी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी ...आदि) - स्थानीय सङ्घ/संस्थामा कार्यरत व्यक्तिहरु	त्यसको नाम र रहेको स्थान बताउने - शिक्षकले स्थानीय ठाउँमा रहेका सङ्घ/संस्थाहरु देखाउँदै स्थानीय सङ्घ/संस्थामा कार्यरत व्यक्तिहरुको नाम भनी दिने	- स्थानीय सङ्घ /संस्थामा कार्यरत व्यक्तिहरुको नाम लेख्न र भन्न लगाउने - जोडा मिलाउने, खाली ठाउँ भर्ने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	
४	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेलको महत्व बताउदै खेलमा सहभागी हुने - स्थानीय खेलाडीहरुको नाम बताउन - शारीरिक व्यायाम तथा खेलमा सहभागी हुँदा स्वास्थमा हुने फाइदाहरु बताउन - स्थानीय सङ्घ/सस्थाहरुको मुख्य	- स्थानीय खेलको महत्व (फुटबल, भलिबल, कपर्दी, तेक्वान्दो...... आदि) - स्थानीय खेलाडीहरुको नाम (गंगा/जमुना गुरुङ, बुद्धिमान धिमाल, खिन्द्र घिमिरे, दिनेश बानियाँ ...आदि) - शारीरिक व्यायाम तथा खेलबाट हुने फाइदा	- शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्थानीय खेलको महत्व बताउदै खेलमा सहभागी गराउने र अवलोकन गर्ने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्थानीय क्षेत्रमा रहेका खेलाडीहरुको नाम सोधी खोजी गरी ल्याउन लगाउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै शारीरिक व्यायाम तथा खेलमा सहभागी हुँदा स्वास्थमा हुने	- स्थानीय खेलको महत्व बताउन लगाउने - स्थानीय खेलाडीहरुको नाम भन्न र लेख्न लगाउने - शारीरिक व्यायाम तथा खेलमा सहभागी हुँदा स्वास्थमा हुने फाइदाहरु भन्न र लेख्न लगाउने - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य कामहरुको सूची बनाउन लगाउने	१०

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

		कामहरु बताउन	- सङ्घ/संस्थाहरुको काम (बैंक)	फाइदाहरु बारे बताउने - शिक्षकले स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको अवलोकन गराइ त्यसका मुख्य कामहरु बताउने	- जोडा मिलाउने, खाली ठाउँ भर्ने, ठिक र बेठिक छुट्याउने जस्ता प्रश्न सोध्ने	
५	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेलबाट हुने फाइदाहरु बताउन - स्थानीय रुपमा खेल खेलाउने सङ्घ/संस्थाहरुको नाम बताउन - शारीरिक व्यायाम गर्दा पालना गर्नु पर्ने नियमहरु (अनुशासन) बताउन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य सेवाहरु बताउन	- खेलबाट हुने फाइदा - खेल खेलाउने सङ्घ/संस्था - शारीरिक व्यायाम गर्दा पालना गर्नु पर्ने नियम - सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य सेवा (अस्पताल)	- शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्थानीय खेलबाट हुने फाइदाहरु बताइ दिने - शिक्षकले स्थानीय रुपमा खेल खेलाउने सङ्घ/संस्थाहरुको नाम बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई चार्ट प्रस्तुति गर्दै शारीरिक व्यायाम गर्दा पालना गर्नु पर्ने नियमहरु (अनुशासन) बताउने - शिक्षकले स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य सेवाहरुबारे बताउने	- स्थानीय खेलबाट हुने फाइदाहरु लेख्न लगाउने - स्थानीय रुपमा खेल खेलाउने सङ्घ/संस्थाहरुको नाम भन्न लगाउने - शारीरिक व्यायाम गर्दा पालना गर्नु पर्ने नियमहरु (अनुशासन)को बारेमा भन्न र लेख्न लगाउने - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य सेवाहरु लेख्न लगाइ पालैपालो भन्न लगाउने - खाली ठाउँ, जोडा मिलाउने ठिक र बेठिक प्रश्नहरु सोधि उत्तर भन्न र लेख्न लगाउने	१०

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डङ्गनाम
अध्यक्ष

६	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- राष्ट्रियस्तरमा कहलिएका स्थानीय खेलाडीहरुको नाम र योगदान बताउन - स्थानीयस्तरमा सञ्चालन भइ रहेका खेलको नाम र खेल्ने तरिकाहरु बताउन - योगाभ्यासको अवधारणासँगै यसको महत्व बताउन - नजिकै रहेका सामुदायिक सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य कार्यहरु बताउन	- राष्ट्रिय खेलांडीहरुको नाम र योगदान - खेल, खेल्ने तरिका र महत्व (फुटबल, भलिबल, कपर्दी, तेक्वान्दो...... आदि) - योगाभ्यास र महत्व - सामुदायिक सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य कार्य (सामुदायिक केन्द्र र क्लब)	- शिक्षकले राष्ट्रियस्तरमा कहलिएका स्थानीय खेलाडीहरुको तस्बिर देखाउँदै नाम र योगदान बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्थानीयस्तरमा सञ्चालन भइ रहेका खेलको नाम खेल्ने तरिकाहरु चार्टको माध्यमबाट बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई योगाभ्यासको अवधारणासँगै यसको महत्व बारे बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई नजिकै रहेका सामुदायिक सङ्घ/संस्थाहरुको अवलोकन गराइ मुख्य कार्यहरुको टिपोट गर्न लगाउने	- राष्ट्रियस्तरमा कहलिएका स्थानीय खेलाडीहरुको नाम र योगदान बारे सोध्ने - स्थानीयस्तरमा सञ्चालन भइ रहेका खेलको नाम र खेल्ने तरिकाहरु भन्न र लेख्न लगाउने - योगाभ्यासको अवधारणासँगै यसको महत्व बताउन लगाउने - नजिकै रहेका सामुदायिक सङ्घ/संस्थाहरुको मुख्य कार्यहरुको टिपोट गर्न लगाइ भन्न लगाउने - हरेक दिनको सिकाइ क्रियाकलापको अन्त्यमा सम्बन्धित विषयका छोटो प्रश्न सोध्ने, भन्न लगाउने, लेख्न लगाउने, परियोजना कार्य गर्न दिने जस्ता विधिहरु अपनाएर मूल्याङ्कन गर्ने	१०
७	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेलहरुको सूचीकरण गरी त्यस्ता खेलहरुको नियमसहित सामुहिक खेलमा	- खेलहरुको नियम र सहभागीता (फुटबल, भलिबल, कपर्दी, तेक्वान्दो...... आदि)	- शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्थानीय खेलहरुको सूचीकरण गरी त्यस्ता खेलहरुको नियमसहित सामुहिक खेलमा सहभागी हुन	- स्थानीय खेलहरुको सूचीकरण गर्न र नियम बारे लेख्न लगाउने - स्थानीय सङ्घ /संस्थाहरुले	१०

		सहभागी हुन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले गरेको योगदानको छोटो व्याख्या गर्न - योगाभ्यासको अवधारणासँगै योग अभ्यासका चरणहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रका सङ्घ/संस्थाहरु र वाह्य सङ्घ/संस्थाहरुसँगको सम्बन्ध बताउन	- स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले योगदान - योगाभ्यासको चरण - स्थानीय क्षेत्रका सङ्घ संस्थाहरु र वाह्य सङ्घ/संस्थाहरुसँगको सम्बन्ध (सामुदायिक वन)	उत्प्रेरित गराउने - शिक्षकले चार्ट देखाउँदै स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले गरेको योगदानको बारेमा बताइ दिने - शिक्षकले पोस्टर देखाउँदै योग अभ्यासको अवधारणासँगै योगाभ्यासका चरणहरु बताउने - स्थानीय क्षेत्रका सङ्घ/संस्थाहरु र वाह्य सङ्घ/संस्थाहरुसँगको सम्बन्ध बताउने	गरेको योगदानको छोटो व्याख्या गर्न लगाउने - योगाभ्यासको अवधारणासँगै योगाभ्यासका चरणहरु बताउन लगाउने - स्थानीय क्षेत्रका सङ्घ/संस्थाहरु र वाह्य सङ्घ/संस्थाहरुसँगको सम्बन्ध र आवश्यकता बताउन लगाउने - हरेक दिनको सिकाइ क्रियाकलापको अन्त्यमा सम्बन्धित विषयका छोटो प्रश्न सोध्ने, भन्न लगाउने, लेख्न लगाउने, परियोजना कार्य गर्न दिने जस्ता विधिहरु अपनाएर मूल्याङ्कन गर्ने	
८	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	- स्थानीय खेलहरुको प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहमा भएका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले गरेको योगदानको छोटो व्याख्या गर्न - योगाभ्यासको	- स्थानीय खेलहरुको प्रवर्द्धन र प्रयास - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले गरेको योगदान - योग अभ्यासको अवधारणासँगै योगाभ्यासका चरण - स्थानीय	- शिक्षकले विद्यार्थीलाई स्थानीय खेलहरुको प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहमा भएका प्रयासहरु बताउने - शिक्षकले स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले गरेको योगदानको बारेमा बताउने - शिक्षकले विद्यार्थीलाई क्रमिक रुपमा योगाभ्यासको अवधारणासँगै योगाभ्यासका	- स्थानीय खेलहरुको प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहमा भएका प्रयासहरु बताउन लगाउने - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले गरेको योगदानको छोटो व्याख्या गर्न लगाउने - योगाभ्यासको अवधारणासँगै योगाभ्यासका चरणहरु बताउदै योगाभ्यासमा सहभागी गराइ	१०

		अवधारणसँगै योगा भ्यासका चरणहरु बताउदै योगाभ्यासमा सहभागी हुन - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले भोगेका समस्याहरु पहिचान गर्न - स्थानीय संघ/संस्थाले भोगेका समस्याहरु न्यूनीकरण गर्न स्थानीय तहबाट भएका प्रयासहरु बताउन - स्थानीय क्षेत्रको विकासमा वाह्य सङ्घ/संस्थाले पुर्याएको योगदान	सङ्घ/संस्थांहरुले भोगेका समस्या - स्थानीय सङ्घ/संस्थाले भोगेका समस्याहरु न्यूनीकरण गर्न स्थानीय तहबाट भएका प्रयास - स्थानीय क्षेत्रको विकासमा वाह्य सङ्घ/संस्थाले पुर्याएको योगदान (सहकारी)	चरणहरु बताउदै योगाभ्यास गराउने - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले भोगेका समस्याहरु बताउने - स्थानीय सङ्घ/संस्थाले भोगेका समस्याहरु न्यूनीकरण गर्न स्थानीय तहबाट भएका प्रयासहरु बताउने - शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रको विकासमा सहकारी जस्ता वाह्य सङ्घ/संस्थाले पुर्याएको योगदान बारे बताउने	अवलोकन र पृष्ठपोषण गर्ने - स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुले भोगेका समस्याहरु लेख्न लगाउने - स्थानीय सङ्घ/संस्थाले भोगेका समस्याहरु न्यूनीहहककरण गर्न स्थानीय तहबाट भएका प्रयासहरु बताउन लगाउने - स्थानीय क्षेत्रको विकासमा वाह्य सङ्घ/ संस्थाले पुर्याएको योगदानको बारेमा टिपोट गर्न लगाउने - हरेक दिनको सिकाइ क्रियाकलापको अन्त्यमा सम्बन्धित विषयका छोटो प्रश्न सोध्ने, भन्न लगाउने, लेख्न लगाउने, परियोजना कार्य गर्न दिने जस्ता विधिहरु अपनाएर मूल्याङ्कन गर्ने	

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

५.१ स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरुः

- स्थानीय पाठ्यक्रमका विषयवस्तुहरुको उदाहरण स्थानीय रुपको हुनुपर्ने छ ।
- स्थानीय सामग्रीहरुको व्यवस्थापन Local Curriculum implementation lab (LCIL)मा गर्नुपर्ने छ ।
- कक्षा १-३ मा कुनै पनि विषयवस्तुको नाम भन्न तथा लेख्न लगाउनु पर्ने छ ।
- कक्षा ४ र ५ मा विषयवस्तुको छोटो परिचय दिन तथा नजिकै वडा क्षेत्र र चोकसम्म स्थलगत भ्रमण गराउनु पर्ने छ ।
- कक्षा ६-८ मा तोकिएका विषयवस्तुहरुको छोटो विवरण सँगसँगै गाउँपालिका क्षेत्रसम्म स्थलगत भ्रमण, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य गराउनु पर्ने छ ।

५.२ स्थानीय परम्परागत सिपहरुः

- टपरी दुना गास्ने, बाती काट्ने, दाम्ला डोरी बाट्ने
- डोको, थुन्से, खुँगी, मोहाला बुन्ने
- गुन्द्री, पिरा, सुकुल बुन्ने
- हलो, जुवा, पटाहा, ढिंकी, ओखल बनाउने र प्रयोग गर्ने
- स्विटर, टोपी, पेटानी, पञ्जा बुन्ने ।
- सेलरोटी, कुराउनी, खिर, ढकने, पुलाउ पकाउने ।
- काठका, माटाका सामान बनाउने ।
- फलाम, छालाका सरसामान बनाउने ।
- गरगहना बनाउने, माछा मार्ने, जाल बुन्ने, डोरीको खाट बनाउने ।

माथि उल्लेखित परम्परागत सिपहरु मध्ये कुनै ५ वटा सिपहरुको अभ्यास गराउनु पर्दछ । (Local Curriculum Important Lab - LCIL)

५.३ स्थानीय परम्परागत प्रविधिहरुः

- ढिंकी, जाँतो, सिलौटो, ओखलबाट कुट्ने पिस्ने
- भुसे चुलो, गुइठाबाट खाना पकाउने
- हलो जोत्ने, रागा गाडी चलाउने
- पानी घट्टबाट काठको सामान बनाउने
- आराले काठ काट्ने
- ठेकी, मदानीबाट मही पार्ने
- चक्रबाट माटाको भाडाकुडा बनाउने
- उखु पेल्ने, तोरी पेल्ने कोल
- चर्खाले धागो काट्ने

माथि उल्लेखित परम्परागत प्रविधिहरु मध्ये कुनै ५ वटा प्रविधिको अभ्यास गराउनु पर्नेछ । Local Curriculum implementation lab (LCIL)

संतोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

६. सम्भावित परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यः

कक्षा १-३ मा अपनाउन सकिने सम्भावित स्थलगत भ्रमण (परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य), प्रयोगात्मक कार्य र समूह कार्यः

- आ-आफ्नो घर परिवार, छर-छिमेकको नाम र परिवार सङ्ख्या तथा छिमेकीले गर्ने सहयोग बारे सोधखोज गरी ल्याउने र भन्न लगाउने ।
- आफ्नो गाउँपालिकाको नाम, आफू बसेको वडा र आफ्नो टोलभित्र रहेका कुन-कुन जातजातिहरु छन् भन्न लगाउने ।
- आफ्नो वडामा रहेका वडा अध्यक्ष र सदस्यहरुको सङ्ख्या बताइ सम्भव भए वडा कार्यालयको स्थलगत भ्रमण गराउने ।
- आफू र आफ्ना छरछिमेकी साथीभाइले मनाउने धर्म, चाडपर्व, संस्कृति बारे भन्न लगाउने र आ-आफ्नो धार्मिक स्थल र उसको मातृभाषासमेत भन्न लगाउने ।
- विद्यालय नजिकै रहेका कृषि, व्यापार, होटल, उद्योग कलकारखानाको स्थलगत भ्रमण गराइ उनीहरुले देखेका कुराहरु कक्षामा अगाडि आएर भन्न लगाउने ।
- स्थानीयस्तरमा रहेका परम्परागत प्रविधिहरु ढिकी, जाँतो, हलो, आरन, लुगा सिउने कल, लुगा बुन्ने तान, चर्खा, माछा मार्ने जाल, ढसा आदि झल्काउने क्षेत्र भए स्थलगत भ्रमण आयोजना गरी त्यहाँ देखिएका कुराहरु कक्षामा भन्न लगाउने ।
- विद्यालय वरिपरि रहेका विभिन्न जनावर र बोटबिरुवाहरु चिन्न र देखेका कुराहरु कक्षामा पालैपालो भन्न लगाउने ।
- घरपालुवा र जङ्गली जनावर छुट्याउन लगाइ नाम भन्न लगाउने ।
- विद्यालय वरपर रहेका जडीबुटीजन्य बिरुवाहरु चिन्न र तिनको प्रयोग कक्षामा भन्न लगाउने ।
- विद्यालय वरपर रहेका पानीका श्रोतहरु खोला, इनार, कुवा, ताल, पोखरी, पानीको मूलका बारेमा खोजी गर्न स्थलगत भ्रमण गराइ त्यसको महत्व बारे जानकारी गराउने ।
- विद्यालय वरिपरि देखिने चराचुरुङ्गीहरु चिन्न र नाम बताउन लगाउने ।
- बोटबिरुवा, वन्यजन्तु, चराचुरुङ्गी, घरपालुवा जनावरहरुको चित्र देखाइ चिन्न लगाउने ।
- विद्यालय किन जानुपर्छ, पढेर कस्तो मान्छे बन्न सकिन्छ होला भन्न लगाउने ।
- विद्यालय तथा आफ्नो वरपर सरसफाइ गर्न, आफू सफा रहन, ताजा खानेकुरा खान, फोहोरमैला नगर्न, शिक्षकको निर्देशनमा कक्षाकोठा सरसफाइ गर्ने कार्यमा तथा हातमुख धुने कार्यमा सहभागी गराउने र शिक्षकले त्यसको अवलोकन गर्ने ।
- विद्यालयबाट निस्कने फोहोरलाई कुहिने र नकुहिने छुट्याउन लगाउने र छुट्टा छुट्टै फोहोरलाई तोकिएको भाँडोमा हाल्न सिकाउने ।
- विद्यालयमा रहेको खानेपानी स्वच्छ हुनुपर्छ, नभए बिरामी परिन्छ भन्ने बारेमा जानकारी गराउने ।
- विद्यालय रहेको आफू बसेको गाउँपालिकाको नाम र स्थानीय सरकारको रुपमा पालिका प्रमुख रहन्छन् भनी बताउने र भन्न लगाउने ।
- गाउँपालिका रहेको स्थान बताइ कार्यालयको भ्रमण र जनप्रतिनिधिसँग भेटघाट गराउने ।
- विद्यालयमा विद्यार्थीहरुलाई उनीहरुले स्थानीय रुपमा खेलिरहेका खेलहरुको नाम भन्न र खेल्न लगाउने।
- विद्यार्थीहरुलाई खेलका नियम बताइ सामग्री जुटाई दिने र खेल्न लगाइ अवलोकन गर्ने ।

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

- विद्यालयको नजिकमा रहेका सङ्घ/संस्थाहरु देखाउँदै नाम भन्न र लेख्न लगाउने ।

कक्षा ४-५ मा अपनाउन सकिने सम्भावित स्थलगत भ्रमण/परियोजना कार्य/प्रयोगात्मक कार्यः

- आ-आफ्नो घरपरिवारका सदस्य र छिमेकी घरपरिवारका सदस्यहरुको ~~उमेर~~, लिङ्ग भन्न लगाउने ।
- प्रत्येक विद्यार्थीलाई आ-आफ्नो परिवारको पेसा र छिमेकीका परिवारका सदस्यहरुको पेसा के-के छन् भन्न लगाइ ती पेसाका राम्रा र नराम्रा पक्षहरु के-के होलान् ? खोजी गर्न र भन्न लगाउने ।
- निश्चित घरसङ्ख्या र त्यहाँ बसोबास गर्ने मानिसहरुको सङ्ख्या निकाल्न सिकाइ जनसङ्ख्याको धारणा दिने ।
- विद्यालय वरपर रहेका अग्लो ठाउँ र होचो ठाउँ छुट्याउन सिकाउने र भन्न लगाउने ।
- सूर्योदय र सूर्यास्तलाई आधार मानेर चार दिशा छुट्याउन सिकाउने र भन्न लगाउने ।
- विद्यालयको नजिकमा लाग्ने मेला, नाच, जात्रा, पर्वहरुको स्थलगत अध्ययन/अवलोकन गराइ उनीहरुलाई कुन धार्मिक स्थल हो ? भन्न र लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई आ-आफ्नो धार्मिक स्थलको बारेमा जानकारी गराइ छलफल गराउने ।
- विद्यालय वरिपरि रहेका विभिन्न जातजाति र उनीहरुले बोल्ने भाषाका बारेमा जानकारी गराउने ।
- विद्यार्थीलाई स्थानीय रुपमा नजिकमा रहेका कृषि फर्म, माछापालन, कुखुरापालन, होटल व्यवसाय आदि जस्ता व्यवसायको स्थलगत भ्रमण गराइ छलफल गराउने ।
- आ-आफ्नो परिवार र समुदायमा प्रयोग हुने परम्परागत पेसा/रैथाने पेसाहरुको नाम भन्न र लेख्न लगाउने।
- स्थानीय प्राकृतिक सम्पदाहरुको नाम भन्न र लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय रुपमा हुने प्राकृतिक प्रकोप, विपद् व्यवस्थापन र जोखिम व्यवस्थापन बारेमा छलफल गराइ प्राकृतिक प्रकोप र विपद्हरुको नाम र त्यसबाट हुने क्षति भन्न र लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई दैनिक रुपमा खेल्दा, डुल्दा, आवतजावत गर्दा हुन सक्ने शारीरिक जोखिमहरु भन्न र लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई नक्सा हेर्न र ठाउँ चिन्न र भन्न लगाउने ।
- नक्सा, नामावली चार्ट हेरी छलफल गरी भन्न लगाउने ।
- गाउँपालिकामा नागरिकले गराउनु पर्ने घटना दर्ता बारे भनी दिने र भन्न लगाउने ।
- स्थानीय सेवा प्रदायक संस्थाहरुको बारेमा भनी दिने र भन्न लगाउने ।
- बाटो हिँड्दा अपनाउनु पर्ने सतर्कता, ट्राफिक नियमको आवश्यकता र पालना नगर्दा हुने जोखिम बारे बताइ दिने र भन्न लगाउने ।
- विद्यालयमा खेलाइने विभिन्न खेलहरुको परिचय, खेल्ने तरिका र फाइदा/बेफाइदा बारे छलफल गराउने र भन्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई समूहमा खेल प्रदर्शन गराउन, आफू पनि संलग्न हुने, खेलमा हौंसलाका लागि सामान्य पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।
- स्थानीय सङ्घ-संस्थाको रुपमा रहेका बैंक र अस्पतालको परिचय र यिनले दिने सेवा सुविधा बारे बताइ दिने र भन्न लगाउने ।

कक्षा ६, ७ र ८ मा अपनाउन सकिने सम्भावित स्थलगत भ्रमण (परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य)

प्रयोगात्मक कार्य र समूह कार्यः

- विद्यार्थीको आफ्नो घरपरिवार, छिमेकीले गर्ने पेसाहरुको नाम, उनीहरुलाई छलफल गराइ लेख्न लगाउने ।

- आफ्नो घरपरिवार र छिमेकीबिच घुलमिल हुन आवश्यक गुणहरु भन्न लेख्न लगाउने ।
- छिमेकी र घरपरिवारबिच घुलमिल नहुँदा पर्ने असरहरु छलफल गराइ लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई गाउँपालिकाको नक्सा देखाएर वडा चिन्न लगाउने, त्यहाँभित्र रहेका बाटो, वनजङ्गल, खोला, वडा कार्यालय चिनाइ दिने र सम्भव भए विद्यार्थीलाई स्थलगत भ्रमण गराउने ।
- विद्यार्थीलाई आफ्नो वडाभित्र रहेका जातजातिको नाम भन्न र लेख्न लगाउने ।
- जनगणना गर्ने साधारण विधि सिकाइ, यसको महत्व र फाइदाहरु भन्न र लेख्न लगाउने ।
- मानव बस्तीको बसाइको आधारमा जनघनत्वको धारणा बताइ दिने र लेख्न लगाउने ।
- पालिका छुट्याउने मोरङ जिल्लाको नक्सामा आफ्नो गाउँपालिका र छिमेकी पालिकाहरु चिन्न सिकाउने र भन्न लगाउने ।
- नक्सामा खोलानाला, वनजङ्गल, बाटो, पालिका भवन, विद्यालयहरु लगायतका सङ्केत चिन्हहरुको आधारमा चिन्न सक्ने बनाउने ।
- जाडो हुने र गर्मी हुने समय, वर्षा हुने समय, वर्षातले हुने प्रभाव, भन्न र लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई जन्मदर, मृत्युदर, जनघनत्व र यसले सिर्जना गर्ने समस्या भन्न र लेख्न लगाउने ।
- हाम्रो विद्यालयमा वर्षभरिमा सरदर अधिकतम् र न्यूनतम् तापक्रम कति हुन्छ अनुभवका आधारमा छलफल गराउने र लेख्न लगाउने ।
- आफ्नो गाउँ क्षेत्रमा रहेका मुख्य जातजाति, भाषा, धर्म र संस्कृति बारेमा विद्यार्थीहरुबिच छलफल गराउने र विद्यार्थीलाई आ-आफ्नो परम्परागत मौलिक संस्कारहरु जन्म, मृत्यु, विवाह आदि जस्ता संस्कारहरु बारे छलफल गरी भन्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई आ-आफ्ना प्रचलनमा रहेका मौलिक मेला, चाडपर्वहरुको पहिचान र छलफल गराइ भन्न लगाउने ।
- आफ्नो गाउँ क्षेत्रका जनजीवनको वेशभूषा रहनसहन र जीवनशैलीको बारेमा आधुनिकीकरणले पारेको प्रभाव बारे बताइ तुलना गर्न लगाउने ।
- आफ्नो क्षेत्रमा प्रचलित मौलिक संस्कृति, वेशभूषा, रहनसहन, लोक सङ्गीतहरु बारे बताइ दिने र लेख्न भन्न लगाउने ।
- स्थानीय कला र साहित्यिक व्यक्तित्वहरुको परिचय गराइ दिने ।
- स्थानीय ठाउँमा रहेका जाति, धर्म, भाषा, संस्कृतिको महत्व र संरक्षणका उपायहरु भनी दिने र भन्न लगाउने ।
- स्थानीय कला र साहित्यको महत्व र संरक्षणका उपायहरु भनी दिने र भन्न लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई आफूले अध्यनन गरेको विद्यालय कुन तहको हो (आधारभूत र माध्यमिक तह) पहिचान गराइ फरक छुट्टयाउन लगाउने ।
- खानेकुरा र स्वास्थ्य, सरसफाइ र स्वास्थ्यबिचको सम्बन्ध बताइ दिने र भन्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई विभिन्न किसिमका खोपहरुको बारेमा खोज गर्न लगाउने । यसको महत्व आवश्यकताका बारेमा छलफल गराइ भन्न र लेख्न लगाउने ।
- आकस्मिक स्वास्थ्य समस्या र उपचार विधिको बारेमा आवश्यक धारणा दिइ भन्न र लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीले आफू अध्ययन गरी रहेको विद्यालय सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय मध्ये कुन हो र दुवैमा के फरक छ ? भन्ने बारेमा बताइ दिने र भन्न/लेख्न लगाउने ।

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

- विद्यार्थीलाई Junk Food (पत्रु खाना) को परिचय, फाइदा/बेफाइदा, यसले सिर्जना हुने समस्याहरु भन्न र लेख्न लगाउने।
- विद्यार्थीले आधारभूत तह पुरा गरिसकेपछि माध्यमिक तहका ऐच्छिक विषयहरुको छनौट, अध्ययन गर्न जाने ठाउँका बारेमा जानकारी दिने र भन्न लगाउने।
- बालबालिकालाई स्वास्थ्य समस्या र यसका समाधान विद्यालयबाट गर्न सकिने र बाहिर जानुपर्ने जस्ता कुरा बताइ दिने र भन्न लगाउने।
- आफ्नो नजिकमा रहेका स्थानीय स्तरमा प्रयोग हुने परम्परागत प्रविधिहरुको नाम भन्न र लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय परम्परागत सिपद्वारा उत्पादित सामग्रीहरु देखाउँदै त्यसको नाम र उत्पादन भएका क्षेत्र (ठाउँ) भन्न लगाउने ।
- स्थानीय सिप र प्रविधिहरुको नाम सोधी त्यसको महत्व भन्न र लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारका पेसा व्यवसायहरुको सम्भावनाहरु बारे भनी दिने र लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय पाठ्यक्रम प्रयोगशालामा भ्रमण गराइ स्थानीय रुपमा उत्पादित सामग्री देखाइ त्यस बारे प्रयोगात्मक कार्य गर्न लगाउने ।
- शिक्षकले स्थानीय क्षेत्रमा घटेका विभिन्न प्राकृतिक प्रकोप तथा विपत्ति बारे बताउने र भन्न लगाउने ।
- आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा रहेका प्राकृतिक सम्पदाहरु बारेमा बताइ दिने र लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई आफ्ना क्षेत्रमा भएका प्राकृतिक प्रकोप र विपद् बारे समूह विभाजन गरी छलफल गराइ परियोजना कार्यमा सहभागी गराउने ।
- स्थानीय रुपमा रहेका प्राकृतिक सम्पदाहरुको महत्व र संरक्षणका उपायहरु बारे छलफल गरी लेख्न लगाउने ।
- विद्यार्थीलाई प्राकृतिक प्रकोप र विपद् व्यवस्थापन कार्य सम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने ।
- स्थानीय गाउँपालिका गठन, काम कर्तव्य र अधिकार र दिने सेवाको बारेमा बताइ दिने र भन्न लगाउने।
- गाउँसभाको गठन, आवश्यकता बारे बताइ दिने र भन्न लगाउने ।
- गाउँपालिकाले पुऱ्याउने सेवा र नागरिकको कर्तव्य के हुनुपर्छ भन्ने विषयमा बताइ दिने र भन्न लगाउने।
- गाउँपालिका स्थानीय रुपमा योगदान पुऱ्याउने व्यक्तिहरुको परिचय दिने र भन्न लगाउने ।
- एउटा असल नागरिक भएको कारणले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण किन गर्नुपर्छ भन्ने बताइ दिने र सार्वजनिक सम्पत्तिहरु संरक्षण गर्ने उपायहरु लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय गाउँपालिकाले गर्ने विकासका योजनाहरु भन्न र लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय पालिकाको नीति तथा कार्यक्रम बताइ दिने र भन्न लगाउने ।
- गाउँपालिकाको नक्सा बनाइ वडा विभाजन समेत गर्ने र गर्न लगाउने ।
- बेरुजु तथा भ्रष्टाचारको बारेमा परिचय गराउने र लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय तहको विकासमा एउटा नागरिकले खेल्नुपर्ने भूमिका के के हुन्छ ? बताइ दिने र लेख्न लगाउने ।
- सामान्य विद्यार्थीलाई भलिबल खेलको नियम, कोर्ट निर्माण सम्बन्धी जानकारी गराइ नियम भन्न र लेख्न लगाउने ।
- खेलमा राष्ट्रिय खेलाडीहरुको व्यक्तित्व र योगदान बारे बताउने र भन्न लगाउने ।
- स्थानीय ठाउँमा रहेका विभिन्न खेलकुद क्लबहरु, अन्य क्लब र सामुदायिक केन्द्रहरुले पुऱ्याएको सेवा बारेमा जानकारी दिने र भन्न लगाउने ।

- क्रिकेट र तेक्वान्दो खेलको सामान्य परिचय दिन लगाउने र लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय ठाउँमा रहेका सामुदायिक वनको परिचय, महत्व, वन उपभोक्ता समितिको काम, कर्तव्य, अधिकार बारे बताइ दिने र भन्न लगाउने ।
- फुटबल खेलको नियम भन्न र लेख्न लगाउने ।
- सहकारीको सम्बन्धमा परिचय गराउँदै स्थलगत भ्रमण गराइ प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने ।
- सहकारी अर्थ, सिद्धान्त, परिभाषा भन्न र लेख्न लगाउने ।
- स्थानीय क्षेत्रमा रहेका सहकारीका नामहरु संकलन गरी तिनीहरुले पुऱ्याएको सेवा सम्बन्धमा प्रतिवेदन तयार पार्न लगाउने ।

७. सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया र विधिहरु

शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया आफैमा गहन प्रक्रिया हो । तोकिएका विषयवस्तुहरु विद्यार्थीको मस्तिष्कसम्म पुऱ्याउन विभिन्न साधारण र आधुनिक शिक्षण विधि र प्रक्रियाहरुको प्रयोग गर्नु पर्दछ । विशेष गरी स्थानीय तहका विषयवस्तुहरु विद्यार्थीको मस्तिष्कसम्म पुऱ्याउन होसियारीका साथ शिक्षणका तरिकाहरु अपनाउनु पर्दछ । यो स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयनको सन्दर्भमा प्रयोग गर्न सकिने सामग्री शिक्षण विधिहरुलाई निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ ।

सम्भावित शिक्षण विधिहरुः

कक्षा (१-३) मा प्रयोग गर्न सकिने शिक्षण विधिहरुः

व्याख्यान विधि, प्रदर्शन विधि, सोधपुछ विधि, खोज विधि, साना प्रदर्शनी विधि, स्थलगत भ्रमण विधि, अभिनय विधि, भूमिका निर्वाह विधि आदि ।

कक्षा (४,५) मा प्रयोग हुने शिक्षण विधिहरुः

व्याख्यान विधि, सोधपुछ विधि, स्थलगत भ्रमण विधि, साना परियोजना विधि, साना प्रदर्शनी विधि, भूमिका निर्वाह तथा नाटकीकरण विधि, प्रश्नोत्तर विधि आदि ।

कक्षा (६-८) मा प्रयोग हुने शिक्षण विधिहरुः

व्याख्यान विधि, छलफल विधि, प्रश्नउत्तर विधि, साना प्रदर्शनी विधि, समूह कार्य परियोजना कार्य विधि, प्रयोगात्मक कार्य विधि, खोज विधि, सोधपुछ विधि, समस्या समाधान विधि, भूमिका निर्वाहन तथा नाटकीकरण विधि आदि ।

सम्भावित शिक्षणका तरिकाहरुः

- I saw Technique
- Jigsaw Technique
- Think Pair Share Technique
- Apple Technique
- ZPD (Zone of Proximal Development) Technique

प्रयोग गर्न सकिने शिक्षणका सूत्रहरुः

- Simple to Complex (साधारणबाट जटिल)
- Whole to Part (पूर्णबाट अंश)
- Particular to General (निश्चितबाट सामान्य)
- Concrete to Abstract (स्थलबाट भावनात्मकतिर)

गौरादह गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

प्रयोग गर्न सकिने सम्भावित शैक्षणिक सामग्रीहरुः

- स्थानीय तहमा No Cost, Low Cost र High Cost Materials
- फोटो, चार्ट, पोष्टर, श्रव्यदृश्य सामग्रीहरु, जातीय मौलिकता झल्काउने सामग्रीहरु, स्थानीय सिप र प्रविधिसँग सम्बन्धित सामग्रीहरु
- Local Elite Generated Material (LEGM)
- Learner Generated Material (LGM)
- प्रोजेक्टर, कम्प्युटर, डिजिटल बोर्ड, इन्टरयाक्टिभ बोर्ड, मोबाईल, रेडियो, टेलिभिजन आदि सहयोगी सामग्रीहरु

८. विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रिया

कक्षा १-३ मा विद्यार्थी मूल्याङ्कन

शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाकै एउटा अङ्गका रूपमा विद्यार्थीको नियमित रूपमा विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको लेखाजोखा गरी विद्यार्थीको सिकाइमा निरन्तर सुधार गरी न्यूनतम सिकाइस्तर प्राप्तिको सुनिश्चितता गर्ने पक्षलाई यस पाठ्यक्रमले जोड दिएको छ । यस प्रकारको मूल्याङ्कनले विद्यार्थीलाई न्यूनतम सिकाइस्तर प्राप्तिका साथै उनीहरूलाई सिकाइमा निरन्तर प्रगति गर्ने अवसर सिर्जना गर्न सहयोग गर्दछ । स्थानीय विषयमा राखिएका विषयवस्तु तथा सिकाइ उपलब्धि पूरा गराउनका लागि कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइको क्रममा गरिने लेखाजोखाको साथै विद्यार्थीहरूलाई आवश्यकताअनुसार सम्बन्धित क्षेत्रमा अवलोकन, क्षेत्र भ्रमण, परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा समेत संलग्न गराइ सोही बमोजिम विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको यकिन र आवश्यकता अनुसार सहजीकरण गर्नुपर्ने हुन्छ । यस्तो मूल्याङ्कनलाई मूलतः सिकाइका लागि मूल्याङ्कन अर्थात् निर्माणात्मक मूल्याङ्कनका रूपमा प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

निर्माणात्मक प्रयोजनका लागि सञ्चालन गरिने यस्तो मूल्याङ्कनका लागि विद्यार्थीले के सिक्ने हो भन्ने कुरा निर्धारण गर्नु पर्दछ अर्थात् अपेक्षित सिकाइ उपलब्धि तय गर्नु पर्दछ । विद्यार्थीले के सिक्ने भन्ने कुराको निर्धारण गरेपछि विद्यार्थीको सिकाइको वर्तमान अवस्था वा निश्चित सिकाइ क्रियाकलापपछिको विद्यार्थीको सिकाइ अवस्था वा स्तर के कस्तो छ भनी विभिन्न साधन तथा माध्यम प्रयोग गरी पत्ता लगाउनु पर्छ । यसरी विद्यार्थीको वर्तमान सिकाइ अवस्था पहिचान गरिसकेपछि सिकाइको निर्धारित लक्ष्यमा कसरी पुग्ने भन्ने मार्ग तय गर्नु पर्दछ । यसरी विद्यार्थीको अपेक्षित सिकाइस्तर तय गर्ने, सिकाइको वर्तमान अवस्था वा स्तर पत्ता लगाउने र कसरी अपेक्षित सिकाइस्तर प्राप्त गर्ने भनी तय गर्ने कार्यका लागि विद्यार्थीको निर्माणात्मक मूल्याङ्कन गरिन्छ ।

कक्षा १-३ मा गरिने विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई सिकाइ प्रक्रियाकै अभिन्न अङ्गका रूपमा प्रयोग गर्नु पर्दछ । यस्तो मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि तथा कमजोरीको निरन्तर लेखाजोखा गरी सिकाइ सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्नु हो । यस्तो पृष्ठपोषण दिने कार्य दुई चरणमा गर्नु पर्छ । पहिलो चरण अन्तर्गत नियमित सिकाइ सहजीकरण पश्चात् मूल्याङ्कन गर्ने र विद्यार्थीको सिकाइको अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने तथा दोस्रो चरणमा सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको अवस्थाको आधारमा अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्न नसकेका विद्यार्थीका कठिनाइका क्षेत्र पत्ता लगाइ सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुका साथै पटकपटकका सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलापबाट पनि सिकाइ सुधार हुन नसकेका विद्यार्थीहरूका लागि उपचारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप तर्जुमा गरी सिकाइमा सुधार गर्नु पर्दछ । कक्षाकोठामा आधारित निर्माणात्मक मूल्याङ्कनले प्रत्येक विद्यार्थीलाई न्यूनतम सिकाइस्तर प्राप्त गर्ने सुनिश्चितता गरी माथिल्लो सिकाइस्तर प्राप्त गर्न सहयोग गर्नुपर्दछ । यसबाट विद्यार्थीहरूको कक्षा दोहोऱ्याउने क्रमलाई न्यून गरी शैक्षिक क्षति घटाउन सहयोग पुग्नाका साथै न्यूनतमस्तरको सिकाइ सुनिश्चित भइ थप सिकाइका लागि अवसर सिर्जना हुने छ ।

क) **मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया:** कक्षा १-३ मा निश्चित समयावधिमा विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा गर्ने नभइ निरन्तर, नियमित तथा कक्षा क्रियाकलापको अङ्गका रूपमा प्रयोग गर्नु पर्दछ । कक्षाकोठामा सिकाइ क्रियाकलापको योजना तथा सञ्चालन निर्धारित सिकाइ उपलब्धि तथा तिनको विस्तृतीकरणका आधारमा ती सिकाइ उपलब्धि प्राप्त गर्न सक्ने किसिमले गर्नु पर्दछ । विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा पनि ती सिकाइ उपलब्धि विद्यार्थीले के कति हासिल गर्न सके भन्ने लेखाजोखा गर्न सकिने प्रक्रिया र साधन प्रयोग गर्नु पर्छ । यस्तो

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

मूल्याङ्कन सिकाइ क्रियाकलापकै अभिन्न अङ्गका रूपमा नियमित रूपमा सञ्चालन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका लागि निरन्तर पृष्ठपोषण प्रदान गर्नु पर्दछ ।

कक्षा १-३ का प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राखिनु पर्छ । कार्यसञ्चयिका फाइललाई विद्यार्थीको कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य, उपलब्धि परीक्षा, विद्यार्थीमा आएको व्यावहारिक परिवर्तनको अवलोकन, हाजिरी आदिका माध्यमले अद्यावधिक गर्नु पर्छ । विद्यालयमा पठनपाठन भएका विषयवस्तु र विद्यार्थीको उपलब्धिका बारेमा प्रत्येक थिम वा क्षेत्रको पठनपाठन पश्चात, विषय क्षेत्रको अध्ययन पूरा गरेपछि अभिभावकलाई जानकारी पठाउने व्यवस्था गरी कार्यसञ्चयिकामा त्यसको अभिलेख उल्लेख गर्नुपर्ने छ । यस तहमा गृहकार्यलाई अनिवार्य नगरी कक्षा कार्य, परियोजना कार्य तथा प्रयोगात्मक कार्यलाई नै बढी जोड दिने भए पनि आवश्यक भए केही गृहकार्य पनि दिन सकिने छ तर दैनिक र एकै दिनमा विभिन्न विषय क्षेत्रमा गृहकार्य दिनु भने उपयुक्त हुँदैन । विद्यार्थीको मूल्याङ्कनमा यथाशक्य वास्तविक कार्यको सही तरिकाले मूल्याङ्कन गर्ने साधन समावेश गर्नु उपयुक्त हुने छ ।

उपलब्धिस्तर	मापन	उपलब्धिस्तरको सामान्य व्याख्या
कमजोर (Below basic)	१	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको, सबैजसो सिकाइ उपलब्धिका लागि सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
सामान्य (Basic)	२	मुख्य सिकाइ उपलब्धि आंशिक रूपमा हासिल गरेको तर सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
राम्रो (Proficient)	३	मुख्य सिकाइ उपलब्धि धेरैजसो हासिल गरेको र सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
उच्च (Advanced)	४	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको साथै माथिल्लोस्तरको उपलब्धि हासिल गरेको

ख) **मूल्याङ्कनका तरिका र साधन:** परीक्षण गरिने सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुको स्वरूप, विद्यार्थीको उमेर तथा रुचि, उपलब्ध स्रोत तथा साधन, कक्षामा भएका विद्यार्थी सङ्ख्या, शिक्षकको क्षमता तथा रुचि जस्ता पक्ष विचार गरेर मूल्याङ्कनका तरिका र साधनको छनोट तथा विकास गर्नुपर्छ । मूल्याङ्कनका विभिन्न तरिका तथा साधन हुन्छन् । विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गर्न सकिने कार्य तथा साधनहरूबाट प्राप्त सूचनालाई निश्चित स्वरूपमा अभिलेखीकरण गरिनु पर्दछ । कक्षा कार्य, व्यवहार परिवर्तन, सिर्जनात्मक कार्य, कक्षा सहभागिता तथा विद्यार्थीका कार्यको प्रदर्शनको परीक्षणको अभिलेखीकरण शिक्षकको अवलोकनको माध्यमबाट गर्न सकिने भएकाले यसका लागि उपयुक्त अवलोकन फाराम तयार गर्नु पर्दछ । यसका लागि विभिन्न प्रकारका रुजुसूची तयार गरी विद्यार्थी परीक्षण तथा मूल्याङ्कन गरिन्छ । विद्यार्थीका कार्य तथा उपलब्धिसहित उनीहरूका विभिन्न विवरण व्यवस्थित तरिकाले राखे गरी कार्यसञ्चयिका तयार गरी विद्यार्थीको प्रगति के कति मात्रामा र के कसरी भइरहेको छ, के कस्ता सिकाइ कमीकमजोरी रहेका छन् र ती कमीकमजोरी हटाइ सिकाइमा सुधार के कसरी गर्ने भन्ने कार्यका लागि यसबाट सहयोग पुग्दछ ।

सामान्यतया स्थानीय विषयको पठनपाठनको क्रममा विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको लेखाजोखा गर्नको लागि कक्षा सहभागिता, मौखिक कार्य, लिखित कार्य, परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य, कार्यसम्पादन तथा प्रदर्शन, सहपाठी तथा स्वमूल्याङ्कन, अभिभावक प्रतिक्रिया, कुराकानी तथा छलफल जस्ता

तरिका अवलम्बन गर्न सकिन्छ । यसको लागि अवलोकन फाराम, रुजुसूची, श्रेणीमापन, रुब्रिक्स, मौखिक प्रश्न जस्ता मूल्याङ्कनका साधन प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

ग) विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिस्तर र त्यसको सामान्य व्याख्याः

पहिलो चरणमा नियमित सिकाइ क्रियाकलापका रूपमा विद्यार्थीको सिकाइको मूल्याङ्कन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गर्नु पर्दछ । मूल्याङ्कनको दोस्रो चरणमा कुनै सिकाइ उपलब्धि हासिल भयो वा भएन भनी उल्लेखित तरिका तथा साधन मध्ये उपयुक्त साधनहरू प्रयोग गरी विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी सिकाइस्तर अभिलेखीकरण गर्नु पर्दछ । यसरी अभिलेखित सिकाइस्तर १ वा २ मात्र भएमा सुधारात्मक सिकाइको योजना निर्माण गरी उपलब्धिस्तर ४ पुऱ्याउने प्रयास गर्नु पर्दछ । उपलब्धिस्तर ३ प्राप्त गरेको विद्यार्थीलाई समेत ४ पुऱ्याउन सहयोग गर्नु पर्छ । पटक पटकको प्रयासबाट पनि कुनै विद्यार्थीको उपलब्धिस्तरमा सुधार हुन नसकेमा यसको कारण खोजी गरी उपचारात्मक सिकाइको योजना बनाउनु पर्दछ भने अन्यलाई अग्रिम सिकाइमा सरिक गराउनु पर्दछ । सुधारात्मक सिकाइपछि पुनः विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी उपलब्धिस्तर निर्धारण गरेर पुनःअभिलेखीकरण गर्नु पर्छ । निश्चित सिकाइ क्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिको सिकाइ परीक्षण पश्चात् सो सिकाइ क्षेत्रको औसत सिकाइ उपलब्धि समेत गणना गरी विद्यार्थी र अभिभावकसँग छलफल गरी विद्यार्थीका सबल तथा सुधारका क्षेत्र एवम् उपाय पहिचान गर्नु पर्छ ।

यही क्रममा सबै विषय क्षेत्रको सिकाइ पश्चात् सबै सिकाइ उपलब्धिको परीक्षण गरी प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइस्तर सहित विषय क्षेत्रगत औसत सिकाइ उपलब्धि निकाल्न सकिन्छ । त्यसैगरी मुख्य व्यवहार कुशल सिपमा विद्यार्थीको उपलब्धिस्तर पनि अभिलेखित गर्न सकिन्छ । यसरी तयार गरिएको अभिलेख नै विद्यार्थीको वार्षिक उपलब्धिको प्रतिवेदन हुने छ । विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको यस्तो अभिलेख तथा प्रतिवेदनको प्रयोग शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक तथा विद्यालयले विद्यार्थीको सिकाइस्तरको सुनिश्चिता गर्ने, सिकाइ सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्न र भावी सिकाइका लागि योजनाका लागि गरिन्छ।

विभिन्न किसिमका अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि उल्लेखित मूल्याङ्कनका तरिका तथा साधनमध्ये कतिपय उपयोगी नहुन पनि सक्दछन् भने कतिपय तरिका तथा साधनहरूको प्रयोगमा भिन्नता ल्याउनुपर्ने हुन सक्दछ। शिक्षकले आफ्नो कक्षा कोठामा भएका विद्यार्थीको अपाङ्गताको किसिम तथा स्वरूप अनुरूप प्रयोग गर्न सकिने मूल्याङ्कनका वैकल्पिक तरिका तथा साधनको तयारी गरी उपयुक्त तरिका तथा साधन प्रयोग गर्नु पर्छ । मूल्याङ्कनका कुनै साधन उपयुक्त नभएकै आधारमा कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइको मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने अवसरबाट वञ्चित नहुने गरी शिक्षकले वैकल्पिक तरिकाहरूको खोजी तथा तयारी गर्नु पर्दछ ।

घ) उपलब्धि प्रतिशत निकाल्ने विधि तथा प्रक्रियाः सामान्यतया प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि मापनपछि नतिजा विद्यार्थीलाई जानकारी गराउने, किन यस्तो भयो छलफल गर्ने, विद्यार्थीलाई स्वप्रत्यावर्तनको अवसर दिने र सुधारका उपाय तय गर्नु पर्दछ भने प्रत्येक विषय क्षेत्र वा थिमको सिकाइ पश्चात् प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि र औसत उपलब्धिसहित अभिभावक तथा शिक्षकले छलफल गरी सिकाइ सुधार तथा भावी सिकाइका योजना तय गर्नु पर्छ । प्रत्येक थिमको सिकाइपछि अभिभावकसँग छलफल गर्नु विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका दृष्टिले उपयुक्त भए पनि छोटोछोटो समयको अन्तरालमा अभिभावकसँग छलफल सबैका लागि सम्भव नहुन सक्ने कुरालाई विचार गरेर तीनदेखि चार महिनाको अन्तरालमा सो अवधिको सिकाइ भएका थिमको मूल्याङ्कन नतिजासहित विद्यार्थीको सिकाइ प्रगति तथा कठिनाइका विषयमा अभिभावकसँग छलफल गरी आवश्यकतानुसार सिकाइ सुधारका उपाय पहिचान गर्न सकिन्छ । नतिजा र सिकाइ सुधार तथा भावी

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

सिकाइ योजना तय गर्दा सम्बन्धित विद्यार्थी सबल पक्ष, रुचि र कठिनाइलाई ध्यान दिनुपर्छ । यसका लागि यस प्रक्रियामा विद्यार्थीलाई पनि सहभागी गराउनु पर्छ ।

ङ) विद्यार्थी मूल्याङ्कनको अभिलेख तथा कार्यसञ्चयिका व्यवस्थापन

अ) विषय क्षेत्रगत रूपमा प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा निम्नअनुसार व्यवस्थित गरी राखुपर्छ :

- प्रत्येक थिम वा विषय क्षेत्रको मूल्याङ्कन अभिलेख विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा सिलसिलाबद्ध गरी राखु पर्छ ।
- कार्यसञ्चयिका फाइलमा विद्यार्थीको व्यक्तिगत, पारिवारिक तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी विवरण, कक्षा कार्य, परियोजना कार्य, उपलब्धि प्रतिशतका अभिलेख, हाजिरी विवरण, विद्यार्थीको प्रगति स्पष्ट हुने सहयोग पुग्ने खालमा विद्यार्थीका नमुना कार्य तथा सिर्जना समयबद्ध रूपमा सिलसिला मिलाइ राखु पर्छ । यसमा जुनसुकै कार्य समावेश नगरी उपलब्धिस्तर झल्काउने प्रतिनिधि कार्य मात्र समावेश गर्नु पर्छ । यसमा यति नै कार्य समावेश गर्नु पर्छ भन्नु उपयुक्त नभए पनि विषयवस्तुको प्रत्येक क्षेत्र वा थिमबाट १ देखि ३ कार्य तथा समग्रमा विषय क्षेत्रगत रूपमा गरिने पाँच ओटासम्म सिर्जनात्मक कार्य समावेश गर्नु उपयुक्त हुनसक्छ ।
- कार्यसञ्चयिका फाइलमा समावेश गरिएका कार्य तथा अभिलेखको समयबद्ध सूची भित्री आवरण पृष्ठमा राखिनु पर्छ ।
- प्रत्येक विद्यार्थीको कक्षा १ मा तयार गरिएको कार्यसञ्चयिका फाइललाई नै कक्षा ३ सम्म निरन्तर गर्नु पर्छ । शिक्षक परिवर्तन भएमा फाइल हस्तान्तरण गर्नु पर्छ ।

आ) विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिकालाई निम्नानुसार प्रयोग गर्न सकिन्छ :

- शिक्षकले विद्यार्थीको सिकाइ प्रगतिको अनुगमन गर्न, सिकाइ योजना तथा सिकाइ सुधारको योजना बनाउन
- विद्यार्थीले आफ्नो कार्य तथा सिकाइ प्रगति एवम् कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा लाग्न र आफ्नो कार्य तथा उपलब्धि बारे आत्मविश्वास पैदा गर्न एवम् थप कार्य तथा उपलब्धिका लागि प्रोत्साहित हुन
- अभिभावकले विद्यार्थीले कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्रास गरी सिकाइ सुधारमा सहयोग गर्न
- विद्यालयले विद्यार्थीको सिकाइको प्रमाणका रूपमा लिइ अग्रिम सिकाइ अवसर प्रदान गर्न, सबै विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गर्न, शिक्षक विकास तथा प्रोत्साहन कार्यको योजना गर्न र जवाफदेहिता व्यक्त गर्न
- विद्यालय व्यवस्थापनले विद्यालय समुदाय सुधार गरी सिकाइ वातावरण सुधार गर्न ।

इ) विषय क्षेत्रगत रूपमा मूल्याङ्कन गर्ने तरिका तथा अभिलेख फाराम

- मुख्य सिकाइ उपलब्धिलाई विद्यार्थीको सिकाइस्तर अनुसार १ देखि ४ सम्म स्तर निर्धारण गर्नु पर्छ ।
- हरेक मुख्य सिकाइ उपलब्धिको हासिल भयो वा भएन भनि यकिन गर्नु पर्छ । यसका लागि एउटा सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्न एकभन्दा बढी मूल्याङ्कन साधन आवश्यक हुन पनि सक्दछ भने कतिपय अवस्थामा एउटै साधन वा एकैपटकको परीक्षणबाट एकभन्दा बढी सिकाइ उपलब्धि पनि परीक्षण गर्न सकिने कुरालाई शिक्षकले विचार गर्नु पर्दछ ।
- सबै विद्यार्थीले न्यूनतम सिकाइस्तर प्रास गरी माथिल्लोस्तरको सिकाइको अवसर प्रदान गर्न मूल्याङ्कनले सहयोग गर्नु पर्दछ । यसका लागि नियमित सिकाइ प्रक्रियापछि गरिएको मूल्याङ्कनमा कुनै सिकाइ उपलब्धिमा १ वा २ स्तर मात्र हासिल गर्न सकेमा सुधारात्मक सिकाइ गरी उपलब्धि वृद्धिको सुनिश्चित

गरिनु पर्दछ । यसका लागि सुधारात्मक सिकाइ पश्चात् विद्यार्थीको पुनः मूल्याङ्कन गरी फाराममा उल्लेख भएअनुसार अभिलेखित गनु पर्छ ।

- सामान्यतया सबै (प्रत्येक) विद्यार्थीको सिकाइस्तर न्यूनतम ४ पुऱ्याउने गरी सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु पर्दछ । तसर्थ कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइस्तर १, २ वा ३ मै छाड्न भने हुँदैन । कुनै विद्यार्थी पटकपटकको सुधारात्मक सिकाइबाट पनि सिकाइस्तर १ तथा २ भन्दा माथि जान सकेन भने त्यसका कारण पहिचान गरी सुधारका उपाय पहिचान गर्ने र सिकाइ सुधार गर्ने प्रयोजनका लागि उपचारात्मक शिक्षण सिकाइ आवश्यक हुनसक्छ । उपलब्धिस्तर ३ प्राप्त गर्ने विद्यार्थीलाई पनि मुख्य तथा माथिल्लो उपलब्धि हासिल गर्ने अवसर प्रदान गरिनुपर्दछ । शिक्षण सिकाइका क्रममा उपलब्धिस्तर ४ पुऱ्याउनु अपेक्षा राखु पर्दछ ।
- विषयक्षेत्र तथा थिमअन्तर्गतका सिकाइ उपलब्धिको अङ्कन गरिसकेपछि विषयक्षेत्र तथा थिमको समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्नअनुसार निकाल्नु पर्छ :

$$\text{क्षेत्रगत वा थिमगत उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४\times\text{मूल्याङ्कन गरिएको सिकाइ उपलब्धिहरूको सङ्ख्या}} \times १००$$

उपलब्धि प्रतिशतलाई अक्षराङ्कनसँग मिलान गरी निम्नअनुसार प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ ।

क्र.स.	उपलब्धि प्रतिशत	स्तरीकृत अङ्क	अक्षरमा उपलब्धिस्तर	उपलब्धिस्तरको व्याख्या
१	९० र सोभन्दा माथि	४.०	A+	सर्वोत्तम (Outstanding)
२	८० र सोभन्दा माथि ९० भन्दा कम	३.६	A	अत्युत्तम (Excellent)
३	७० र सोभन्दा माथि ८० भन्दा कम	३.२	B+	उत्कृष्ट (Very Good)
४	६० र सोभन्दा माथि ७० भन्दा कम	२.८	B	उत्तम (Good)
५	५० र सोभन्दा माथि ६० भन्दा कम	२.४	C+	सन्तोषजनक (Satisfactory)
६	४० र सोभन्दा माथि ५० भन्दा कम	२.०	C	ग्राह्य (Acceptable)
७	३५ र सोभन्दा माथि ४० भन्दा कम	१.६	D	आधारभूत (Basic)
८	३५ भन्दा कम	-	NG	अवर्गीकृत (Not Graded)

- कक्षाको अन्तमा सबै सिकाइ उपलब्धिमा प्राप्त उपलब्धिस्तरको अङ्कका आधारमा विद्यार्थीको विषयक्षेत्र गत समग्र उपलब्धिस्तर निर्धारण गर्न सकिन्छ । विषयक्षेत्र गत समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्नअनुसार निकाल्नुपर्छ :

$$\text{विषयक्षेत्र गत समग्र उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४\times\text{मूल्याङ्कन गरिएको सिकाइ उपलब्धिहरूको सङ्ख्या}} \times १००$$

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

सन्दर्भ सामग्रीहरू

आधारभूत शिक्षा (कक्षा १-३) पाठ्यक्रम,२०७६, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर ।

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ४-५) पाठ्यक्रम,२०७६, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर ।

आधारभूत शिक्षा (कक्षा ६-८) पाठ्यक्रम,२०७७, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर ।

कमलामाईको पहिचान, स्थानीय पाठ्यक्रम(कक्षा १-५), २०७७, कमलामाई गाउँपालिका, सिन्धुली ।

निर्देशिका, २०७७, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर । लेटर ग्रेडीङ निर्देशिका, २०७८, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर ।

विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर ।

स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन (मातृभाषासहित), २०७६, नेपाल सरकार, शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी भक्तपुर ।

स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहका सरकारी निकायहरूका लागि अभिमुखीकरण

हाम्रो सुनापती, आधारभूत तह (कक्षा६-८) को स्थानीय पाठ्यक्रम, २०७८, सुनापती गाउँपालिका, रामेछाप ।

पाविके (२०६२), प्राथमिक पाठ्यक्रम, २०६२ (कक्षा १-३), सानोठिमी, भक्तपुर: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

पाविके (२०६२), राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०६३, सानोठिमी, भक्तपुर: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

पाविके (२०६५), प्राथमिक पाठ्यक्रम, २०६५ (कक्षा ४-५), सानोठिमी, भक्तपुर: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

पाविके (२०६९), आधारभूत तहको पाठ्यक्रम, २०६९ (कक्षा ६-८), सानोठिमी, भक्तपुर: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

पाविके (२०७१), स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७१, सानोठिमी, भक्तपुर: पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

पाविके (२०७६), राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६, सानोठिमी, भक्तपुर : पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

पाविके (२०७६), स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयन मार्गदर्शन, २०७६, सानोठिमी, भक्तपुर : पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।

पाविके (२०७८), आधारभूत पाठ्यक्रम (कक्षा ४-५); भक्तपुर : पाठ्यक्रम विकास केन्द्र ।,

बारबर्दिया नगरपालिका (२०७८), स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम (कक्षा १-८); बर्दिया : बर्दिया नगरपालिका ।

Aggrawal, J.C. (1985), Essential of Educational Technology: Teaching Learning Innovations; New Dellhi: Vikas Publishing House.

Aggrawal J.C. (2004), Psychology of Learning and Development; New Delhi: Shilpa Publishers.

Marzane R.J. & Kendall J.s. (2007), The New Taxonomy of Educational Objectives (2nd Edition); California: Corwin Press, A Sage Publication.

Print M. (1993), Curriculum Development & Design; Malaysia: Allen and Uwin SRM Production Services.

Wiles, J & Bondi, J. (1998), Curriculum Development A Guide to Practice (5th Edition); Upper Saddle River; New Jersey: Prentile Hall, Inc.

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनसूची १

विद्यार्थी मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम

विद्यार्थी मूल्याङ्कनका आधार :

निम्नलिखित आधारमा विद्यार्थीको सिकाइस्तरको मापन १, २, ३ वा ४ गरी कक्षा तथा क्षेत्र र थिमअनुसार उल्लेखित सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइस्तर मापन गरी आएको उपलब्धिस्तरको अङ्क (१, २, ३ वा ४) चढाउनुहोस् । सिकाइ उपलब्धि मापन गर्दा प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा हासिल गरेको स्तर यकिन गरी १, २, ३ वा ४ मध्ये कुन स्तर छ त्यसलाई अङ्कन महलमा चढाउनुहोस् । फारामको कैफियत महलमा उल्लिखितबाहेक अन्य साधन तथा तरिका प्रयोग गरेको भए उल्लेख गर्नुहोस् । यो अभिलेख फाराममा मूल्याङ्कन नतिजाका आधारमा प्रत्येक विद्यार्थीको अलग अलग भरी विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) मा व्यवस्थित गरेर राखी आवश्यकतानुसार विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गर्ने कार्यमा प्रयोग गर्नुपर्छ । प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा चार वटा सूचक निर्धारण गरिएको हुनाले पूरा गरेको सूचकअनुसारको अङ्क प्रदान गर्नुपर्छ । थिमगत रूपमा दिइएका प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको लेखाजोखा मूल्याङ्कनका लागि अवलोकन, मौखिक प्रश्नोत्तर, लिखित कार्य, कक्षाकार्य, गृहकार्य, छोटाकक्षा परीक्षा, परियोजना कार्य मध्ये कुनै वा अन्य कुनै उपयुक्त साधन प्रयोग गर्न सकिन्छ । तपसिलका फाराममा केही सम्भाव्य साधन मात्र उल्लेख गरिएका छन्। यी बाहेक कुन साधनद्वारा मूल्याङ्कन गरिएको हो ती साधनलाई फाराममा उल्लेख गर्नुपर्छ । विद्यार्थीको मूल्याङ्कन दुई चरणमा गर्नुपर्छ । नियमित सिकाइ पश्चात् र थप सहायता पश्चात् । नियमित सिकाइ पश्चात् कुनै विद्यार्थीको कुनै सिकाइ उपलब्धिमा १, २ वा ३ आएमा थप सहयोग गर्नुपर्ने हुन्छ र थप सहायता पश्चात् पुनः मूल्याङ्कन गरी प्राप्त उपलब्धिको अभिलेखीकरण गर्नुपर्छ । यसका लागि प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको उपलब्धिस्तरको सही मापन गर्न रुब्रिक्स बनाउन सकिन्छ । उदाहरणका लागि यहाँ पहिलो थिम हाम्रो कानेपोखरी गाउँपालिकाको सिकाइ उपलब्धि १ लाई चार वटा निम्न लिखित सूचक बनाइएको छः

सिकाइ उपलब्धि	सूचक			
आफ्नो घर परिवारका सदस्यहरूको नाम, नाता र सङ्ख्या	आफ्नो घर परिवारका सबै सदस्यहरूको नाम, नाता र सङ्ख्या बताउन सकेमा	आफ्नो घर परिवारका धेरैजसो सदस्यहरूको नाम, नाता र सङ्ख्या बताउन सकेमा	आफ्नो घर परिवारका केही सदस्यहरूको नाम, नाता र सङ्ख्या बताउन सकेमा	आफ्नो घर परिवारका केही सदस्यहरूको नाम, नाता र सङ्ख्या बताउन नसकेमा
सिकाइ उपलब्धिको स्तर	४	३	२	१

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

कक्षाः १	विषयःस्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः		रोलनं.	
१. मेरो घर परिवार र छिमेकी					
सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
• आफ्नो नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
• आफ्नो परिवारको सदस्य सङ्ख्या बताउन	प्रश्नोत्तर				
• आफ्नो बुबा, आमाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
• आफ्नो छिमेकी साथीको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः १	विषयःस्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः		रोलनं.	
२. भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या					
सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
• आफ्नो गाउँको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
• आफ्नो टोलको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
• आफ्नो वरिपरिका खोला, खोल्साखोल्सीको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
• परिवारमा रहेका सदस्य सङ्ख्या बताउन	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः १	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः		रोल नं.	
३. जाति धर्म र संस्कृति					
सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
• आफू आफ्नो घर परिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच आदर, सम्मानको भाषा प्रयोग गर्न	प्रश्नोत्तर				
आफू आफ्नो घर परिवारका सदस्य र टोलका सदस्यबिच माया र ममता देखाउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घरमा मनाइने चाडपर्वको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफूले मान्ने धर्मको नाम भन	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः १	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः		रोल नं.	
४. स्थानीय पेसा र व्यवसाय					
सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफ्नो घरपरिवारका सदस्यले गर्ने परम्परागत पेसाहरु बताउन	प्रश्नोत्तर				
स्थानीय आफ्नो टोलमा उपलब्ध पेसाहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घर वरपर छिमेकीले गर्ने परम्परागत प्रविधिहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
घरपरिवारका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती डङ्गाल
अध्यक्ष

कक्षाः १	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नाम	रोल नं.	

५. प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
जङ्गली जनावरहरु चिन्न र नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटीहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः १	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.	

६. शिक्षा र स्वास्थ्य

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास गर्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुने असल बानीको विकास गर्न	प्रश्नोत्तर				
नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न आवश्यक सामग्रीहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
स्वच्छ, ताजा खानेकुरा खाने बानीको विकास गर्ने त्यस्ता सामग्रीहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः १	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः			रोल नं.	
७. स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य						
सिकाइ उपलब्धि		मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
• आफ्नो गाउँपालिकाको नाम बताउन		प्रश्नोत्तर				
• आफू बसेको वडा नम्बर बताउन		प्रश्नोत्तर				
• आफ्नो देशको नाम बताउन		प्रश्नोत्तर				
• आफू बसेको देशको आफू नागरिक भएको बताउन		प्रश्नोत्तर				
		प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः				

कक्षाः १	विषयः स्थानीय वियष	विद्यार्थीको नामः			रोल नं.	
८. खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था						
सिकाइ उपलब्धि		मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफूलाई मनपर्ने खेलको नाम भन्न		प्रश्नोत्तर				
आफूलाई मनपर्ने खेलमा सहभागी हुन		प्रश्नोत्तर				
आफ्नो विद्यालयमा भएको बाल क्लबको नाम बताउन		प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घर वरपर रहेको सङ्घ/संस्थाको नाम बताउन		प्रश्नोत्तर				
		प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः				

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

कक्षाः २	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः			रोल नं.	
१.मेरो घर परिवार र छिमेकी						
सिकाइ उपलब्धि		मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
परिवारका सदस्यहरुको नाम बताउन		प्रश्नोत्तर				
छिमेकीको परिवारको सदस्य सङ्ख्या बताउन		प्रश्नोत्तर				
छिमेकीसगँको नाता बताउन		प्रश्नोत्तर				
घर परिवार र छिमेकीले गर्ने काम बताउन		प्रश्नोत्तर				
		प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः				

कक्षाः २	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः			रोल नं.	
२. भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या						
सिकाइ उपलब्धि		मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
			मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफू बसेको वडा नम्बर भन्न		प्रश्नोत्तर				
आफू बसेको ठाउँको भौगोलिक बनोट (अग्लो, होचो, भिरालो, सम्म) बताउन		प्रश्नोत्तर				
आफू बसेको ठाउँ वरपरको खोला, खोल्साखोल्सीको नाम बताउन		प्रश्नोत्तर				
आफ्नो परिवार र छिमेकीका सदस्यहरुको सङ्ख्या भन्न		प्रश्नोत्तर				
		प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः				

कक्षाः २	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.	

३.जाति, धर्म र संस्कृति

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
टोलको अग्रज र सामाजिक व्यक्तित्वको पहिचान र आदर सत्कार गर्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो जात र धर्मको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो र छिमेकीले मनाउने चाडपर्वहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफू र छिमेकीले लगाउने पोसाकको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः २	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.	

४. स्थानीय पेसा र व्यवसाय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
घरपरिवार,छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राजमती ढुङ्गाना
अध्यक्ष

कक्षाः २	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.	

५. प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्क	मिति	अङ्क
स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीजन्य बिरुवाहरु पाइने मुख्य स्थान र पानीको स्रोतहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घर, छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावरहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
जङ्गली जनावरहरु चिन्न र नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घर वरपर रहेका बोटबिरुवाहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घरवरपर रहेका जडीबुटीहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा शारीरिक जोखिमका वस्तुहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				

अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः २	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.	

६. शिक्षा र स्वास्थ्य

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
दैनिक रुपमा विद्यालय जाने बानीको विकास गराइ विद्यालयलाई एउटा सिक्ने थलो हो भनी बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो साथी समूहसँग घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास गराउन	प्रश्नोत्तर				
नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न सरसफाइ गर्ने अङ्गहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
स्वच्छ,ताजा खानेकुरा पाउने ठाउँ बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै त्यस्ता वस्तुहरुको रुप बताउन	प्रश्नोत्तर				

अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः				

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती ...
अध्यक्ष

कक्षाः २	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः			रोल न.	

७.स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफ्नो गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफू बसेको वडाको कार्यालय रहेको ठाउँको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफू बसेको वडाको वडाध्यक्षको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				

अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः २	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः			रोल नं.	

८. खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
स्थानीय खेलहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफूलाई मनपर्नेखेलको नियम बताइ खेलमा सहभागी हुन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो विद्यालयमा भएको बाल क्लबको सदस्यहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घर वरपर रहेको सङ्घ/संस्थाको मुख्य कार्य बताउन	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				

अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः ३	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.

१. मेरो घर परिवार र छिमेकी

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफ्नो परिवारको सदस्य सङ्ख्या र नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो परिवारका सदस्यहरुबिच गर्ने सहयोग भन्न	प्रश्नोत्तर				
छिमेकीबाट हुने सहयोग बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफूले छिमेकीलाई गर्ने सहयोग भन्न	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः ३	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.

२. भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफू बसेको गाउँपालिकाको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफू बसेको टोलको भौगोलिक धरातल अन्तरगत माटोको विविधता (रातो माटो, कालो माटो, बलौटे माटो)भन्न	प्रश्नोत्तर				
आफू बसेको क्षेत्रको हावापानी (जाडो, गर्मी, हुरीबतास, चट्याङ्ग) विविधता बारे बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो र छिमेकीको सदस्य सङ्ख्या लैङ्गिक आधारमा बताउन	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः ३	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.

३. जाति, धर्म र संस्कृति

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफ्नो घर र छिमेकमा रहेका जातिको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर				
टोल छिमेकमा बोलिने भाषाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
टोलमा मनाइने चाडपर्वहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
धार्मिक स्थलहरुको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः ३	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.

४. स्थानीय पेसा र व्यवसाय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने स्थानीय परम्परागत सिपको सूचीकरण गर्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले गर्ने रैथाने पेसाको वर्गीकरण गर्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घरपरिवार, छरछिमेक र टोलका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने स्थानीय ठाउँमा उपलब्ध प्रविधिहरुको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर				
घरपरिवार, छिमेकीका सदस्यले गर्ने व्यवसायको सूचीकरण गर्न	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

कक्षाः ३	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.	

६. प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीहरुको वर्गीकरण गर्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घर,छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको सूचीकरण गर्न	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो घर,छरछिमेकमा पाइने घरपालुवा जनावर र जङ्गली जनावरहरुको फरक छुट्याउन	प्रश्नोत्तर				
विभिन्न रुपमा खेल खेल्दा, हिँडडुल गर्दा हुन सक्ने सम्भावित शारीरिक जोखिमको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				

अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

कक्षाः ३	विषयः स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नामः	रोल नं.	

६. शिक्षा र स्वास्थ्य

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफूले पढ्ने विद्यालयको बारेमा छोटो विवरण भन्न	प्रश्नोत्तर				
विद्यालयमा अध्ययन गर्ने सिलसिलामा आफूलाई साथी समूहसँग घुलमिल हुँदै पढ्ने बानीको विकास गराउन	प्रश्नोत्तर				
नियमित रुपमा सफा सुग्घर हुने बानीको विकास गर्न घर तथा विद्यालय सफा हुनु पर्दछ भन्ने धारणा बताउन	प्रश्नोत्तर				
स्वस्थ रहन,स्वच्छ र सफा खानेकुरा खानु पर्छ भनी बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफूलाई डर लाग्ने वस्तुहरुको नामसँगै त्यसले पारेको असर बताउन	प्रश्नोत्तर				

अभिभावकको दस्तखतः	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मितिः	उपलब्धि प्रतिशतः			

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

कक्षा: ३	विषय: स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नाम:	रोल नं.

७.स्थानीय गाउँपालिका र नागरिक कर्तव्य

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
आफू बसेको वडाको वडा सदस्यहरुको सङ्ख्या र नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
छिमेकी वडा नम्बर र वडाध्यक्षहरुको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफ्नो टोल वरपर रहेको सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित व्यक्तित्वले गरेका योगदानको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
आफू पनि सामाजिक तथा राजनैतिक प्रतिष्ठित नागरिक हुने बताउन	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत:	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:			

कक्षा: ३	विषय: स्थानीय विषय	विद्यार्थीको नाम:	रोल नं.

८. खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
स्थानीय खेलहरुमा सहभागी हुँदै शारीरिक व्यायामका तरिकाहरु बताउन	प्रश्नोत्तर				
साथी समूहमा भेला भइ खेलका नियमहरु छलफल गर्न	प्रश्नोत्तर				
स्थानीय सङ्घ/संस्थाहरुको नाम र रहेको स्थान बताउन	प्रश्नोत्तर				
स्थानीय सङ्घ/संस्थामा कार्यरत व्यक्तिहरुको नाम भन्न	प्रश्नोत्तर				
	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत:	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
	मिति:	उपलब्धि प्रतिशत:			

सन्तोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अध्यक्ष

विद्यार्थी मूल्याङ्कन (कक्षा ४-८) :

पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरेका सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको सुनिश्चित गर्न निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कन अवलम्बन गरिने छ । निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य निरन्तर मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषणका माध्यमबाट विद्यार्थीको सिकाइमा सुधार गर्नु हो । सिकाइका लागि गरिने यस्तो निर्माणात्मक मूल्याङ्कन शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाको अभिन्न अङ्गका रूपमा रहनुपर्दछ । निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि विभिन्न औपचारिक तथा अनौपचारिक तरिका प्रयोग गर्नुपर्छ । निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा कक्षा क्रियाकलाप तथा कक्षा कार्य तथा कार्यसम्पादनको अवलोकन, सामाजिक व्यवहार अवलोकन, गृहकार्य, परियोजना कार्य, मौखिक तथा लिखित कार्य तथा परीक्षा, एकाइ तथा त्रैमासिक परीक्षाहरू, स्वः तथा सहपाठी मूल्याङ्कन लगायतका साधन प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

स्थानीय विषय अन्तर्गत रहेका विषयवस्तु तथा सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीले हासिल गरेको उपलब्धिको मूल्याङ्कन गर्नको लागि निर्माणात्मक मूल्याङ्कनका रूपमा आन्तरिक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कनका लागि अन्तिम मूल्याङ्कनलाई लिइएको छ । यसका लागि कक्षा ४ देखि ८ सम्मका प्रत्येक कक्षामा विद्यार्थीको मूल्याङ्कन अन्तर्गत आन्तरिक मूल्याङ्कन (५० प्रतिशत भार) र अन्तिम परीक्षा (५० प्रतिशत भार) समावेश गरिएको छ । आन्तरिक मूल्याङ्कनको ५० प्रतिशत भारलाई समेत निर्णयात्मक मूल्याङ्कनको रूपमा समायोजन गरिनेछ । विद्यार्थीको समग्र मूल्याङ्कन गरी प्रमाण पत्र अर्थात् ग्रेडसिटमा दुवै मूल्याङ्कनको नतिजालाई समावेश गरिनेछ । आन्तरिक मूल्याङ्कन र अन्तिम मूल्याङ्कन निम्नानुसार गर्नुपर्ने छ :

अ) **आन्तरिक मूल्याङ्कन** :

निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको अङ्कको निश्चित भार आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ । यसका लागि निर्माणात्मक मूल्याङ्कनलाई अभिलेखीकरण गरी प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राखुपर्छ । यस्तो अभिलेखका आधारमा निम्नलिखित पक्षमा तोकिएअनुसारको भारको अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ:

क.स.	मूल्याङ्कन पक्ष	अङ्कभार	कैफियत
१	सहभागिता	४	सहभागिता अन्तर्गत हाजिरी, कक्षा कार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य, समूह कार्य लगायतका अन्य पक्ष रहने छन् ।
२	प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य	३६	कक्षागत रुपमा प्रयोगात्मक र परियोजना कार्य सञ्चालनका लागि योजना निर्माण, सञ्चालन, अभिलेखीकरण, प्रस्तुतीकरण र अन्तर्वार्ता लगायतका पक्षहरू समावेश गरी मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने छ ।
३	त्रैमासिक परीक्षा	१०	त्रैमासिक परीक्षाका लागि ५० पूर्णाङ्कको परीक्षा लिई प्राप्ताङ्कलाई १० मा परिणत गर्नुपर्ने छ ।
जम्मा :		५०	

आ) अन्तिम परीक्षा

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा अन्तिम परीक्षाको भार ५० प्रतिशत हुनेछ । प्रत्येक परीक्षामा प्रश्न सोध्दा शैक्षिक सत्रको सुरुदेखि पढाइ भएका सबै पाठहरूबाट समेटिएको हुनुपर्ने छ । यस विषयको परीक्षामा प्रश्नहरू विशेष गरेर ज्ञान र बोध, प्रयोग र उच्च दक्षतामा आधारित हुनेछन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्य अनुरूप विद्यार्थीहरूले ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति प्राप्त गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरी त्यसको आधारमा प्रमाणीकरण गरिन्छ । अन्तिम परीक्षाको प्रश्न पत्र निम्न लिखित विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार निर्माण गरी उपलब्धि परीक्षा लिनुपर्ने छ । यहाँ अनुसूची २ मा कक्षा ८ को विशिष्टीकरण तालिका बनाइएको छ । सोही विशिष्टीकरण तालिकालाई आधार लिइ स्थानीय विषय अध्यापन गर्ने शिक्षकबाटै अन्य कक्षा (कक्षा ४, ५, ६ र ७) को विशिष्टीकरण तालिका बनाइ प्रयोग गर्न सकिने छ ।

सन्तोष घिमिरे

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष

अनुसूची २:

विशिष्टीकरण तालिका

विषय : कानेपोखरीको सेरोफेरो

कक्षा : ८

समय : २ घन्टा

अङ्कभार : ५०

क.स.	क्षेत्र/एकाइ	पाठ्य घन्टा	पूर्णाङ्क	ज्ञान			बोध			प्रयोग			उच्च दक्षता			जम्मा प्रश्न सङ्ख्या			जम्मा अङ्कभार			जम्मा अङ्क
				अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	अति छोटो	छोटो	लामो	
१	मेरो घरपरिवार र छिमेकी	१७	४	१	१	-	१	-	-	-	-	-	-	-	-	२	१	-	२	२	-	४
२	भौगोलिक अवस्था र जनसङ्ख्या	१८	७	१	१	-		-	-	-	-	१	-	-	-	१	१	१	१	२	४	७
३	जाति, धर्म र संस्कृति	२२	८	१	१	-	१	-	१	-	-	-	-	-	-	२	१	१	२	२	४	८
४	स्थानीय पेसा र व्यवसाय	१५	७	१	-	-	-	१	-	-	-	१	-	-	-	१	१	१	१	२	४	७
५	प्राकृतिक सम्पदा र वातावरण	१६	७	१	१	१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	१	१	१	२	४	७
६	शिक्षा र स्वास्थ्य	१३	७	१	-	-	-	-	१	-	१	-	-	-	-	१	१	१	१	२	४	७
७	स्थानीय गाँउपालिका र नागरिक कर्तव्य	१७	७	१	-	-	-	१	-	-	-	१	-	-	-	१	१	१	१	२	४	७
८	खेलकुद र स्थानीय सङ्घ/संस्था	१०	३	१	-	-	-	-	-	-	१	-	-	-	-	१	१	-	१	२	-	३
	जम्मा :	१२८	५०	८	४	१	२	२	२		२	३		-		१०	८	६	१०	१६	२४	५०

परीक्षा समग्र योजना

प्रश्न सङ्ख्या, अङ्कभार र समय तालिका

क.सं.	प्रश्नको प्रकार	प्रश्न सङ्ख्या	प्रति प्रश्न अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार	समय
१	अति छोटो प्रश्न	१०	१	१०	२ घण्टा
२	छोटो प्रश्न	८	२	१६	
३	लामो प्रश्न	६	४	२४	
जम्मा		२४		५०	

- प्रश्न निर्माण गर्दा निम्न तहका प्रश्न (ज्ञान, बोध र प्रयोग) तथा उच्च तहका प्रश्न (विश्लेषण, मूल्याङ्कन र सिर्जना) सबै तहका प्रश्नहरु र सबै एकाइको पाठ्यघण्टालाई ध्यानमा राखेर प्रश्न बनाउनु पर्ने छ ।
- प्रश्न अति छोटो, छोटो, लामो (उच्च दक्षता) का आधारमा प्रश्नको आबद्धता (Assemble) गर्नु पर्ने छ ।
- प्रश्नमा स्पष्ट निर्देशन, अङ्कभार र पूर्णाङ्क राख्नु पर्ने छ ।

संतोष घिमिरे
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

राजमती इङ्नाम
अध्यक्ष